

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Bc. Mária Púčková, Dis

**Způsob a úroveň vyučování fundamentální
teologie na slovenských teologických
fakultách: pokus o zhodnocení**

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Mgr. David Bouma, Th.D.

Praha 2015

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 11. 2014

.....

Bibliografická citace

Způsob a úroveň vyučování fundamentální teologie na slovenských teologických fakultách: pokus o zhodnocení [rukopis] : diplomovaná práce / Mária Púčková ; vedoucí práce: ThLic. Mgr. David Bouma, Th.D. --Praha, 2015. --69 s.

Anotace

Diplomová práce se zabývá způsobem a úrovní vyučování fundamentální teologie na slovenských katolických teologických fakultách.

Fundamentální teologie jako nauka o základech křesťanství prohlubuje poznatky především z kristologie, ekleziologie a teologie zjevení. Důležitou roli v tomto oboru má i Svaté písmo, tradice, papežské, koncilní dokumenty a dokumenty papežských rad. V historii fundamentální teologie se klade velký důraz i na Druhý vatikánský koncil a jeho přínos pro církev.

Cílem práce bylo získat sylaby předmětů, strukturované seznamy jednotlivých teologických programů, existující skripta, učebnice a distanční pomůcky slovenských teologických fakult. Získané materiály a informace jsem zhodnotila a pokusila jsem se určit místo fundamentální teologie vzhledem k ostatním předmětům a disciplínám.

Klíčová slova

Fundamentální teologie, teologické fakulty, Slovensko.

Abstract

The thesis deals with methods and quality of Fundamental theology teaching at theological faculties in Slovakia.

Fundamental theology as a discipline on christian fundamentals deepens knowledge of christology, ecclesiology, and revelation theology. The Holy script, tradition, pontifical and council documents and documents of papal counsels play an important role in this discipline too. In the history of fundamental theology the significant post is occupied also by the Second vatican council and its contribution to the Church.

The aim of the thesis is collecting subject syllabi, structured lists of each theological program, all existing study materials, textbooks and distance learning materials of theological faculties in Slovakia. All information and materials obtained were appraised and considering other theological subjects and disciplines, the position of fundamental theology was defined.

Keywords

Fundamental theology, theological faculties, Slovakia.

Počet znaku (včetně mezer): <149 081>

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucímu diplomové práce ThLic. Mgr. Davidu Boumovi, Th.D. za jeho odbornou pomoc. Děkuji i své rodině za podporu, trpělivost a lásku během přípravy diplomové práce i během celého mého studia. Moje zvláštní osobní poděkování patří prof. Jozefovi Jurkovi a Mgr. Juliane Belkové a Ing. Mgr. Marii Kostecké.

Obsah

Úvod.....	8
1. Výuka fundamentální teologie na Ružomerské univerzitě jako model výuky na slovenských teologických univerzitách.....	11
1.1. Výuka fundamentální teologie	12
1.2. Sylaby fundamentální teologie Stanislawa Rosy	13
1.2.1. Základní pojmy, metody, osnovy ve fundamentální teologii - přehled.....	13
1.2.2. Teologie Zjevení, Zjevení v nauce koncilů a v dogmatické konstituci Dei verbum	15
1.2.2.1. Zjevení v předtridentské teologii	16
1.2.2.2. Zjevení v učení Tridentského, Prvního vatikánského koncilu a v předkoncilní teologii na začátku 20. století.....	17
1.2.2.3. Zjevení ve světle Druhého vatikánského koncilu v díle Rosy.....	17
1.2.3. Christologie, credibilita a apologeti Ježíše Krista, nepřiznivé proudy v křesťanství.....	19
1.2.4. Ekleziologie a její ustanovení, struktura, identita a učitelský úřad	23
2. Výuka fundamentální teologie na Slovensku a její rozšiřující témata	30
2.1. Zjevení v jiné literatuře než u prof. Rosy a prof. Jurka.....	30
2.2. Christologie v jiné literatuře než u prof. Rosy a prof. Jurka	32
2.3. Výuka o významu Druhého vatikánského koncilu ve fundamentální teologii	34
2.3.1. Dokumenty Druhého vatikánského koncilu, významné dokumenty papeže Jana Pavla II. a vybraná díla jiných papežů, koncilů, papežských rad a kongregací.....	35
2.4. Religionistika, ekumenizmus a související témata jako součást fundamentální teologie.....	36
2.4.1. Religionistika, její zakladatelé a symboly	36
2.5. Ekumenizmus a církve na Slovensku.....	37
2.5.1. Poslání Ježíše Krista a jeho matky Marie v ekumenizmu	39
2.5.2. Misie	40
2.5.3. Evangelizace.....	40
2.5.4. Náboženská společenství.....	41
2.5.5. Formy ateizmu.....	41

3. Charakteristika slovenských katolíckých teologických fakult, jejich způsob a úroveň vyučování fundamentální teologie	43
3.1. Teologická fakulta Katolícké univerzity Ružomberok, teologická fakulta v Košicích.....	43
3.1.1. Teologická fakulta v Ružomberku	43
3.1.2. Teologická fakulta v Košicích.....	45
3.2. Řeckokatolícká teologická fakulta v Prešově	45
3.3. Římskokatolícká cyrilometodějská bohoslovecká fakulta Bratislava.....	46
3.4. Teologická fakulta v Trnavě	47
3.5. Pokus o zhodnocení způsobu a úrovně vyučování fundamentální teologie na slovenských teologických fakultách.....	48
4. Výuka fundamentální teologie na teologické fakultě Karlové univerzity a v Hradci Králové	53
4.1. Rozdíl ve způsobu a úrovni vyučování fundamentální teologie na slovenských a zahraničních teologických fakultách	55
5. Přínos fundamentální teologie.....	57
5.1. Významné osobnosti fundamentální teologie	59
Závěr.....	63
Seznam použitých zkratk.....	65
Seznam literatury	66
Internetové zdroje	68
Přílohy	

Úvod

Všichni jsme v současnosti svědky zřejmého a rychlého rozvoje ve všech oblastech, zejména výzkumu, často se relativizují základní principy. Vysoké nároky a pochybnosti lidí vedou k popření vlastní víry. Jak napsal Jan Pavel II. ve svém dopise arcibiskupovi a metropolitovi lublinskému Josefu Žicińskému v září 2001, že *„tato realita má teology nabádat k usilovné práci. Měli by hledat pozitivní odůvodnění víry, které by bylo přizpůsobeno mentalitě lidí počátku jedenadvacátého století a zároveň podáno srozumitelnou řečí, a vhodnými argumenty objevovat její význam. To je nejpřednější úkol fundamentální teologie“*.¹

Fundamentální teologie jako teologická disciplína interpretuje, ale i zkoumá základy křesťanské víry, a proto téma s ní spojené považuji za velmi významné. Hlavní idea diplomové práce se dotýká aktuální problematiky, kterou je způsob a úroveň vyučování fundamentální teologie na teologických fakultách. Protože pocházím ze Slovenska, v práci jsem se zaměřila především na slovenské teologické fakulty.

Vše začíná od začátku – od úrovně výuky, která dává základ k poznání a pochopení fundamentální teologie jako cesty vedoucí k Bohu a k přijetí víry. Proto bylo cílem práce zjistit, jakou úroveň má výuka fundamentální teologie na slovenských teologických fakultách. Informace od jednotlivých slovenských teologických fakult – především Teologické fakulty v Ružomberku a Teologické fakulty v Košicích (avšak uvádím i některé indicie i od Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Bratislavě, Teologické fakulty v Trnavě a Řeckokatolické teologické fakulty v Prešově), byly základem pro zhodnocení způsobu a úrovně výuky. Zaměřila jsem se na katolické teologické fakulty a výuku fundamentální teologie.

Zjišťovala jsem odpovědi na otázky, jestli se předmět fundamentální teologie vyučuje samostatně, jaká je pro něj dotace vyučovacích hodin a jaké má fundamentální teologie v rámci výuky členění.

Základním východiskem pro jakoukoliv výuku je nesporně naučná literatura. Proto jedním z cílů bylo zjistit a vyhodnotit literaturu, která se využívá na jednotlivých teologických fakultách pro výklad, jako i literaturu povinnou i doporučenou pro studenty fundamentální teologie.

¹ <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-4/M-Rusecki-K-Kaucha-I-S-Ledwon-J-Mastej-Leksykon-teologii-fundamentalnej.html>

Zaměřila jsem se na výpovědní hodnotu přednášeného obsahu výuky, na cílový obsah nastudované problematiky a na to, jestli měli studenti k dispozici sylaby předmětu fundamentální teologie.

Informace získané dotazníkovou formou od pěti teologických fakult jsem kvantitativně vyhodnotila. Základem byla komparace slovenských teologických fakult v jednotlivých attributech uvedené problematiky. Některé faktory jsem zhodnotila v kontextu způsobu výuky fundamentální teologie na Teologické fakultě Karlovy univerzity a teologické fakultě Pedagogické univerzity v Hradci Králové, či v kontextu některých faktorů zahraničních univerzit.

Diplomová práce je členěna do pěti kapitol. V první kapitole se věnuji základním pojmům, metodám, osnovám a přehledu fundamentální teologie v jejích čtyřech základních částech - úvod do fundamentální teologie, teologie zjevení, christologie a ekleziologie, především na Ružomerské univerzitě, která je v této práci jakýmsi ukázkovým modelem pro výuku fundamentální teologie na ostatních slovenských univerzitách, které čerpají především z literatury prof. Rosy.

V druhé kapitole jsou uvedena rozšiřující témata výuky fundamentální teologie oproti jiné literatuře než od prof. Rosy a doplňující literatuře prof. Jurka a jiným zahraničným univerzitám, která poukazují na význam Druhého vatikánského koncilu ve fundamentální teologii a jeho dokumentech (dokumenty koncilů, papežů, papežských rad a kongregací), dále se věnuji tématu religionistiky, ekumenizmu, náboženským společenstvím, formám ateizmu, misiím, evangelizaci, postavení Ježíše Krista a jeho matky Marie v ekumenizmu.

V třetí části práce stručně charakterizují slovenské teologické fakulty čtyř slovenských univerzit – Univerzity Komenského v Bratislavě, Katolické univerzity v Ružomberku, Trnavské univerzity v Trnavě a Prešovské univerzity v Prešově. Součástí této kapitoly je i cílené vyhodnocení výuky fundamentální teologie na slovenských fakultách, jejich vzájemná komparace.

Následující kapitola pojednává o výuce fundamentální teologie na teologické fakultě Karlovy univerzity a teologické fakultě Pedagogické univerzity v Hradci Králové.

Poslední kapitola práce poukazuje na všeobecný přínos fundamentální teologie i na její současný vývoj, jako i na význam důležitých kongresů a teologických listů věnujících se fundamentální teologii, dále se v této kapitole věnuji i významným osobnostem ve světě, v Evropě, zvláště v České republice a na Slovensku, které se zabývají tématem fundamentální teologie i v souvislosti s její výukou.

Obsahem závěrečného souhrnu je stručné vyhodnocení splnění stanoveného cíle práce, kterým je způsob a úroveň její výuky fundamentální teologie na slovenských teologických fakultách.

1. Výuka fundamentální teologie na Ružomerské univerzitě jako model výuky na slovenských teologických univerzitách

Diplomová práce se zabývá výukou fundamentální teologie na slovenských katolických fakultách. Fundamentální teologie je naukou, která nás uvádí do základních pravd víry a křesťanství. Na slovenských teologických katolických fakultách se fundamentální teologie dělí podle vzoru německých škol na teologii zjevení, christologii a ekleziologii. Výuka fundamentální teologie na slovenských fakultách však probíhá především podle literatury polského prof. Stanislawy Rosy a často i podle doplňující literatury prof. Jozefa Jurka a jiné literatury teologů. Jednotlivé univerzity přidávají další témata vzhledem k rozsahu hodin, či výběru témat přednášejících. Jednotlivým rozšiřujícím tématům se budeme věnovat ve druhé kapitole. K literatuře fundamentální teologie i níže uvedeným přílohám se později vrátíme.

V přílohách nalezneme sesbíraný materiál fakult, které jsou východiskem pro pochopení textu diplomové práce, jsou s textem propojené a vytvořené pro lepší orientaci a přehlednost. Informace jsou zpracované do **tabulek** (pět tabulek: Přehled teologických fakult na Slovensku, Předměty zabývající se fundamentální teologií, Ročník a semestry, Osnovy výuky fundamentální teologie, Chronologický přehled druhého vatikánského koncilu), do **grafů** (pět grafů: Dotace hodin jednotlivých fakult pro studium fundamentální teologie, Dotace hodin fundamentální teologie na teologických fakultách na Slovensku, Zastoupení shodné literatury ke studiu fundamentální teologie na jednotlivých fakultách ve srovnání s teologickou fakultou Karlovy univerzity, Podíl slovenské, české a zahraniční literatury ke studiu fundamentální teologie na jednotlivých teologických fakultách, Katedry podle přepočteného počtu akademických pracovníků), i do **dokumentů** (dokumenty: Druhého vatikánského koncilu Dokumenty Jana Pavla II., Jiné důležité encykliky, exhortace, apoštolské listy papežů, vyhlášení papežských rad, kongregací a pastorační dokumenty), nachází se zde i ukázky **syllabů** teologické fakulty v Košicích a Katolické univerzity v Ružomberku, **Informačního listu předmětů** Prešovské a Trnavské univerzity, nebo **Seznamu doporučené literatury** pro studium fundamentální teologie na Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. Jsou tam i

schémata, která poukazují na výuku fundamentální teologie na jiných univerzitách (dvě schémata: Struktura metod fundamentální teologie a Formy ateizmu).

Tento přehled je však rozsáhlý a není možné vše srovnávat a vyhodnocovat, a proto se zaměřím jenom na srovnání výuky na Ružomberské univerzitě a v Košicích a výuky fundamentální teologie v Praze a v Hradci Králové.

1.1. Výuka fundamentální teologie

Když chceme srovnávat jednotlivé aspekty výuky slovenských a českých univerzit, musíme si uvědomit některé nuance. Kdysi jedna republika, dva národy, které jsou si blízké po jazykové stránce, mající částečnou podobnost kultury, historie či geografie - žijí každý v jiném „vědeckém světě“, mají odlišný důraz na duchovní aspekty, či pohled na teologii. Nacházíme posun v některých hodnotách (v akademické úrovni, ve stylu projevu...).

Českému systému se vytýká přílišná akademičnost, ve které se člověk ztrácí, jakási jednostrannost v teorii, bez návaznosti na vztahy, osobní víru, nebo se mu vytýká kariérizmus, egoizmus či liberalizmus. Slovákům se vyčítá tradicionalizmus, nižší úroveň vzdělávání až zastaralost ve výuce, neotevřenost vůči západním teologům, či nesystematičnost, nebo jakýsi strach z kritiky, a proto nedostupnost informací či materiálů.

Existují určitě i mnohé jiné odlišnosti mezi českým a slovenským systémem, způsobené vývojem, historií, otevřeností a neotevřeností ke změnám, k otázkám lidí 21. století, citlivostí pro propojení s jinými vědami, jako je například psychologie, nebo archeologie ...

Později se ještě k rozdílům výuky na slovenských a zahraničních univerzitách vrátíme.

Podíváme se nyní na strukturu výuky fundamentální teologie podle prof. Rosy, podle které se vyučuje především na Ružomberské univerzitě. Zaměříme se na ni především z důvodu fakultního zastoupení Ružomberské univerzity i v Košicích viz příloha 1A, tabulka 1, protože prof. Jurko nabídl největší vhléd do výuky fundamentální teologie a sám se autorsky tvůrče podílí na vytvoření materiálu k výuce fundamentální teologie. Základní literaturou tohoto předmětu na Ružomberské univerzitě jsou díla: Stanislav Rosa: Fundamentálna teológia – Kristológia (2000), Fundamentálna teológia – Ekleziológia (1999), Jozef Jurko: Príručka z Kristológie (2008), Príručka z Ekleziológie (2008), Rozhľadenie v teológii (2012), Rozhľadenie v Druhom vatikánskom koncile (2012), Myšlienkové rezonancie II.

vatikánského koncilu na Slovensku (2007), Rozhľadenie v religionistike (2011), Svetom religionistiky (2012), viz příloha 5 – Sylaby teologické fakulty v Košicích katolíckej univerzity v Ružomberku (v príloze je kromě základní literatury uvedena i povinná a doporučená literatura). Tato základní literatura udává systematickou linii výuky, jak ji sám prezentuje prof. Jurko.

1.2. Sylaby fundamentální teologie Stanislawa Rosy

1.2.1. Základní pojmy, metody, osnovy ve fundamentální teologii - přehled

Předmětem fundamentální teologie jsou tedy důležité pravdy o Kristu, v němž Zjevení Boha dosáhlo nejvyšší rozměr (christologie). Dále se zabývá církví, jejím vznikem, strukturou a autoritami církve (ekleziologie). Fundamentální teologie se však nezabývá jen historickou existencí Ježíše Krista, jeho věrohodností, ale i apologetikou Krista (z řečtiny = apologeistaj - znamená bránit, zdůraznit, ospravedlnit). Apologetika je tedy nauka, která systematicky zdůvodňuje a hájí křesťanskou nauku.²

Prof. Rosa tedy v úvodu svého prvního díla fundamentální teologie objasňuje pojmy fundamentální teologie, pak se dostává k vymezení metod ve fundamentální teologii, pokračuje apologetikou, rozvíjí téma Božího zjevení, historickou existenci Krista, jeho vědomí, věrohodnosti a v závěru se dostává k tradici a víře. V druhém díle fundamentální teologie – Ekleziologii, navazuje a pokračuje v tématech souvisejících s církví. Druhému dílu se budeme věnovat později.

Ve fundamentální teologii autor upřesňuje pravdy o Kristu, o církvi a jejich původu. Bůh vstoupil do dějin prostřednictvím zjevení v Kristu, a proto se název nauky Kristologie odvíjí od tohoto faktu. O uchování a předávání zjevení se stará ekleziologie. Předmětem fundamentální teologie nejsou základy křesťanství, ani existence Boha, či lidské duše. Nezahrnuje ani vědu o náboženství, ale zdůvodnění křesťanství a jeho nadpřirozena. Možná, že tu je daná i jasná linie, co by fundamentální teologie neměla obsahovat a přesto obsahuje

² Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 14 – 17.

obzvláště na Slovensku, jak později zmíníme a jak je uvedeno i v kapitolách diplomové práce. Týká se to především rozšiřujících témat výuky fundamentální teologie.³

Úkolem fundamentální teologie je tedy zdůvodňovat, obhajovat nadpřirozený charakter křesťanství, proto se věnuje i apologetice. Základní pojmy, které autor uvádí ve fundamentální teologii, dále prohlubuje a vědecky zpracovává a tyto metody jmenuje. Jsou to: a) metoda předmětová, metoda podmětová, která se využívá v apologetickém poznání, b) metoda formálně-kritická, která využívá „neprotiřečící“ si argumenty mezi zjevenými křesťanskými pravdami a nekřesťanskými názory, c) metoda psychologicky-náboženská - poukazující na důležitost křesťanského náboženství, které uspokojuje potřeby, touhy a nároky lidí. Metoda se věnuje harmonii mezi lidskou osobou a křesťanskými zásadami., d) metoda historicko-srovnávací, která srovnává křesťanství s jinými náboženstvími a poukazuje na originalitu a transcedenci křesťanství a e) metoda historicko-kritická - využívající zásady historického poznání (písemné prameny, svědectví) a jejich kritickou analýzu a též klasifikuje přesná historická fakta – stálá nebo pravděpodobná.⁴ Prof. Rosa se pak krátce zaměřuje na období apologetů v patristice, období apologetů 3. století, středověku a novověku. Apologeti bojovali proti bludům a herezím i proti námitkám vycházejícím ze židovského nebo pohanského prostředí: apologeti v patristice vystupují proti židům a dokazují, že Mesiáš je Ježíš Kristus: Aristides (140), Justin (pol. 2. století), Tacián (165), Atenagoras (177), Teofil Antiochijský (180), Tertulián (197), Irenej (190); apologeti bojující proti sektám pocházejícím z křesťanství – hlavně proti gnostikům: Tertulián, sv. Hypolit a obzvláště Irenej; apologeti 3. století - Origenes (253) - dílo *Contra Celsum*, Klement Alexandrijský, Euzebius z Cézarey, sv. Augustin - díla *De vera religione*, *De utilitate credendi*, *De civitate Dei*; středověcí apologeti: proti talmudistickým interpretacím Bible vystupovali: Izidor ze Sevilly, Raban Maurus, Petr Damian, Beda Ctihodný. Proti Mojžíši Majmonidesovi (všechno lze vysvětlit rozumem) vystupovali: Albert Veliký, Tomáš Akvinský, Eckhard. Novodobá epocha apologetů: Hugo Grotius – 17. stol. (christologické teze), Hoore Gerbert, Savonarol, Jan z Ragúz, Jan Torquemada, Stanislav Hosius, Robert Bellarmin (individualismus, subjektivismus, racionalismus, nauka o církvi). Apologeti 19. století uplatňují historicko-biblickou metodu v apologetice (odmítání historičnosti Ježíše Krista, bojují proti extrémnímu subjektivismu). Apologeti 20. století bojují proti materializmu a existencializmu: Chateaubriand, Lacordaire, Bougaud, Deschamps – Francouzi, J. Mahler, Hottinger,

³ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 15

⁴ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 15 – 19.

Straubinger, K. Adam. J. Geiselman – Němci, Vissemann, E. Manning, Newman – Angličané, Sieniatycki, Sawicki, Kwiatkowski, Bartynowski, Szydelski – Poláci.

Apologeti zdůvodňující křesťanství třemi cestami: spekulativní cestou (křesťanství – nejvyšší hodnota), psychologickou cestou (křesťanské zásady zodpovídají lidským potřebám) a historickou cestou (křesťanský původ v Ježíši).⁵

V další kapitole se budeme zabývat zjevením, jako důležitou součástí fundamentální teologie a jak ji prof. Rosa prezentuje. Vzhledem k tomu, že poznání Boha pouze v rovině rozumu je nesnadné, Bůh usnadnil toto poznání lidem svým zjevením. Proto je povinností člověka hledat v dějinách Boží zjevení, nalézt je a prozkoumat jeho pravost. Když jej najde, má jej přijmout a reagovat na ně ve svém životě.

1.2.2. Teologie Zjevení, Zjevení v nauce koncilů a v dogmatické konstituci Dei verbum

Na slovenských fakultách se teologie zjevení vyučuje především podle prof. Stanislava Rosy, na ružomerské a košické fakultě Ružomerské univerzity také čerpají z literatury prof. Jurka (tyto dvě díla na sebe navazují), ale i z jiných autorů, viz příloha 5 - Sylaby teologické fakulty v Košicích Katolické univerzity v Ružomberku.

Zdá se, že pojetí zjevení u prof. Rosy je komplexnější - vzhledem ke christologii a k církevním dokumentům vůči pojetí zjevení u jiných modelů zjevení (výuka fundamentální teologie na českých univerzitách).

V kapitole o zjevení⁶ prof. Rosa seznamuje čtenáře s credibilitou zjevení, s kriterii a jistotou faktu zjevení, s příčinami zdůvodňujícími oficiální výpovědi církve vzhledem ke zjevení. Autor nabízí pohled na zjevení v nauce koncilu, zejména z pohledu Tridentského, I. a II. vatikánského koncilu, dále se zaměřuje na dokument Dei Verbum, kterému je věnovaná i samostatná kapitola. Pak se prof. Rosa obzvláště věnuje tématu zázraku, jeho rozlišení (přirozené, nadpřirozené a eschatologické zjevení nebo náboženské a vědecké poznání zázraku), seznamuje i s jeho historickým pojetím až po současné vnímání zázraku. Autor poukazuje i na nutnost nadpřirozeného zjevení, kterého se člověku dostává skrze stvoření, dějiny spásy, svědomí, či zjevení v Ježíši Kristu, ke kterému se později ještě dostaneme.

⁵ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 20 – 23.

⁶ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 24 - 60

Profesoři Rosa i Jurko, ve svých dílech poukazují na zjevení (revelace, velum remove), které nejen odhaluje něco skrytého, co má být odhaleno, ale má i responzorický charakter (zve k dialogu). Autor tedy nejdříve objasňuje, co je zjevení, a poukazuje na to, že Boží zjevení, nám má pomoci poznat Boha, jeho existenci, pravdu, svatost.⁷

Bůh zve člověka k věčnému životu a od člověka se očekává ochota přijmout toto pozvání. Zjevení má i historický charakter, protože bylo postupně zrealizováno v dějinách. Autor rozlišuje zjevení: a) přirozené (kosmické) - Bůh se zjevuje prostřednictvím stvořeného světa; b) nadpřirozené (historické) – prostřednictvím dějin; c) eschatologické – spojení s Bohem v budoucnu.⁸

Prof. Rosa ve svém díle *Kristologie* pojednává i o zjevení v předkoncilním období a v učení koncilů, jak již bylo výše uvedeno a o kterých se zmíníme v následujících krátkých statích.

1.2.2.1. Zjevení v předtridentské teologii

Prof Rosa ve své Fundamentální teologii uvádí, že předtridentská teologie nezná bludy, spory, nejasnosti týkající se zjevení. Epifanius, salamínský biskup jako jeden z prvních autorů ve svém díle *Ancoratus* (373) píše, že autorem zjevení ve Starém i Novém zákoně je Duch svatý. Boží ekonomika se uskutečňuje na určitém místě a v čase. Nejsou to jen teoretické a abstraktní pojmy, pravdy, ale i tajemná přítomnost Boha, který vede dialog s člověkem. Autor dále zmiňuje i postoj Carihradu (381), papeže Lva IX. (1053) a Lateránského koncilu (1219).⁹

⁷ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s 24

⁸ Srov. JURKO, Jozef. *Príručka z Kristológie*. 1. vyd. Košice: Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach, 2008, s. 19.

⁹ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 28.

1.2.2.2. Zjevení v učení Tridentského, Prvního vatikánského koncilu a v předkoncilní teologii na začátku 20. století

Na Zjevení prof. Rosa v této kapitole pohlíží z pohledu Tridentského koncilu, I. Vatikánského koncilu, z pohledu antimodernistických dokumentů zjevení a z pohledu teologů 20. století.

Trident musel obhájit Boží zjevení jako spásné zjevení (předpovězeno proroky, ohlašováno Kristem, odevzdáváno apoštoly a chráněno Církvi – tedy ne jenom sola Scriptura). Tridentský koncil dále poukázal na to, že zjevení je historické, v centru zjevení stojí Ježíš Kristus. Toto zjevení je obsaženo v Bibli - zakládá se na Evangelích, která jsou napsaná pod vlivem milostí, ale i v tradici, která má člověk ve víře přijmout.¹⁰ Autor díla Fundamentální teologie se dále zabývá Dogmatickou konstitucí I. vatikánského koncilu *De Fide Catholica*, která pojednává o zjevení. Poznání Boha je možné rozumem (přirozená cesta), anebo Boha můžeme najít v historii (nadpřirozená cesta). Bůh je předmětem zjevení, dává lidem rady dostupné rozumu, ale i tajemství převyšující rozum a člověka povolává k nadpřirozenému cíli. Učení I. vatikánského koncilu potvrzuje, že Zjevení se nachází ve Svatém písmu i v tradici. Prof. Rosa uvádí i antimodernistické dokumenty týkající se zjevení a popírající modernistické vnímání zjevení a jeho nadpřirozený charakter. Řadí k nim: *Lamentabili*, *Pascendi*, *Sacrorum antistitum*. Pokračuje Zjevením v předkoncilní teologii 20. století a objasňuje to, že teologie se nemá zabývat jenom abstraktními, teoretickými pojmy, ale že si má všimnout především Boží ekonomiku uskutečněnou na konkrétním místě a v určitém čase. Bůh chce skrze své zjevení pozvat člověka k dialogu a ke spáse.¹¹ Teologie na začátku 20. století je sice polemická, antimodernistická, autoritativní, avšak prošla určitou změnou, dnes je teologie chápána ve světle víry, jako osobní setkání Boha s člověkem, jako setkání s Kristem. Boží zjevení se odehrává na určitém místě a v konkrétním čase a my smíme poodhalit toto tajemství a účastnit se dialogu s Bohem, který nás chce spasit.

1.2.2.3. Zjevení ve světle Druhého vatikánského koncilu v díle Rosy

Prof. Rosa ve svém díle Fundamentální teologie uvádí, že koncilní dokument o Božím zjevení *Dei Verbum* se člení na šest částí: a) Zjevení; b) Tradice zjevení; c) Inspirace Písma a

¹⁰ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 29.

¹¹ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 28 – 33.

výklad; d) Starý zákon; e) Nový zákon; f) Písmo v Církvi. Autor uvádí, jak tento dokument vznikl a seznamuje se stanovisky a s rozdíly v diskusi o schématu dokumentu. Druhý vatikánský koncil ve své konstituci *Dei Verbum*, jak uvádí prof. Rosa ve svém díle, zdůrazňuje, že Boží zjevení je darem i milostí a podotýká, že zjevení jsou dějinami Božího zjevení od vzniku Izraele až po činnost Ježíše Krista. Autor klade zjevení do světla přátelského, osobního dialogu, poodhaluje tajemství zjevení, když tvrdí, že zjevení lze vnímat smyslovými, viditelnými znaky: skrze působení v dějinách, skrze nadpřirozené jevy a skrze slova, která odhalují Boží tajemství.¹² V dějinách spásy jsme tedy jako Boží lid vedeni a formováni Písmem svatým, životem proroků, apoštolů, Panny Marie, životem svatých, učením papežů, církevních otců, teologů, tradicí církve či magisteriem.

Ve třetí a čtvrté podkapitole o Božím zjevení se autor pozastaví u faktu zjevení a jeho věrohodnosti. Kritériem věrohodnosti je objektivní jistota metafyzická, fyzická a morální. První vychází z metafyzických zásad, druhá se opírá o platné fyzikální zákony, třetí o pravidla svobodných lidských činů. Kromě objektivní jistoty existuje i subjektivní jistota, opírající se o skutečnosti a morální jistoty. Důležitou roli v jistotě faktu zjevení sehrává i historická znalost vzdálených faktů, i filozoficko-teologická interpretace těchto faktů a jejich pramenů. Podle kritérií – znaků, je možné identifikovat označený prvek a zároveň jej odlišit od jiných. Známe různá kritéria: přirozená, symbolická, rozumová, prvořadá, druhořadá, negativní, pozitivní, subjektivní, objektivní, či vnitřní a vnější. V páté podkapitole prof. Rosa rozebírá zázrak jako kritérium zjevení, protože se s ním často setkáváme ve Starém i v Novém zákoně a prostřednictvím něj vnímáme tyto mimořádné zásahy Boha. Ve starobylém křesťanství byl zázrak chápán jako Boží přítomnost, znak dobroty, milosrdenství, milosti, věrohodnosti, potvrzující historii spásy a součást Božího zjevení. Autor nám přibližuje pohled na zázrak z pohledu sv. Augustina, Tomáše Akvinského až po současné vnímání zázraku. Na zázrak se kdysi nahlíželo jednostranně, především z pohledu vědy a filozofie, bez souvislosti a spojitosti s Bohem a směřováním k člověku. Dnes se Boží zázrak prezentuje jako znak sice neobvyklý, mimořádný, ale přesto vnímatelný přirozeným poznáním. Neodepírá se mu transcendentno, ani náboženský kontext. Současné rozlišení mezi náboženským a vědeckým poznáním zázraku se především týká cíle, způsobu, vlastnosti poznání s jeho znaky – syntetické poznání, celkovost, globálnost, stálost, historická hodnota, věrohodnost a nevšednost. Náboženské chápání zázraku nevyklučuje zjištěná fakta, náboženskou interpretaci

¹² Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 33 - 38.

či zdravý rozum a dobrou vůli. Vědecké chápání zázraku je často opřeno o historické svědectví, je postaveno na ověřování a upevňování věrohodnosti určitými vědeckými metodami. Vědci podrobně zázrak sledují, analyzují, definují, popisují vznik, průběh zázraku, aby dokázali, kdo to říká - koná, v čem je podstata a jaké jsou souvislosti zázraku. Potřebou nadpřirozeného zjevení se zabýval i První vatikánský koncil a rozeznal dva typy nutnosti: nutnost absolutní, fyzická a nutnost morální. Nauka tohoto koncilu se dá shrnout do následujících bodů: Bůh člověka předurčil pro nadpřirozený cíl a dal mu k tomu prostředky (1), Bůh dal člověku historické pravdy a přirozené zákony, pravidla morálního života týkající se Boha i člověka (2), Zjevení přirozených pravd bylo nutné z důvodu oslabení rozumu a vůle prvotním hříchem, z důvodu poznání zjevení všem lidem a z důvodu rychlého, jistého poznání pravd o Bohu, bez obav z omylu (3). Boha můžeme poznávat i skrze přírodu, historii a svědomí, i když víme z historie náboženství, že jenom skrze lidi a lidské prostředky nelze neomylné pravdy o Bohu získat.¹³

1.2.3. Christologie, credibilita a apologeti Ježíše Krista, nepříznivé proudy v křesťanství

Na slovenských teologických fakultách se fundamentální teologie, jak již bylo několikrát zmíněno, vyučuje především podle modelu prof. Rosy, který rozdělil *Fundamentální teologii* do pěti kapitol plus další dvě v dodatku: na fundamentální teologii a apologetiku, Boží zjevení, historickou existenci a činnost Ježíše Krista, na Ježíše Krista a jeho deklarované vědomí, dále na Ježíše Krista a věrohodnost. V dodatku se poukazuje na význam Tradice a konceptu víry. Od třetí kapitoly do páté, se tedy rozebírá christologie. Dílo prof. Rosy doplňuje prof. Jurko svojí knihou *Príručka z Kristológie*.

Zahraniční hodnocení výuky fundamentální teologie je dost kritické, protože se výuka jeví jako zastaralá, školometská, neodpovídající kritériím daným jinými univerzitami. Poukazují na předkoncilní apologetiku, chybí větší propojení s Druhým vatikánským koncilem a magisteriálními dokumenty, dále chybí slovenské pilotní učebnice od profesorů, chybí skripta a distanční pomůcky.

Christologie je tedy nauka o Kristově osobě, která se snaží dokázat na základě biblických textů, credibilitu osoby Ježíše Krista, která je opřena: o autoritu Boha - Otce (Jn

¹³ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 39 – 60.

7,18; 8,14), o naplnění mesiánských proroctví Starého a Nového zákona (Jn 5,39; Lk 24,49), o Ježíšovy skutky a zázraky (Jn 5,36; 10, 38; 14,10n); a o jeho zmrtvýchvstání (Mt 12,38n).¹⁴ S tím souvisí i zdůvodnění věrohodnosti Krista, které hlásali apoštolové i po nanebevstoupení Krista a po seslání Ducha Svatého, jak se o tom dozvídáme ve Skutcích apoštolů: a) Sk 2,16 - naplnění starozákonních proroctví v Kristu; b) Sk 10,41 - zkušenosti apoštolů, protože byli svědky událostí smrti a zmrtvýchvstání Krista a c) Sk 3,6; 14,3 - zázraky, které apoštolové konali v Ježíšově jménu.¹⁵ Prof. Rosa se v christologii zaměřuje na Zjevení Boha v osobě Ježíše Krista a dokazování jeho historické existence, poslání, mesiánské hodnosti, Božího synovství, či jeho zmrtvýchvstání, především ve svědeckých evangeliích. Důležitou částí je podle prof. Rosy i zdůraznění zmrtvýchvstání Krista proti naturalistickým teoriím. Svědectví o historické existenci Ježíše Krista nachází ve svědeckých mimokřesťanských, ke kterým řadí svědectví: židovské (Talmud, J. Flavius) a římské (Plinius, Suetonius, Tacitus) A v křesťanských svědectvích - to jsou: nekanonická svědectví (apokryfy, listy Otců) a kanonická svědectví (Evangelia, Listy sv. Pavla – 1 Kor 15,3, Skutky apoštolů – Sk 2,22-32).¹⁶ Tato svědectví pak jednotlivě prof. Rosa rozebírá a přechází k historičnosti evangelií v pojetí tradice.¹⁷

Následující kapitoly pak pojednávají o mesiánském vědomí Krista (Ježíš působil jako Boží posel, autor rozebírá Ježíšovo vědomí v evangeliích, v životním postavení, Ježíšovy odpovědi učedníkům a u soudu, vyjmenovává i mesiánské tituly – Mesiáš, Syn Dávidův, Syn člověka, dále pak autor dokazuje Ježíšovo vědomí nadlidské hodnosti, zákonodárnou náboženskou moc, moc odpouštět hříchy, soudit, poukazuje na jeho výjimečný vztah k Otci, na moc konat zázraky (zázraky v evangeliích, na zázraky jako příčinu víry i nenávisti vůči Ježíši, zázraky, jako znamení Boží blízkosti). Prof. Rosa analyzuje i Kristovu věrohodnost, neobvyklou moudrost, etický život, detaily ze života, jeho ctnosti, svobodu a zázraky, ale i původ Krista a proroctví o něm. Nejdůležitější akcent je na zmrtvýchvstání Kristově (mýty o zmrtvýchvstání, zmrtvýchvstání chápané jako vzkříšení, nebo vnímané eschatologicky, různé interpretace o zmrtvýchvstání: v těle, ve výpovědích Krista, v nauce sv. Pavla, v životě

¹⁴ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 19.

¹⁵ Srov. JURKO, Jozef. *Príručka z Kristológie*. 1. vyd. Košice: Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach, 2008, s. 14.

¹⁶ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 61.

¹⁷ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 71 - 98.

prvotní církve, v katechezích sv. Petra, zachycené v symbolech víry a v hymnech, ve vyznáních, v Evangelích). Autor se nevyhýbá ani bludným interpretacím o zmrtvýchvstání.¹⁸

Nyní se podívejme blíže na věrohodnost Krista a jeho zmrtvýchvstání. V evangeliích nenacházíme úplnou historii Ježíše, nejvíc detailů z jeho života nacházíme v popisu umučení. Jeho portrét je nám znám především z turínského plátna, ale i tam není autenticita absolutně jistá. Úžasné jsou popsány jeho vnitřní črty jako člověka, který miloval lidi, uzdravoval je, ohromoval svou moudrostí, osobností, překonáváním překážek, či bolestí a přesto zůstával jednoduchým člověkem, který byl skromný a chudobný, svobodný, plný ctností a sjednocený s Bohem. Ježíšovy zázraky byly kritériem jeho mesiánského vědomí. Zázraky, které konal, vykreslují Ježíše jako Učitele, Divotvůrce, zázraky jsou znamením, pro která Ježíše jedni milují, jiní nenávidí. Mnohé prameny, nejenom křesťanské, dokazují jejich historičnost. Tím, že Ježíš konal zázraky, chtěl poukázat na Boží blízkost. Na mnohé z nich najdeme odkaz už ve Starém zákoně. Odvolávají se na ně evangelisté i samotný Ježíš. Autor uvádí několik starozákonních citátů o Ježíši (Gn 3, 15; 22, 18a; 26,4b;28,14; ...), detailů ze života Mesiáše (Mal 3,1; Mich 5,1; Mt 2,5, Lk 1,27...), či detailů týkajících se utrpení a smrti Mesiáše (Zach 11, 12b-13; Iz 50,6; Iz 53,7; Ž 22, 17b-19; Mt 27, 34-38...).¹⁹

Základním argumentem, od kterého se odvíjí nadpřirozený charakter křesťanství, je zmrtvýchvstání Ježíše Krista, protože bylo by marné hlásání i víra, když by Kristus nebyl vzkříšen, jak píše sv. Pavel (1 Kor 15,14). Mnozí chápali zmrtvýchvstání symbolicky: jako vzkříšení – jde o návrat do stejného života, nebo jako eschatologické vzkříšení (buď jako vtělení – život duše mimo tělo bez vzkříšení těla, nebo jako vtělení celého člověka, duše i vzkříšeného těla). Historické vzkříšení Ježíše, křesťané chápali jako akt víry, který je jedinečný a neopakovatelný. Vzkříšení těla Krista bylo i tělesné – ukázal jim ruce, nohy, směli se ho učedníci dotknout, jedli a pili s ním. Samozřejmě, že toto jeho oslavené tělo, mělo jiné kvality, než předtím. Jeho tělo zduchovnělo, nepodléhalo zákonům materie, biologie. Zmrtvýchvstání Krista, mělo apologetický význam pro nevěřící. Stalo se znamením, které i sám Ježíš hlásal (Mt 12, 39b-40; Jn 2,19; Jn 2,22a). Hlásali ho však i jiní. Zmrtvýchvstání hlásali sv. Petr, Pavel, učedníci, svědci. Prvotní církev věřila a dále předávala přesvědčení, že Ježíš byl vzkříšen, jeho hrob byl prázdný, věřili kristofanii a věřili, že Kristus vstal třetí den

¹⁸ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 99 - 133.

¹⁹ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 99 - 110.

po své smrti. Kristovo zmrtvýchvstání dosvědčují mnohé symboly víry i hymny, které vyjadřují slova jako např.: „Ježíš žije“, „Bůh ho vzkřísil“... Ve Skutcích apoštolů jsou katecheze, které obsahují myšlenky odvolání se na tradici (u sv. Pavla), myšlenku úmrtí a historického Krista, uložení Ježíše do hrobu, vzkříšení třetího dne, zjevení Krista svědkům, Petrovi, učedníkům a tyto události byly předpovězeny a splnily se podle Písma. V liturgii jsou fakta smrti, zmrtvýchvstání, nanebevstoupení vyjádřena protichůdnými stavy: ponížení a vyvýšení, znevážení a velebení, pokoření a triumf, sláva.²⁰

Od sedmé až do deváté podkapitoly, autor rozebírá zmrtvýchvstání z pohledu evangelií, detailů o zmrtvýchvstání a z pohledu bludných interpretací o zmrtvýchvstání. Porovnává svědectví evangelistů. Matouš zmiňuje zjevení ženám (Marii Magdaléně a druhé Marii) a jedenácti učedníkům v Galileji. Zjevení popisuje takto: nastaly silné otřesy, anděl hrob odvalil, sedl si na něj, anděl oznámil zmrtvýchvstání, ženy šly do hrobu se strachem i s radostí, na cestě se jim Ježíš ukázal, popisuje bludnou interpretaci o podplacení strážce, později se Ježíš zjeví apoštolům na cestě a dává jim misijní příkaz. U Marka najdeme následný popis události: tři ženy přišly k hrobu v neděli ráno, uvnitř našly anděla, lekly se ho, anděl oznamuje zmrtvýchvstání Ježíše, které mají ohlásit apoštolům, ale ony ze strachu nikomu nic neřekly. Lukáš zmrtvýchvstání popisuje podrobněji: větší počet žen šel k hrobu, kámen byl odvalen, ženy se potkají se dvěma anděly, kteří jim ohlašují zmrtvýchvstání Ježíše, ženy to oznamují učedníkům a ostatním, oni jim nechtějí věřit, ke hrobu jde Petr, pak se Kristus zjeví emauzským učedníkům, ukáže se Petrovi, jedenácti, poučuje je a nakonec vystoupí do nebe. U Jana se Ježíš ukázal Marii Magdaléně, Petrovi, Janovi, Magdaléna ohlašuje zmrtvýchvstání učedníkům, Tomášovi i sedmi učedníkům u Genezaretského jezera. U čtyř evangelistů nacházíme rozdíly, ale netýkají se podstatného svědectví o zmrtvýchvstání.²¹

Prof. Rosa dále dokládá to, proč učedníci uvěřili ve vzkříšení Ježíše Krista. Byla to především skutečnost prázdného hrobu a kristofanie, která dosvědčuje setkání vzkříšeného Krista s učedníky. Učedníci neměli halucinace, evangelium uvádí, že učedníci vzkříšení Krista nejdřív nevěřili. A co by z toho měli, kdyby si vymýšleli, vždyť to by nevymyslel ani největší génius. A nakonec museli podstoupit pro toto svědectví i smrt. Během dějin se

²⁰ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 111 - 121.

²¹ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 122 – 125.

utvořilo několik proudů, které buď popírají historickou věrohodnost vzkříšení Krista, nebo toto poselství deformují. Odvolávají se především na mylnou interpretaci vzkříšení. Tělo Krista prý ukradli, nebo mnozí říkají, že evangelium obsahuje mnoho mýtů, nebo vzkříšení bylo jen symbolické, nebo že učedníci lžou. Tyto naturalistické teorie o zmrtvýchvstání dále rozvíjejí teorii subjektivních vizí učedníků, byla to jen jakási letargie. Bludné interpretace věří, že Ježíšova smrt byla jen zdánlivá, Ježíš měl jen zdánlivé tělo a i zmrtvýchvstání bylo jen zdáním. Po mnohých bádáních ze strany vědců, psychologů, teologů jsou však všechny mylné interpretace vyvrácené a podloženy teorií, která potvrzuje, že Ježíš Kristus skutečně vstal z mrtvých.²²

Ke christologii tedy patří témata týkající se i historické existence a činnosti Ježíše Krista, svědectví o NĚm (židovská, římská svědectví, apokryfy, listy sv. Pavla, evangelia, katecheze sv. Petra), dále pojednávání o mesiánském vědomí Ježíše a jeho interpretace, pojednávání o Božím Synovství a Jeho credibilitě, zprávy o zázracích Ježíše, prorocství o NĚm, texty o Kristově zmrtvýchvstání a jejich apologetická hodnota, liturgické hymny a symboly víry jako svědectví o Kristu, tradice. O některých tématech jsme pojednávali již výše. Christologie právě proto, že stojí v centru celé teologie a souvisí s řadou jiných částí dogmatické teologie, jako jsou Kreatologie, Soteriologie, Pneumatologie, Ekleziologie, Mariologie, má široký záběr a nedá se pojmut v jedné učebnici. Autor se ve svém druhém díle obzvláště zaměřil na Ekleziologii, které se budeme věnovat v následující kapitole. K fundamentální teologii patří i ekleziologie, o které pojednává další kapitola.

1.2.4. Ekleziologie a její ustanovení, struktura, identita a učitelský úřad

Na slovenských univerzitách se při výuce fundamentální teologie zaměřené na ekleziologii vychází z *Fundamentální teologie - Ekleziológia* od prof. Rosy a z *Průručky z Ekleziologie* od prof. Jurka, který vydal, jak už název napovídá - tak jako i u christologie, jakousi pomůcku k tomuto prvnímu dílu.

Fundamentální teologie prof. Rosy se tedy dělí do dvou hlavních částí: kristologie a ekleziologie. První se dotýká Božího zjevení v Kristu, druhá přechovává a traduje tuto skutečnost v církvi, založené Kristem. Kristologii jsme věnovali předchozí kapitoly, nyní nám ekleziologie odpoví na to, jakou formu existence a organizační formu dal Kristus svému dílu.

²² Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, (Bardejov), 2000, s. 125 -133.

Ekleziologie nám zdůvodní Ježíšův záměr vykoupit všechny lid, poukáže na Jeho záměr ustanovit náboženskou společnost na Zemi, která v Jeho jménu zprostředkuje Boží milosti, setkání s Ním a nabídne lidem vykoupení.

Ekleziologie má svoji strukturu, identitu, učitelský úřad. Profesor Stanislav Rosa ve své *Fundamentální teologii* pojednává o tom, co by výuka ekleziologie měla zahrnovat:

V první kapitole autor pojednává o apologetické (vnější struktuře církve - kde má začátek, původ, jakou má organizaci, autoritu, jaká je její věrohodnost a pravomoc) a dogmatické ekleziologii (vnitřní struktura církve – co je církev, jaká je její podstata, úloha, cíl, kde se nachází): zde se setkáme s vysvětlením pojmů, metod apologetické církve (historické, zkušenostní metoda a metoda historická), s jejími schématy a argumentacemi dokazování tezí o původu církve, s ustanovením církve, a s časnou problematikou církve - proticírkevní, nebo naopak příznivé postoje vůči církvi. Rozvíjí i další témata, týkající se církve a související s danou tematikou: obrazy a přirovnání církve ve Svatém písmu, církev jako Boží lid – starozákonní i novozákonní aspekt, církev jako všeobecná svátost spásy, historie a vývoj ecclesie i témata související s apoštolátem, primátem, Božím královstvím, Učitelským úřadem. Ve druhé kapitole se věnuje ustanovení církve. Jsou to témata týkající se apoštolského sboru a církve ve spasitelském poslání Krista, témata spojená s Božím královstvím v Bibli a jeho eschatologickým charakterem či téma eucharistie. Společenskou strukturu církve rozebírá ve třetí kapitole: a) témata spojená s apoštolátem: přísliby a odevzdání pravomoci apoštolskému kolegiu, charakteristika moci apoštolů: učitelská, kněžská, pastýřská moc a svědectví vykonávání moci skrze apoštoly; b) příslib primátu, autenticita perikop: příslib primátu a její interpretace, ustanovení primátu, argumenty dosvědčující primát Petra – změna jména, modlitba za vytrvalost; c) věčné trvání: apoštolátu a primátu, pak téma nejstarší křesťanská obec a její společenská organizace, monarchický episkopát v raném křesťanství, problematika organizace církve v začátcích, historické svědectví monarchického episkopátu, monarchické biskupství v Jeruzalémě a v helénistických obcích, historické svědectví o prvním římském biskupovi, uznání všeobecné církve a primátu římských biskupů, základ papežské moci a její rozsah, kolegiálnost moci v církvi: apoštolské, biskupské kolegium a důsledky kolegiálnosti moci v církvi, přináležitost k církvi Kristově, učení Druhého vatikánského koncilu o církvi. Předposlední kapitola se věnuje identitě Kristovy církve: a) témata související s metodou znaků: znaky Kristovy církve a objasnění pojmu, historická črta problému, podmínky znaků: jednota, všeobecnost, svatost apoštolské církve, b) ekleziální metoda: zázračný charakter církve, její rozvoj, jednota, stálost, svatost a plodnost ve všech dobách. A v poslední kapitole jde o učitelský úřad v církvi: jeho původ,

vznik, přirozenost, neomylnost, učení biskupů, neomylnost papeže ve věcech víry, vztah mezi teologií a učitelským úřadem.²³

Ekleziologie zahrnuje i různé metody. Apologetické metody v církvi využívají *historicko-spekulativní metodu*, pomocí ní dokazující existenci církve, její základní organizační struktury, její autoritu a věrohodnost. V ekleziologii se setkáváme i se *třemi schématy argumentačních rozprav*: je to historická metoda (via historica), metoda znaků (via notarum) – jednota, svatost, všeobecnost, apoštolskost a zkušenostní metoda (via empirica), jak již bylo výše uvedeno.²⁴

Dnešní doba poznamenaná individualizmem, subjektivismem, která konstatuje, že církev je neviditelná a víra je osobní rozhodnutí, nesnese lidské zprostředkování, i když proti tomuto znevažování církve stojí psychologické argumenty (člověk potřebuje společenství, bezpečí, svobodu, autonomii lidské osoby), sociologické (dědictví, hodnoty předků předává společenství, koriguje projevy jedince a dává možnost jeho vývoji), biblické (církev je všeobecná svátost spásy), či ekumenické (touha po jednotě). Církev je jedna, pravdivá, která shromažďuje a spojuje lidi stejného vyznání křesťanské víry, skrze účast na svátostech, spravovanou pastýři a především jediným Kristovým zástupcem na zemi – římským biskupem.²⁵

Prof. Rosa uvádí i konkrétní obrazy a přirovnání církve, se kterými se setkáváme v Písmu svatém, nebo v dějinách Božího lidu. Jsou to: Boží ovčinec (Mt 15, 24; Jn 10,1 – 18); Kristovo Tělo (Ef 4,11 - 13); Boží pole – hospodářství, vinice, (Jn 15,1; LG 6); Vinný keř (Jn 15,5); Boží stavba (LG 6); dom Boží (1 Tim 3,15), příbytek Božího Ducha (Ef 2,19 – 22), stánek Boha mezi lidmi (Zjv 21,3), svatyně Ducha svatého (1 Kor 3,16); Beránková nevěsta (Zjv 19,7). Další obrazy církve jsou Boží lid, Izrael, eklesie, Mystické tělo, církev je viditelné a duchovní společenství, Boží lid Nové smlouvy, církev je svátost spásy.²⁶

Prof. Rosa se v osmé podkapitole, která se jmenuje Náčrt katolické ekleziologie, věnuje nauce církve, které Ježíš jako její Zakladatel dal podstatné základy a které apoštolové

²³ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. Vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 7 - 17.

²⁴ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. Vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 15 - 17.

²⁵ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. Vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 18 - 20.

²⁶ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 22 - 39.

pod vedením Ducha napsali. Ve spisech je obsažená nauka o Církvi, účinkování Ježíše, které směřovalo k založení Církve a dějiny nejstaršího apoštolsko-křesťanského společenství. Mimo apoštolů se však i mnozí jiní věnovali ekleziologii a jejímu učení: sv. Pavel a evangelisté ve čtyřech evangeliích, hlavně sv. Matouš;²⁷ církevní otcové: sv. Irenej (†202), sv. Cyprián (†258), sv. Augustin (†430), sv. Lev Velký (†461); ve středověku: Marsilius z Padovy (†1343), Wilhelm Ockham (†1439), Mateusz z Krakowa (1330 - 1410), Andrzej Frycz Modrzewski (1503 - 1572), J. Wiclef (1330 - 1384) a Jan Hus - v jeho nauce je mnoho bludů (1370 - 1415); v době reformace: Martin Luther (1483 - 1546), Jan Kalvin (1509 - 1564), Robert Bellarmin (1542 - 1621). Dědictví ekleziologického myšlení lze dělit do třech proudů: první proud – trinitaristická teorie (Egídius Římský - 1367, Jakub z Witerbo – 1308, druhý proud – koncilární koncepce Církve, třetí proud – předtridentská ekleziologie (spirituální chápání Církve, v posledním století): J. A. Möhler, J. Perrone, K. Schrader, J. B. Franzelin, J. Kleutgen, J. M. M. Scheeben.²⁸

Samozřejmě, že i papežové a různé koncilní dokumenty (deklarace a encykliky) se věnují tématu o církvi: *Pastor aeternus*, *Satis cognitum*, *Mystici Corporis Christi*, *Lumen gentium*, *Sacrosanctum concilium*, *Dei verbum*, *Gaudium et spes*, *Unitas redintegratio*, *Nostra aetate*, *Gravissimum educationis*.²⁹

V kapitole o ustanovení církve se řeší, zda Kristus je jejím zakladatelem a zda církev sahá až do této doby. Protestantská teologie odmítá tvrzení, že Ježíš církev založil a kloní se k jistému individualismu spásy (*sola fides*, *sola gratia*, *sola skriptura*). Katolická ekleziologie se zabývá interpretací Krista o církvi?. Vznik církve je složitý a dlouhotrvající proces, na jehož začátku stálo učení Ježíše o Božím království. Ježíš Kristus si vyvolil a ustanovil Dvanáct učedníků (Mk 3,14; Lk 6,12), od kterých se odvozuje nábožensko-společenská struktura církve. Třetím důležitým faktorem byl záměr Krista založit církev, a tak umožnit spojení Boha s člověkem a zároveň skrze svoji svatost posvětit všechny lid. Boží plán spásy se uskutečňoval skrze vyvolený národ a v jeho dějinách nacházíme proroctví Starého zákona o příchodu Mesiáše, který přijde a vykoupí svůj lid. Idea Božího království má tři fáze: 1) smlouvu Boha s Abrahamem, 2) smlouvu na Sinaji, 3) izraelskou teokracii a Boží království

²⁷ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 39.

²⁸ Srov. JURKO, Jozef. *Príručka z Ekleziológie*. 1. vyd. Košice: Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach, 2008, s. 14 - 15, 34 - 36 a srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 39 - 45.

²⁹ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 45 - 47.

v učení proroků. Později nové Boží společenství se neomezuje jenom na Izraelský lid, ale zahrnuje všechny lid. Téma Božího království, nebeského království je centrálním tématem Evangelíí (14x u sv. Marka, 51x u sv. Matouše, 39x u sv. Lukáše). V Novém zákoně můžeme najít i jiné výrazy pro Boží království, nebo zmínku o něm, je to Království spravedlnosti, Tajemství království, Synové království. I v poselství Jana Křtitele, jako předchůdce Krista, můžeme najít spojitosti s Božím královstvím, když říká, že se už přiblížilo, vyžaduje vnitřní obrácení, váže se se křtem a má mesiánský charakter. Sám Ježíš Kristus hlásá Boží království, když říkal, že se čas naplnil, Boží království se přiblížilo a máme věřit evangeliu (Mk 1,15). Ve svém programu – v Kázání na hoře – objasňuje krásu i zákony Božího království a svým učedníkům přikázal ohlašovat evangelium, které sám hlásal. Vždyť se modlíme i v modlitbě Otče náš, kterou nám dal – „přid' království tvé“. I po vzkříšení čtyřicet dnů hovořil o Božím království. Boží království má charakter eschatologický, ale i dočasný, protože začíná už tady na Zemi, ale plné uskutečnění je až u Boha. O nebeském království nacházíme mnoho výroků v Písmu (LK 17,21; Mt 13, 31...). Protestantská církev uznává Boží království jako duchovní skutečnost, katolíci naopak věří, že má i viditelnou podobu v církvi.³⁰

Apoštolský sbor měl u Ježíše nezastupitelné místo. Apoštolům Ježíš předává své učení, oni se podílejí na jeho činnosti, doprovázejí ho až po vzkříšení a nanebevstoupení a jsou nositelé tohoto učení. Ježíš si je volí a toto vyvolení má tři etapy: dva učedníci Jana Křtitele se seznámí s Ježíšem po křtu u Jordánu, dále Ježíš povolává učedníky v Galileji a třetí fáze je ustanovení Dvanácti. Apoštolové jsou teda posláni (apostello=posílat), aby hlásali Boží království. Prof. Rosa cituje i *Lumen Gentium*, které zdůrazňuje, že apoštolát tvoří podstatnou součást v procesu ustanovení Církve a tvoří i její podstatnou strukturu Církve, která bude trvat až do skonání světa.³¹

Významné místo v Církvi má i eucharistie, kterou Ježíš ustanovil při poslední večeři před ukřižováním. Je to nová a věčná smlouva mezi Bohem a Jeho lidem. Tento akt Ježíš naplánoval, předjímá tím svoji fyzickou smrt na kříži a zdůrazňuje, že to jeho učedníci mají dělat dál na Jeho památku. Poslední etapou v procesu formování Církve bylo seslání Ducha svatého. Při této události učedníci poprvé formálně ohlašují zástupům evangelium, vyzývají k obrácení a udělují svátost křtu.³²

³⁰ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 51 – 64.

³¹ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 65 - 71.

³² Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s.71 -74.

Ve třetí kapitole se autor věnuje struktuře církve, poslání apoštolů a jejich pravomoci (mají učitelskou, kněžskou a pastýřskou moc). Moc v církvi se uplatňuje v hierarchii, a protože je daná Bohem je i svatá a směřuje k oslavě Boží slávy. Ježíš dal církvi moc svazovat i rozsvazovat – týká se to toho, jak má být veden věřící lid v záležitostech odpuštění, napomínání... Církev je tedy tou institucí, která má nést odkaz Ježíše Krista všem národům, apoštolové mají křtít a posvěcovat druhé a uchovávat vše, co jim Kristus přikázal. Důležitá podkapitola o primátu objasňuje, co primát je a není a čeho se týká. Primát se může týkat cti, vedení, nebo moci. Primát Petra, jako prvního biskupa, byl v dějinách církve často otázkou přispívající k rozdělení. Například pravoslavná církev nebyla podřízena jenom Římu (diarchie, pentarchie, tetrarchie). O ustanovení primátu najdeme symbolické vyjádření v Evangeliiích (ty jsi skala, ..co svážeš, bude svázáno, co rozvážeš, rozvázáno ..., dám ti klíče od nebeského království ...). V církvi se vedly mnohé debaty o autenticitě a interpretaci perikopy o primátu Petra, kterou autor objasňuje. Uvádí i dodatečné argumenty dosvědčující primát Petra (změna jména Šimona na Petra a modlitba Ježíše za vytrvalost Petra. Prof. Rosa na základě biblických textů poukazuje na Petrovo výjimečné místo ve sboru apoštolů i v prvotní obci. Po Petrovi přišli jeho nástupci, kteří měli tak jako i Petr posilovat bratry ve víře a měli ty samé pravomoci jako Petr. Tento úřad jim byl svěřen vkládáním rukou, jak o tom mluví Skutky (Sk 6,5). Od začátku existovala v církvi hierarchie.³³

V Rosově díle nacházíme popis těžkostí monarchického episkopátu v raném křesťanství, organizaci církve a svědectví o ní (svědectví sv. Izeneje, sv. Euzébia, sv. Ignáce, Klementa ...). Po odchodu Petra z Jeruzaléma, se představeným obce stal sv. Jakub, po něm Hegezip a Euzébius. Autor uvádí i další biskupy křesťanských obcí. Objasňuje, proč se Řím stal hlavním městem křesťanství, a předkládá fakta o tom, že Petr žil i zemřel v Římě, a nevynechává ani archeologické svědectví o nalezení ostatků sv. Petra a sv. Pavla v kostele sv. Sebastiana. Římští biskupové se dožadovali svého primárního postavení kvůli udržení jednoty víry a morálního pořádku a to samozřejmě vyvolalo mnoho sporů v církvi i mimo ni. Existují mnohé debaty o tom, za jakých podmínek podléhá papež koncilu a kdy papež může uplatnit svoji neomylnost. Svoje poslání a úkoly má i apoštolské a biskupské kolegium a z moci biskupů jako kolegia plynou určité důsledky (biskup může uplatňovat svoji pravomoc v té místní církvi, ve které je biskupem, a každý biskup se má starat o záležitosti a potřeby celé církve...). Prof. Rosa poukazuje i na problematiku přináležení ke Kristově církvi (vyžaduje víru a křest). Avšak problematika přináležení k církvi je složitější a obsahuje i další prvky:

³³ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 76 - 102.

vyznání té samé víry, přijímání svátostí, podřizování se pastýřům v církvi, proto do ní nepatří nevěřící, heretici, schismatici, odpadlíci, ti, co byli exkomunikováni. O tom pojednává i Druhý vatikánský koncil ve své dogmatické konstituci *Lumen Gentium*.³⁴

V předposlední kapitole prof. Rosa rozebírá identitu a znaky Kristovy církve (jedna, svatá, všeobecná, apoštolská)³⁵ a v poslední se věnuje učitelskému úřadu v církvi (jeho původu, vzniku, přirozenosti, neomylnosti a tomu, co obsahuje povolání biskupa, papeže. Celé dílo autor končí propojením učitelského úřadu a teologie, kterou vymezuje jako systematickou reflexi nad obsahem víry v kontextu, perspektivě tradice a křesťanského života. Ježíš nám dal svého Ducha Pravdy, který je naším Utěшитelem a připomene nám vše, co nám řekl Ježíš.³⁶

Rozdělení fundamentální teologie, tedy co se týče stránek u prof. Rosy, je následující (od tohoto poměru stránek lze usoudit, jak by měla vypadat struktura výuky fundamentální teologie a jaké části patří největší počet hodin):

Od 14 – 17 – fundamentální teologii , názvu, předmětu, úkolům, metodám	
Od 19 – 23 – apologetice, tj. celkem	10 stránek
Božímu zjevení od 24 – 60, tj. celkem	36 stránek
Kristologii od 61 – 133, tj. celkem	72 stránek
<u>Dodatek</u> – víra, tradice – od 134 – 161, tj. celkem	37 stránek
Druhé dílo – ekleziologie od 14 – 179, tj. celkem	165 stránek

K fundamentální teologii na Slovensku a k jejím částem patří i nauka o Druhém vatikánském koncilu, přehled významných dokumentů papežů, koncilu a papežských rad. Zahrnuje však i ekumenizmus, témata spojená s ekumenizmem a významné osobnosti fundamentální teologie. O těchto aspektech jsou následující kapitoly a podkapitoly. I tyto kapitoly nám poslouží k objasnění témat fundamentální teologie a zároveň je vyhodnotí podle obsahů a autorů. Je ovšem zřejmé, že ne všichni profesori se ztotožní s tím, že i tato rozšiřující témata k fundamentální teologii patří.

³⁴ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. nevedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 103 - 128 .

³⁵ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. nevedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 131 - 153.

³⁶ Srov. ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. vyd. nevedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, s. 155 - 176.

2. Výuka fundamentální teologie na Slovensku a její rozšiřující témata

2.1. Zjevení v jiné literatuře než u prof. Rosy a prof. Jurka

Kromě literatury od prof. Rosy a prof. Jurka, který podotýká, že stvoření světa je prvním všeobecným zjevením,³⁷ se při výuce fundamentální teologie, zaměřené na zjevení, na slovenských univerzitách čerpá i především z *Dei Verbum*, nebo z *Božího zjevení* od Michaela Schmause.

Dokumentem II. vatikánského koncilu je *Dei Verbum*, který je prvním textem koncilu celistvě se zabývajícím zjevením,³⁸ a který pojednává o tom, že spásu máme v Duchu svatém skrze Krista. V *Dei verbum* nacházíme klíčová témata ve vztahu k zjevení (revelatio), která se týkají spásné Boží vůle, Boží pedagogiky; vztahu mezi zjevením a zahalením, hříchem a milostí, Božím hněvem a milosrdenstvím, zákonem a evangeliem; pohledem na Boha jako na Otce, nejenom jako na Soudce, a výkladem Bible, její inspirací, věrohodností a náboženským výkladem.³⁹ Kardinál Jozeph Ratzinger v úvodě konstituce *Dei Verbum* píše o třech nových tematických okruzích ve spojení se zjevením, dotýkají se: a) nového pohledu na tradici v propojení s dogmaty a jejich vývojem; b) používání historicko-kritické exegetické metody - z pohledu dnešní modernistické krize a s tím spojeného teologického problému; c) stále silnějšího biblického hnutí.⁴⁰ Zjevení je představováno jako osobní setkání Boha s člověkem. Tento dar, který nabízí Bůh člověku, chce zachytit lidský osobnostní střed a hluboce se dotýkat jeho „já“, a nejenom jeho rozumu a vůle.⁴¹ Boží zjevení má svůj vrchol v Kristu a má

³⁷ Srov. JURKO, Jozef. *Príručka z Kristológie*. 1. vyd. Košice: Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach, 2008, s. 20.

³⁸ Srov. DEI VERBUM. *Komentár k dogmatickej konštitúcii Druhého vatinského koncilu*. (Anton Tyrol, zostavovateľ). 1. vyd. Bratislava: LÚČ – vydavateľské družstvo Bratislava, (vydala Katolícka univerzita v Ružomberku), 2003, s. 51.

³⁹ Srov. DEI VERBUM. *Komentár k dogmatickej konštitúcii Druhého vatikánskeho koncilu*. (Anton Tyrol, zostavovateľ). 1. vyd. Bratislava: LÚČ – vydavateľské družstvo Bratislava, (vydala Katolícka univerzita v Ružomberku), 2003, s. 56, 57.

⁴⁰ Srov. DEI VERBUM. *Komentár k dogmatickej konštitúcii Druhého vatinského koncilu*. (Anton Tyrol, zostavovateľ). 1. vyd. Bratislava: LÚČ – vydavateľské družstvo Bratislava, (vydala Katolícka univerzita v Ružomberku), 2003, s. 41.

⁴¹ Srov. DEI VERBUM. *Komentár k dogmatickej konštitúcii Druhého vatinského koncilu*. (Anton Tyrol, zostavovateľ). 1. vyd. Bratislava: LÚČ – vydavateľské družstvo Bratislava, (vydala Katolícka univerzita v Ružomberku), 2003, s. 53.

historický i osobní charakter. Kristus je Bohem (křesťanské vyznání), ne jako u jiných náboženství, která mají jen proroky, mudrce, či osvícené lidi.⁴²

Schmaus v kontextu Božího zjevení uvádí následující charakteristiky:

- zjevení má svou formu (vzývání, svolání, chvála, varování ...), je syntézou Boží iniciativy a lidské odpovědi, je zvěstí o Bohu, jeho bytí, vůli, činnosti a zčásti i o jeho tajemné podstatě,
- uskutečňuje se v dějinách (prostřednictvím jevů, činů i slov),
- rozlišuje Boží imanenci a transcendenci,
- má i eschatologický prvek - Bůh dal člověku absolutní budoucnost, která spočívá v nezahaleném darování se Boha a v „zbožštění“ stvoření.⁴³

Boží zjevení se uskutečňuje ve viditelných, vnějších jevech, nebo ve vnitřním osvícení, často se však toto zjevení pojí jak s vnějším, tak s vnitřním jevem. Zjevením se zabývá Písmo svaté, teologové ve svém teologicko-vědeckém výkladu a církve prostřednictvím své tradice, prostřednictvím magisteria a papežů, proroků a teologů.⁴⁴

I teolog Schmaus podotýká, že v Duchu svatém poznáváme vše, co pochází od Boha a co nám daroval, i když On zůstává skrytý.⁴⁵

Právě skrze Krista – Slovo, které se stalo tělem, máme přístup k Otci v Duchu svatém a stáváme se účastnými božské přirozenosti. Plán zjevení – *revelationis oeconomia* – se uskutečňuje událostmi a slovy, odhaluje činnost Boha v dějinách spásy. Bohu se líbilo zjevit samého sebe a dát nám poznat svou vůli. Bůh svět stvořil, udržuje a poskytuje lidem svědectví o sobě a stvořených věcech.⁴⁶ I když dnešní humanizmus vede k osvobození od Boha, je dokonce proti Němu, rozchod člověka s Bohem vede k rozchodu člověka se sebou samým i mezi lidmi navzájem, vede k nesvobodě a společenským nátlakům.⁴⁷

⁴² Srov. JÁN PAVOL II. *Prekročit' prah nádeje*. 1.vyd. Nové mesto, s.r.o, v spolupráci s Bratislavou: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1995, s. 53 - 55.

⁴³ Srov. SCHMAUS, Michael. *Božie zjavenie*. 2. vyd. Rím: Slovenský ústav Svätého Cyrila a Metoda, 1988, s. 8 - 10, 49, 370.

⁴⁴ Srov. SCHMAUS, Michael. *Božie zjavenie*. 2. vyd. Rím: Slovenský ústav Svätého Cyrila a Metoda, 1988, s. 167 - 180.

⁴⁵ Srov. SCHMAUS, Michael. *Božie zjavenie*. 2. vyd. Rím: Slovenský ústav Svätého Cyrila a Metoda, 1988, s. 6 - 8, 42, 46.

⁴⁶ Srov. DEI VERBUM. *Komentár k dogmatickej konštitúcii Druhého vatinského koncilu*.(Anton Tyrol, zostavovateľ). 1. vyd. Bratislava: LÚČ – vydavateľské družstvo Bratislava, (vydala Katolícka univerzita v Ružomberku), 2003, s. 24.

⁴⁷ Srov. SCHMAUS, Michael. *Božie zjavenie*. 2. vyd. Rím: Slovenský ústav Svätého Cyrila a Metoda, 1988, s. 306.

Už i na Slovensku je cítit, že víra v Boha, v jeho zjevení, Boží plán, není v konkrétních lidských životních rozhodnutích přijímána a akceptována, jak tomu bylo dříve. Často nás drží tradiční pojetí víry, kterou přijímáme od svých předků. Tradice hraje důležitou roli v utváření prostředí a přijetí víry, avšak k plnému porozumění dochází na základě vlastního osobního rozhodnutí přijetí Božího zjevení.

„Jako vzduch je živlem umožňujícím ptákům létat a voda rybám plavat, tak je Boží zjevení živlem umožňujícím teologii myslet, bádát, působit a být. Na Božím zjevení stojí, dýchá, z něho vyrůstá.“⁴⁸

Následující kapitola pojednává o základech christologie podle vzoru prof. Rosy. Úkolem christologie je na základě biblických textů dokázat credibilitu Ježíše Krista a obhájit ji vůči všem nepříznivým myšlenkovým proudům v křesťanství.

2.2. Christologie v jiné literatuře než u prof. Rosy a prof. Jurka

Různí teologové zmiňují různou pluralitu přístupů, modelů a druhů v christologii, kterou alespoň částečně pro názornost uvádím. Rozeznávají: a) biblickou teologii - *novozákonní christologii* (důležitou součástí je zkoumání christologických titulů, jako jsou Ježíš, Kristus, Mesiáš, Pomazaný, Pán, Boží Syn, Slovo...). Výzkum christologie můžeme analyzovat z pohledu jednotlivých evangelijních autorů (Matouš, Marek, Lukáš, Jan), nebo z pohledu apoštolů, autorů ve Skutcích apoštolů (Petr, Lukáš, Pavel, ...). Christologii můžeme zkoumat z pohledů jednoho spisu Bible (christologie Římanům, Židům ...), b) tzv. *starozákonní christologii* v přeneseném smyslu slova, jde o starozákonní pozadí a proroctví vztahující se ke Kristu, c) *otevřenou christologii* (implicitní), d) *explicitní víru* (povelikonoční). Dále můžeme sledovat různé modely christologie v dějinách, vztahy mezi Kristem a Otcem – Kristem a Duchem svatým (pneumatická christologie).

Dále můžeme christologii pojímat: z pohledu *dějin christologie* - dějiny dogmat, nebo auditu fidei (např. patristická christologie, nebo z pohledů reprezentantů monastické teologie, představitelů scholastiky ... až po náhled teologů na současnou teologii 21. století), dále z pohledu *spekulativní christologie* - intellectus fidei (z pohledu církevních otců, teologů a odborníků v odboru christologie).⁴⁹

⁴⁸ Srov. SKALICKÝ, Karel. Teologie zjevení Prvního vatikánského koncilu a její dějinné přede hry a dohry. In Dokumenty prvního vatikánského koncilu. Pracovní překlad, s. 18.

⁴⁹ <http://referaty.atlas.sk/vseobecne-humanitne/nabozenstvo/19667/?print=1>

Setkáváme se i s *ontologickou christologií* – kým je Ježíš jeho osoba a přirozenost - (reálný, evangelijní, historický Ježíš), s *funkcionální christologií* - význam díla Ježíše pro člověka, s *existenciální christologií* – nejde o zkušenost prvotní komunity, ale o zkušenosti učedníků, s *christologií zdola* - vzestupnou christologií, kde základním východiskem dějin je Ježíš (historická christologie) a *christologií shora* - sestupnou christologií, kerygmatickou christologií, která se zakládá na Božím slově, s *christologií z pohledů koncilů* - nicejského (325), efezského (431), chalcedonského (451), lyonského (1274), florentského (1441), ... I. a II. vatikánského koncilu, ... s *christologií z pohledů papežů* (Pavla VI., Jana Pavla II, Benedikta XV. ...), s *christologií z pohledu učitelského úřadu* (hypostatická unie – přirozenost, subsistence), s *christologií z pohledu popírání Kristova lidství, božství* - z pohledu herezí a bludů o Ježíši (ebioniti, judaističtí křesťané, gnostici, arianismus, dokétismus, apolinarismus, socianismus, racionalismus, liberální teologie).

Ke christologii dále můžeme přistupovat z různých pohledů: z pohledu religionistiky, historie, psychologie, pedagogiky, sociologie ..., avšak christologii nemůžeme plně pochopit bez víry.

Podobně jako teologie všeobecně, tak i christologie předpokládá víru. Můžeme říct, že christologie není ničím jiným, než rozvinutím odpovědi víry na otázku, kterou Ježíš klade svým učedníkům: „A za koho mne pokládáte vy?“⁵⁰ Kristus, který je centrem teologie, musí se stát i centrem našeho života, "...neboť v něm žijeme, pohybujeme se a jsme".⁵¹

Na Slovensku je výuka fundamentální teologie ve srovnání s výukou na Karlově univerzitě rozšířená o některá témata, kterým se v krátkosti věnuje tato druhá kapitola. Jedná se především o témata Druhého vatikánského koncilu a jeho dokumentů, o religionistiku - její zakladatele a symboly, dále pak jsou to témata související s ekumenizmem: osoba Ježíše Krista a Marie v ekumenizmu, náboženská společenství, formy ateizmu, misie a evangelizace. Literaturu spojenou s výše zmíněnými tématy najdeme uvedenou v přílohách – v sylabech jednotlivých fakult.

Nauka o fundamentální teologii má vlastní osnovu. Přehled nejzákladnějších témat a osnov fundamentální teologie na Slovensku jsou uvedeny v schématu v příloze 1B, tabulka 2, ve které je uveden i přehled předmětů zabývajících se fundamentální teologií a v příloze 1D, tabulka 3 - Osnovy fundamentální teologie na Slovensku.

⁵⁰ Mt 16,15

⁵¹ Sk 17,28

Jednotlivé osnovy fundamentální teologie si může fakulta i vyučující pozměnit. Základní dělení tohoto předmětu však zůstává. Každé z částí – úvodu do fundamentální teologie, teologii zjevení, kristologii, ekleziologii přináleží přibližně stejná míra z vyučovacích hodin fundamentální teologie, tj. jedna čtvrtina. V příloze 1C, tabulka 3 je uvedena dotace hodin fundamentální teologie v jednotlivých semestrech a ročnících, dále v příloze 3A, graf 1 je znázorněna i dotace hodin jednotlivých fakult pro studium fundamentální teologie a v příloze 3B, graf 2 dotace hodin fundamentální teologie na teologických fakultách na Slovensku.

2.3. Výuka o významu Druhého vatikánského koncilu ve fundamentální teologii

Mimo nejzákladnější literaturu *Fundamentální teologie, Kristologie, Ekleziologie* od prof. Rosy a doplňující literaturu – dvě *Příručky k fundamentální teologii* od prof. Jurka, patří k fundamentální teologii i další témata a literatura, kterým se věnuje tato kapitola. Nejdřív se budeme věnovat nauce o Druhém vatikánském koncilu, viz příloha 1D, tabulka 4, která uvádí Chronologický přehled druhého vatikánského koncilu, jeho dokumentů a jiných důležitých dokumentů církve, viz příloha 4A – C (Dokumenty Druhého vatikánského koncilu, Dokumenty Jana Pavla II. a jiné důležité encykliky, exhortace, apoštolské listy papežů, vyhlášení papežských rad, kongregací, pastorační dokumenty).

Papež Jan XXIII. ohlašuje dne 25. 1. 1959, devadesát dní po svém zvolení, že chce svolat koncil. Toto rozhodnutí budí nečekanou pozornost. Otázky veřejnosti, ale i biskupů související s koncilem zní: Co to je, koncil? Kdo jej připravuje? Jak funguje koncilní shromáždění a jaký koncil připravit?

Příprava trvala od roku 1959 do roku 1960, oficiální příprava byla od roku 1960 – 1962 a na koncil bylo připraveno sedmdesát dokumentů. 29. září 1963 pokračovatel papež Pavel VI. při slavnostním zahájení vytýčil čtyři cíle koncilu:

- výklad teologie církve,
- její vnitřní obnova,
- podpora jednoty křesťanů,
- dialog se současným světem.⁵²

⁵² Srov. ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. Vatikánského koncilu*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, s.r.o., 2008, s. 13, 17, 23, 24 - 37, 65.

Význam Druhého vatikánského koncilu spočíval v tom, že koncil byl ekumenický,⁵³ poukázal na obnovu a jednotu církve a potřebu dialogu se světem a mimo jiné i v tom, že se zabýval Boží spásou včetně nekřesťanů.⁵⁴ Jeho chronologický přehled je zachycený v tabulce – viz příloha 1E, tabulka 5.

Dvacet let po skončení Druhého vatikánského koncilu svolal papež v říjnu 1985 mimořádnou synodu, která měla zhodnotit uskutečnění podstatných úmyslů koncilu a v této souvislosti se vynořila i myšlenka vydat nový katechizmus. Katechizmus vydali a rozdělili do čtyř částí: vyznání víry, slavení křesťanského mystéria, život v Kristu, křesťanskou modlitbu. Pro mnohé věřící je katechizmus pomůckou, která pomáhá prohlubovat vědomí pravdy víry.

Existuje i Malý úvod ke Katechizmu katolické církve, který popisuje historii katechizmu, její literární druh, adresáty, metodu, jeho autoritu, osnovu a obsah. Věnuje se i hierarchii pravd, tradici a výkladu obsahu víry.⁵⁵

Každý koncil má svůj osobitý charakter. Výjimečnost Druhého vatikánského koncilu přirozeně tkví v ohromných rozměrech, v šířce mezinárodní účasti a v rozsahu a rozmanitosti problémů, kterými se koncil zabýval. Druhý vatikánský koncil i touto formou pomohl k oživení víry křesťanů a učinil tak i skrze významné dokumenty.

2.3.1. Dokumenty Druhého vatikánského koncilu, významné dokumenty papeže Jana Pavla II. a vybraná díla jiných papežů, koncilů, papežských rad a kongregací

K fundamentální teologii patří i nauka o Druhém vatikánském koncilu, jak uvádí osnovy fundamentální teologie, viz příloha 1D, tabulka 4 a jeho dokumentech a jiných důležitých dokumentech církve, viz příloha 4A – C (Dokumenty Druhého vatikánského koncilu, Dokumenty Jana Pavla II. a jiné důležité encykliky, exhortace, apoštolské listy papežů, vyhlášení papežských rad, kongregací, pastorační dokumenty). I v *Pastoračních dokumentech Jana Pavla II.* nacházíme tento souhrn dokumentů. Ve výuce fundamentální teologie se s mnohými z dokumentů zabývají vyučující i podrobněji, záleží na formě studia, či osnovách daného předmětu.

⁵³ Srov. ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. Vatikánského koncilu*. 1. vyd. Brno: Barrister &Principal, s.r.o., 2008, s. 20.

⁵⁴ Srov. SENČÍK, Štefan. *Křesťanstvo medzi svetovými náboženstviami*, Vyd. neuvedeno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, s. 77.

⁵⁵ Srov. RATZINGER, Joseph kardinál, SCHÖNBORN; Christoph: *Malý úvod ku Katechizmu katolíckej Cirkvi*, vyd. neuvedeno, Bratislava: Nové Mesto, 1995, s. 9

V další podkapitole je poukázáno na religionistiku, ekumenizmus a témata s nimi související. K fundamentální teologii patří přehled různých náboženství, informovanost o formách ateizmu, ale i snahy o jednotu.

2.4. Religionistika, ekumenizmus a související témata jako součást fundamentální teologie

V této kapitole se budeme věnovat religionistice a symbolům víry, ekumenizmu a tématům týkajícím se různosti náboženských společenství, ateizmu a jeho formám, propojení víry a vědy, tématům týkajícím se misí, evangelizace a osob Ježíše Krista a jeho Matky. Každá univerzita čerpá z různých literárních pramenů, některé uvádíme níže. I když je výuka fundamentální teologie na Slovensku rozmanitá a oproti českým univerzitám nejednotná, považuji za důležité uvést alespoň krátký přehled probíraných témat pro názornost odlišnosti.

2.4.1. Religionistika, její zakladatelé a symboly

Dnes již mnohé věci v duchovní sféře chápeme jinak, než generace před námi. Například, nastal posun ve vnímání duchovních symbolů, či náboženských obrazů. To, co lidé v 19. století nemohli ještě pochopit, totiž že symbol, mýtus a obraz patří k podstatě duchovního života, dnes běžně používáme. Např. znázornění nebeských vrstev a symbolika středu, či symbolika perly,⁵⁶ nebo symboly třech velkých monoteistických náboženství:

- zeď nářků (představuje chrám na Sionu) – pro židy,
- skála, která je odvalená z Kristova hrobu – křesťany,
- pozlacená kupole mešity – pro mohamedány.⁵⁷

V současnosti nám k přezkoumání některých náboženských záležitostí slouží i věda, která se zabývá vývojem různých náboženství a jejich pojmů, zkoumá témata související s náboženstvím (prolegomena), zkoumá i různá náboženská období a směry a nazývá se religionistika, deskriptivní religionistika se zabývá především dějinami náboženství a fenomenologie náboženství se věnuje svatým dějům, místům, předmětům a osobám.⁵⁸

⁵⁶ ELIADE, Mircea. *Obrazy a symboly*. Vyd. nevedeno. Brno: Computer Press, 2004, s. 9, 46, 131.

⁵⁷ Srov. SENČÍK, Štefan. *Křesťanstvo mezi světovými náboženstvími*. vyd. nevedeno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, s. 7.

⁵⁸ Srov. HELLER, Jan, MRÁZEK, Milan. *Nástin religionistiky*. vyd. nevedeno. Praha: Kalich, 1988, s. 9 - 55, 227 - 296.

K zakladatelům religionistiky patří Max Müller (1823 – 1900), Cornelius Petrus Thiele (1830 – 1902), Pierre Daniel Chantepie de la Saussaye (1848 – 1920).⁵⁹ Pomocnými obory religionistiky jsou psychologie náboženství, sociologie náboženství, náboženská etnografie a etnologie.⁶⁰

Problém Boží existence lze vyřešit pomocí vědy a filozofie - jak vyhlásila na 1. vatikánském koncilu katolická církev, avšak nikdy netvrdila, že to všichni lidé dokážou. A dále, že Boha - původ a cíl všech věcí, můžeme s jistotou poznat ve stvořených věcech.⁶¹ Mnoho lidí však na tyto cesty hledání zapomíná, nebo je opomíjí. Kdo však hledá, často najde, i proto je důležitý dialog uvnitř církve – k prohloubení víry, ale také mezináboženský dialog, ve kterém má svoji významnou roli i ekumenismus.

2.5. Ekumenismus a církev na Slovensku

Všechna náboženství si kladou otázky a hledají odpověď týkající se:

- záhad lidské existence,
- otázek, kdo je člověk a co je smyslem, cílem jeho života,
- co je dobré a co hříšné,
- jaký je původ utrpení a jeho cíl,
- jak dosáhnout blaženosti,
- otázek smrti, soudu, posmrtné odplaty,
- našeho původu a kam spějeme.⁶²

Dnes si mnozí uvědomují, že náboženství patří k podstatě člověka, protože člověk je náboženský tvor.⁶³ Snad i to je důvod, proč se snaha o ekumenismus zintenzivnila od II. vatikánského koncilu.

Na Slovensku je stále absence informací o ekumenismu, i když je tu patnáct různých církví:⁶⁴ Římskokatolická církev; Řeckokatolická církev; Evangelická církev augsburského vyznání; Reformovaná křesťanská církev; Pravoslavná církev; Náboženská společnost

⁵⁹ Srov. HELLER, Jan, MRÁZEK, Milan. *Nástin religionistiky*. vyd. neuvvedeno. Praha: Kalich, 1988, s. 62 - 64.

⁶⁰ Srov. HELLER, Jan, MRÁZEK, Milan. *Nástin religionistiky*. vyd. neuvvedeno. Praha: Kalich, 1988, s. 54.

⁶¹ Srov. MESSORI, Vittorio. *Hypotézy o Ježíšovi* 1. vyd. Praha: Portál, 1994, s. 25, 26.

⁶² Srov. SENČÍK, Štefan. *Křesťanstvo medzi svetovými náboženstviami*, vyd. neuvvedeno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, s. 5 – 6.

⁶³ SENČÍK, Štefan. *Křesťanstvo medzi svetovými náboženstviami*, vyd. neuvvedeno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, s. 6.

⁶⁴ Srov. STANČEK, Ľubomír. *Církví na Slovensku a ekumenizmus*. 1. vyd. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtáššáka, 2002, s. 11.

Svědků Jehovových; Církev bratrská; Ústřední svaz židovských náboženských obcí; Bratrská jednota baptistů; Církev adventistů sedmého dne; Apoštolská církev; Křesťanské sbory; Evangelická církev metodistická; Církev československá husitská a Starokatolická církev.⁶⁵

Některá náboženství mají alespoň něco společného s jiným náboženstvím, jako například židé a křesťané mají společné duchovní dědictví – dějiny, proto by měla být jednota možná. Dějiny však tomu nenasvědčují. O to je to těžší u těch náboženství, která mají odlišné dějiny, jako například:

- Islám má vůdce Mohameda (570 – 632). Později, v roce 661, došlo k samotnému rozdělení islamského světa na sunnity a šíity. V roce 1995 postavili mešitu i v Římě.
- Hinduizmus – nejstarší náboženství (2000 let před Kristem) má své posvátné texty Vědu a eposy a ctitelé hinduizmu, věří v reinkarnaci (Bůh Krišna).
- Kasty – indické společnosti (nejvyšší brahmani, pak kšatriové, vaišiové, šúdrové) mají svého Boha Brahma a dodržují různá omezování. Dokonce dovolují i zabíjení. Jejich učitel se nazývá guru.
- I náboženství Číny (má dva reformátory: Lao-c' 604 let před Kristem a Kongfu-c' - 551 let před Kristem) a náboženství Japonska (staré období, předbuddhistický šintoizmus a buddhismus) jsou velice rozmanité.

Každé z uvedených náboženství má nejen svoje dějiny, ale i posvátné knihy. Islám má Korán, hinduizmus má Upanišádu, buddhismus Sútry, judaizmus a křesťanství Bibli.⁶⁶ I přes veškerou rozmanitost, je však dnes ekumenizmus snazší, protože dnešní moderní doba je jiná. Je charakteristická větší tolerancí, protože je otevřená pro mezikulturní a mezináboženský dialog a je otevřenější pro pluralitu přesvědčení a chování lidí v rozmanitých životních podmínkách. Současný svět se častěji musí zabývat různými otázkami týkajícími se církve, náboženství, víry a dát si odpověď na otázky: Jak se lidé, křesťané mají chovat v pluralitní společnosti? Mají všichni stejné podmínky, hodnoty? Má dobro i zlo stejné právo na existenci?⁶⁷

Pravou podstatu ekumenizmu můžeme vnímat v různých aktivitách osobností, které se snaží o světový mír. Podobně tomu bylo i u Jana Pavla II, který se 27. 10. 1986 v Assisi s ostatními představiteli různých náboženství modlil (každý svým způsobem) za společný

⁶⁵ Srov. STANČEK, Lubomír. *Církvě na Slovensku a ekumenizmus*. 1. vyd. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtáššáka, 2002, s. 37.

⁶⁶ Srov. SENČÍK, Štefan. *Kresťanstvo medzi svetovými náboženstviami*, vyd. neuvedeno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, s. 16, 21, 28, 30, 36 – 41.

⁶⁷ Srov. SENČÍK, Štefan. *Kresťanstvo medzi svetovými náboženstviami*, vyd. neuvedeno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, s. 43.

úmysl - světový mír.⁶⁸ Vidíme však, že rozdíly mezi křesťany a jinými náboženstvími jsou patrnější v mezináboženském dialogu i proto, že křesťanství je Boho-lidská skutečnost, nejenom lidská – jak je to u jiných církví.

Ekumenická snaha nechce šířit synkretismus, náboženský relativismus a lhostejnost,⁶⁹ jak se obávali mnozí církevní představitelé i věřící. Je přece důležité pochopit náboženské smýšlení a cítění druhých, i smýšlení projevující se i v kultuře.⁷⁰

Významnou roli v ekumenizmu hraje role i Ježíše a Marie.

2.5.1. Poslání Ježíše Krista a jeho matky Marie v ekumenizmu

Bůh se zjevil v Ježíši Kristu.⁷¹ Ježíš, je učitel, který dává odpověď na otázku po věčném životě (Mt 19, 16 -21). Člověk nemá moc se sám osvobodit od smrti.⁷² Každý jiný náboženský systém se omezuje na uctívání proroků, kteří zvěstují Boží vůli, jedině v křesťanství se Bůh ztotožňuje s Ježíšem Kristem.⁷³

K osobě a poslání Ježíše Krista neodmyslitelně patří i jeho Matka Maria. V díle Jana Pavla II. se mluví o Matce Vykupitele, jako o ženě, která:

- věrně setrvala v jednotě s Kristem až pod kříž,
- je Matkou Boží i Církve, ale zároveň i pannou,
- Maria je milostiplná (kecharitoméne),
- je otevřená pro Ducha Svatého,
- je ženou „Evangelia“ jako tlumočnicka Synovy vůle,

- na obrazech je zobrazená jako Theotókos, Odigitria, Deisis, Pokrov, Eleousa, Glykolilousa (jako Bohorodička na trůně, která Pána dává lidem, jako Cesta, která vede ke Kristu, jako modlící se Orodovnice a znamení Boží přítomnosti, jako Ochránkyně, která rozprostírá plášť nad národy, jako milosrdně něžná Panna, jako Matka objímající Krista),

⁶⁸ Srov. SENČÍK, Štefan. *Křesťanstvo mezi světovými náboženstvími*, vyd. neuvvedeno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, s. 72.

⁶⁹ Srov. SENČÍK, Štefan. *Křesťanstvo mezi světovými náboženstvími*, vyd. neuvvedeno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, s. 47-56, 71.

⁷⁰ Srov. JÁN PAVOL II. *Vertatis Splendor*. Vyd. neuvvedeno. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1994, s. 49.

⁷¹ Srov. MESSORI, Vittorio. *Hypotézy o Ježíšovi* 1. vyd. Praha: Portál, 1994, s. 32.

⁷² Srov. JÁN PAVOL II. *Prekročit' prah nádeje*. 1.vyd. Nové mesto, s.r.o, v spolupráci s Bratislavou: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1995, s. 15, 77.

⁷³ Srov. MESSORI, Vittorio. *Hypotézy o Ježíšovi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994, s. 194.

- je ženou modliteb – obzvláště modlitby Magnificat, ke které se přimlouváme v růženci, či v litaniích,⁷⁴
- je předobrazem Církve a je spjatá s dějinami spásy, ale i přítomná v poslání církve,
- je Nanebevzatá, je velkým znamením na nebi, jak se píše ve Zjevení svatého Jana,⁷⁵
- je blahoslavená, protože jako první uvěřila,
- je Světící a Služebnicí Pána, která i dnes působí na poutních místech (Guadalupe, Lurdy, Fatima ...).⁷⁶

Musíme si proto uvědomit, že poslání Ježíše Krista a jeho Matky v ekumenizmu je veliké a jejich osoby nás nemají rozdělovat, ale naopak, všechny lidi sjednotit. Ekumenizmu napomáhají i mise a evangelizace, čemu se věnují následující podkapitoly.

2.5.2. Misie

Misionáři se snaží poukázat na křesťanské hodnoty a progresivní Boží plán: Bůh nikdy neměl jiný plán jako obnovit vše v Kristu.⁷⁷ Křesťanství přineslo na svět nové hodnoty: vědomí osobnosti – hlavně svou naukou o Stvořiteli, který nás udělal k svému obrazu a podobě, přineslo křesťanskou nauku o vykoupení, nesmrtelnost a jedinečnost lidské duše, nauku o Nejsvětější Trojici a v neposlední řadě duchovní společenství s Kristem.⁷⁸ Misie a evangelizace mají proto v církvi nezastupitelné místo.

2.5.3. Evangelizace

Různé náboženství se snaží odpovědět na otázku, po našem původu a kam spějeme. Katolická církev nezavrhne nic, co je v nich pravdivé a svaté. Uvědomuje si však, že je nutná nová evangelizace a o tu se snaží různými aktivitami, jako jsou: Světové dni mládeže (od roku

⁷⁴ Srov. JÁN PAVOL II. *Redemptoris Mater*. vyd. neuvédno. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1999, s. 9, 11 – 13, 18, 21, 46, 70.

⁷⁵ Srov. JÁN PAVOL II. *Redemptoris Mater*. vyd. neuvédno. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1999, s. 59, 60, 86, 101.

⁷⁶ Srov. JÁN PAVOL II. *Redemptoris Mater*. vyd. neuvédno. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1999, s. 56, 61, 81.

⁷⁷ SENČÍK, Štefan. *Kresťanstvo medzi svetovými náboženstviami*, vyd. neuvédno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, s. 103.

⁷⁸ Srov. SENČÍK, Štefan. *Kresťanstvo medzi svetovými náboženstviami*, vyd. neuvédno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, s. 104 - 105.

1985),⁷⁹ ekumenizmus, druhým vatikánský koncil, nebo církevními dokumenty - např. Lumen Gentium.

Evangelizace je nejúžasnější výzvou, které musela jít Církev v ústrety.⁸⁰

2.5.4. Náboženská společenství

Od té doby, co se člověk zrodil v Africe před více než pěti milióny lety,⁸¹ vznikla mnohá náboženství: náboženství Afriky, Austrálie, jižní, střední a severní Ameriky, náboženství Egypta, Germanů, Chetitů, Indoevropanů, Ketlů, Kenaánu, Mezopotánie, Oceánie, Římanů, Řeků, Tibetu, Slovanů a Baltů, dále pravěká náboženství, dualistické a helenistické náboženství, buddhizmus, hinduizmus, islám, konfucianizmus, džinizmus, šamanizmus, šintoizmus, taoizmus, thrákovu, zoroastrizmus, mystérizmus, judaizmus a křesťanství.⁸²

V současnosti mluvit lidem o křesťanské víře, kteří nejsou zvyklí na církevní řeč a myšlení, je těžké. Už jenom vysvětlit důležitá slova jako jsou - věřím a amen – první a poslední slova Kréda,⁸³ nelze bez Boží milosti a víry. Dnes mnoho lidí nevěří v Boha, mnozí jsou ateisté.

2.5.5. Formy ateizmu

Rozdělení ateizmu na formy probíhá podle toho, jaký je druh, nebo způsob negace existence transcendentní osobní skutečnosti. Ateizmus může být teoretický (věřit, že Bůh neexistuje) nebo praktický. Dělí se na ateizmus **pozitivní** (popírání Boha) **negativní** (nevědomost Boha) a **indiferentizmus** (lhostejnost vůči otázce po existenci Boha). Pozitivní ateizmus dále dělíme na kategoricko – doktrínální (neexistence Boha dokazujeme racionálními argumenty), dále postulační (neexistenci Boha požaduje rozvoj lidstva), skeptický (pochybování o zdůvodnění jak existence, tak neexistence Boha) a nakonec agnosticizmus, který věří, že o Bohu se nedá zcela nic poznat.

⁷⁹ Srov. JÁN PAVOL II. *Prekročit' prah nádeje*. 1. vyd. Nové mesto, s.r.o., v spolupráci s Bratislavou: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1995, s. 84, 85, 121.

⁸⁰ Srov. JÁN PAVOL II. *Vertatis Splendor*. vyd. neuvedeno. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1994, s. 150.

⁸¹ Srov. ELIADE, Mircea, CULIANU, Ioan P. *Slovník náboženství*. 2. vyd. Praha: Argo, 2001, s. 21.

⁸² Srov. ELIADE, Mircea, CULIANU, Ioan P. *Slovník náboženství*. 2. vyd. Praha: Argo, 2001, s. 19.

⁸³ Srov. RATZINGER, Joseph. - Benedikt XVI. *Úvod do křesťanstva*. vyd. neuvedeno. Trnava: Dobrá kniha, 2007, s. 27, 56.

Lidé dnes žijí v přesvědčení, že Bůh není. Nemají zájem ho ani hledat, ani popírat. V příloze v schématu 2. jsou přehledně znázorněné formy ateizmu.

Avšak jenom Bůh může dát odpověď na to, co je dobré, protože On sám je Dobro. Boha máme milovat celým srdcem, duší, silou a svého bližního jako samého sebe a zachovávat Boží přikázání (Mt 19,17). Máme se vzájemně milovat tak, jako nás miluje Bůh (Jn 15,12). I náš lidský rozum, závisí od Boží moudrosti, proto nejsme na Bohu nezávislí, ani co se týče mravních norem, i když nám nechal možnost rozhodování (Sir 15, 14).⁸⁴

I dnes se můžeme setkat i s otázkou heteronomie (člověk je podřízený Bohu proti své vůli) a teonomie (člověk je poslušný vůči Bohu).

Jedno zůstává jisté - jeho požadavky máme vepsané ve svém nitru (Řím 2, 15).⁸⁵

Touto kapitolou uzavřeme načrtnutý obsahový rozměr výuky fundamentální teologie na Ružomerské univerzitě, který nám posloužil k prezentaci této výuky na Slovensku, a přešli bychom k představení jednotlivých katolických univerzit, na kterých probíhá výuka fundamentální teologie. U každé z univerzit nemůžeme jít až do takových podrobností jako u Ružomerské vzhledem k určitým limitům: vzhledem k limitům stránek diplomové práce, ale i vzhledem k informačním limitům zdrojů o výuce fundamentální teologie na jednotlivých fakultách anebo vzhledem k rozsahu dané problematiky.

⁸⁴ Srov. JÁN PAVOL II. *Veritatis Splendor*. Vyd. neuvedeno. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1994, s. 19, 21,22, 35, 58, 60.

⁸⁵ Srov. JÁN PAVOL II. *Veritatis Splendor*. Vyd. neuvedeno. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1994, s. 63, 64, 70.

3. Charakteristika slovenských katolíckých teologických fakult, jejich způsob a úroveň vyučování fundamentální teologie

V následujících kapitolách se zaměřím na charakteristiku univerzit, které později zhodnotím. Charakteristika jednotlivých univerzit nám umožní uvědomit si jejich působení a to se odráží i ve vývinu systému a úrovně výuky. Čím delší působení a tradici mají jednotlivé univerzity, tím je možné více se zaměřit a propracovat vše, co s výukou a vyučujícími souvisí. Způsob a úroveň vyučování fundamentální teologie na slovenských teologických fakultách vyhodnotím v poslední podkapitole, následně v závěru této kapitoly a potom v tabulkách a v grafech.

3.1. Teologická fakulta Katolícké univerzity Ružomberok, teologická fakulta v Košicích

3.1.1. Teologická fakulta v Ružomberku

Katolícká univerzita Ružomberok se hlásí k formaci mysli a srdce v duchu katolícké, morální, intelektuální a akademické tradice. Poskytuje univerzitní vzdělávání a výchovu a uskutečňuje výzkum pro integrální rozvoj člověka a společnosti.

Formuje mysl a srdce: v duchu katolícké, morální, intelektuální a akademické tradice poskytuje univerzitní vzdělávání a výchovu a realizuje výzkum pro integrální rozvoj člověka a dobro celé společnosti.⁸⁶

Univerzita se hlásí k tradici katolíckých univerzit na celém světě, především chce chránit lidskou důstojnost a kulturní dědictví a odpovídat na problémy a výzvy současnosti týkajících se křesťanských zásad, podle kterých se formují jedinci ve zralé a zodpovědné osobnosti, schopné vnášet evangelijní poselství lásky a solidarity do společnosti. Jedná tak s vědomím, že Bůh k nám přichází jako společenství a prostřednictvím lidí. Toto společenství obsahuje mnohé teologické, liturgické a spirituální tradice, které formují život Církve. Svoji inspiraci univerzita přebírá od Ježíše Krista, který je zdrojem moudrosti, a z přesvědčení, že

⁸⁶ Srov. <http://www.tf.ku.sk/ouniverzite.html>

všechny věci se v něm stávají dokonalými. Ružomerská univerzita má své poslání, hodnoty a vizi, ke kterým se hlásí. Její základní poslání je hledat pravdu, šířit ji dál a podporovat poznání i díky výměně poznatků s jinými univerzitami a intelektuály z různých sfér, aby byl možný svobodný a otevřený dialog a vědecký výzkum. S tím souvisí i základní hodnoty, které ji mají charakterizovat a to jsou:

- Pravda – hledat pravdu a mít ochotu se o ni podělit;
- Profesionalita – kvalitním vzděláváním, vědou a výzkumem sloužit k rozvoji činnosti;
- Jednota – pracovat pro společný cíl a uplatňovat princip subsidiarity;
- Zodpovědnost – konat dobro s nejlepším úmyslem a ctít princip solidarity.

Vize, kterou si univerzita vytýčila do roku 2015, je stát se univerzitou s kvalitní vědou, výzkumem a vzděláváním v duchu nejlepších křesťanských a akademických tradicí.⁸⁷

V akademickém roce 2012/2013 studovalo na univerzitě (na všech čtyřech fakultách: filozofické, pedagogické, teologické a fakultě zdravotnictví) 7 037 studentů, 4 528 prezenčně a 2 509 v externí formě studia, včetně 401 doktorandů. Univerzita je od roku 2004 asociovaným a od roku 2010 řádným členem International Federation of Catholic Universities, od roku 2007 řádným členem Fédération des universités catholiques Européennes. Podle rankingu Kybernetics Lab španělského Institute of Documentary Studies on Science and Technology (Spanish National Research Council) je katolická univerzita dvanáctá nejvyhledávanější univerzita na Slovensku, podle rankingu 4 International Colleges & Universities je též dvanáctá. Akademická ratingová a ratingová agentura (ARRA) konstatovala, že univerzita v roce 2010 překonala víc jak čtyřnásobně celoslovenský průměr růstu indikátorů kvality slovenských univerzit. Dosáhla hodnocení 41,5 bodu, což je zlepšení o 5,3 bodu oproti minulému roku. Žádná jiná vysoká škola na Slovensku nedosáhla porovnatelné kontinuální zvyšování indikátorů kvality v meziročním porovnávání. V posledním zveřejněném žebříčku World Academies Rank se katolická univerzita umístila na sedmém místě z 33 hodnocených vysokých škol na Slovensku. V globálním ratingovém žebříčku se zařadila na 3 807 místo z 9 805 vysokých škol celého světa. Mezi evropskými vysokými školami dosáhla 929 místo. Absolventů spokojených s výběrem studijního oboru je, nad celoslovenským průměrem, 80,9 % - průzkum zveřejnil Ústav informací a prognóz školství, realizován byl v průběhu roku 2008.⁸⁸

O historii fakulty, jejíž kořeny sahají do roku 1995, i o jejím vývoji, se můžeme dočíst na webových stránkách fakulty.

⁸⁷ Srov. <http://www.ku.sk/ouniverzite.html>

⁸⁸ Srov. tamtéž

3.1.2. Teologická fakulta v Košicích

Teologická fakulta v Košicích patří ke Katolické univerzitě v Ružomberku, proto se ztotožňuje s posláním, vizi i hodnotami univerzity. Kořeny univerzity sahají až do roku 1995, 1. července 2000 vznikla Katolická univerzita v Ružomberku se dvěma fakultami:

Pedagogickou fakultou Katolické univerzity,

Filozofickou fakultou Katolické univerzity.

Později vznikla 1. července 2003 Teologická fakulta katolické univerzity se sídlem v Košicích.⁸⁹

Po ukončení studijního oboru katolická teologie se absolvent uplatní po kněžském svěcení jako římskokatolický kněz, o jehož přidělení a uplatnění ve společnosti rozhoduje vlastní ordinář (diecézní biskup nebo představený řádu) a jako kněz anebo laik se věnuje v pastoraci duchovní formaci lidí ve společenství, které mu je svěřeno. Mohou vyučovat náboženskou výchovu na základních i středních školách, respektive přednášet teologické disciplíny na vysokých školách; své uplatnění nacházejí v duchovních redakcích masmédií, jako členové církevních tribunálů, či členové v různých komisích katolické církve.⁹⁰

3.2 Řeckokatolická teologická fakulta v Prešově

Řeckokatolická teologická fakulta v Prešově je pokračováním Teologické akademie (1880), kterou založil prešovský biskup ThDr. Mikuláš Tóth a jejíž činnost byla násilně ukončena při likvidaci Řeckokatolické církve v Československu v roce 1950.

Studium katolické teologie v Prešově se obnovilo až v roce 1990, když byla fakulta přiřazena k Univerzitě Pavla Josefa Šafaříka v Košicích. Samostatná Prešovská univerzita v Prešově byla zřízena 1. 1. 1997, její součástí se stala i Řeckokatolická teologická fakulta (1.9.2005). Vzdělávání na fakultě je spojeno s filozofickým a vědeckým poznáváním. Specifickým úkolem fakulty je péče o vědeckou a teologickou přípravu lidí, připravující se buď na kněžství, nebo na církevní či společenské služby.⁹¹

Základní organizační složkou fakulty jsou čtyři katedry:

- Katedra filozofie a religionistiky;
- Katedra systematické teologie;

⁸⁹ Srov. <http://www.ku.sk/ouniverzite.html>

⁹⁰ Srov. <http://www.antiskola.eu/sk/bakalarske-diplomove-prace/f/7-ruzomberok/405-teologicka-fakulta-v-kosiciach>

⁹¹ Srov. <http://www.unipo.sk/greckokatolicka-teologicka-fakulta/charakteristika>

- Katedra historických věd;
- Katedra aplikované edukologie.⁹²

Prešovská univerzita uvádí na svých stránkách analýzu,⁹³ která se týká současného stavu univerzity v oblastech: vzdělávání, studijních programů, vědecko-výzkumné a umělecké činnosti (včetně různých činností a projektů), v oblasti mezinárodních styků a spolupráce, v oblasti lidských zdrojů (včetně přehledných tabulek o kvalifikační struktuře učitelů, katedrách, zaměstnancích a studentech), v materiálně – technické oblasti (informatizace zahrnující vybavenost výpočetní technikou a prostorové podmínky), ve finanční oblasti, v oblasti vztahů s veřejností (poukazuje na silné a slabé stránky této oblasti, na ohrožení, ale i příležitosti), v oblasti strategie univerzity s výhledem do roku 2015 (stanovuje si cíle aktivit), v oblastech finančního plánu, řízení, implementaci, hodnocení a kontroly dlouhodobého záměru.

3.3. Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta Bratislava

Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského Bratislava (RKCMBF UK) má svůj původ již v roce 1919. Fakulta se snaží vědeckou metodou pojmout katolickou nauku, kterou čerpá z Božího zjevení a systematicky ji vysvětluje. Specifickým úkolem fakulty je starat se o vědeckou a teologickou formaci těch, kteří se připravují na kněžství, nebo se připravují na speciální církevní služby.⁹⁴

Součástí univerzity jsou i kněžské semináře:

- Bratislava: Kněžský seminář Cyrila a Metoděje;
- Nitra: Kněžský seminář svatého Gorazda;
- Badín: Kněžský seminář svatého Františka Xaverského.⁹⁵

Jednotlivé katedry univerzity jsou:

- Katedra filozofie
- Katedra biblických věd
- Katedra dogmatické teologie
- Katedra morální teologie
- Katedra kanonického práva

⁹² Srov. <http://www.unipo.sk/greckokatolicka-teologicka-fakulta/charakteristika>

⁹³ Srov. http://www.unipo.sk/public/media/2125/Dlhodoby_zamer%20GTF%202008-2013.pdf

⁹⁴ Srov. <https://www.frcth.uniba.sk/index.php?id=118>

⁹⁴ Srov. tamtéž

⁹⁵ Srov. <https://www.frcth.uniba.sk/index.php?id=105>

- Katedra církevních dějin
- Katedra pastorální teologie
- Katedra katechetiky a pedagogiky
- Katedra liturgiky.⁹⁶

Předměty, které se týkají fundamentální teologie a vyučují se na některé z uvedených kateder, jsou dva: dogmatika, která má podkapitoly: úvod do dogmatiky, kapitoly týkající se Nejsvětější Trojice, o Bohu Stvořiteli, dále jsou to kristologie, mariologie, ekleziologie, kapitoly týkají se milosti, pneumatologie, sakramentologie a eschatologie. Druhým předmětem je fundamentální teologie, která zahrnuje: úvod, teologii zjevení, základní kristologii, ekleziologii, ekumenismus, dokumenty II. vatikánského koncilu a katechismus katolické církve.⁹⁷

Na webových stránkách univerzity se můžeme dozvědět informace související s různými fakultami, studiem, vědou, mezinárodními vztahy a službami, které poskytuje.⁹⁸

3.4. Teologická fakulta v Trnavě

Teologické fakultě Trnavské univerzity v Rankingové a ratingové agentuře (ARRA), která publikovala v pořadí deváté hodnocení fakult vysokých škol za rok 2013, ve skupině Teolog, dosáhla tato univerzita první místo ze sedmi hodnocených teologických škol.⁹⁹

Co se týče historie univerzity, její snahy o vznik se datují od roku 1941.¹⁰⁰ Nastaly různé změny a vývoj až do roku 1997, od kdy univerzita funguje jako Trnavská univerzita. Na teologické fakultě přednášeli i významní zahraniční profesori, jako např.: P. Emerich Coreth SJ, P. Vladimír Richter SJ z Innsbrucku, P. Ryszard Otowicz SJ z Varšavy, P. Michael Kolarcik SJ z Toronta, P. Marko Rupnik SJ z Říma a Gerhard Viert z Vídně a další.¹⁰¹

Katedry univerzity:

- Katedra křesťanské filozofie
- Katedra biblických a historických věd
- Katedra systematické teologie

⁹⁶ Srov. <https://www.frcth.uniba.sk/>

⁹⁷ Srov. <https://www.frcth.uniba.sk/index.php?id=2081>

⁹⁸ Srov. <https://www.frcth.uniba.sk/>

⁹⁹ Srov. http://www.tftu.sk/index.php?stranka=aktuality-vypis&kurz_del_id=615

¹⁰⁰ Srov. <http://www.tftu.sk/index.php?stranka=historia&tg=1>

¹⁰¹ Srov. tamtéž

- Katedra pastorální teologie, liturgiky a kanonického práva
- Katedra nauky o rodině.¹⁰²

Systematická teologie se snaží předat studentům bakalářského, magisterského, i doktorandského studia solidní základy dogmatické, morální, spirituální teologie i bioetiky.¹⁰³ Na stránkách univerzity jsou dostupné všechny informace týkající se její historie, současnosti, fakult, vědy a výzkumu, předpisů, informací pro studenty, pedagogy, uchazeče, veřejnost, publikační činnosti, nabídky, spolupráce i mezinárodních vztahů.¹⁰⁴

3.5. Pokus o zhodnocení způsobu a úrovně vyučování fundamentální teologie na slovenských teologických fakultách

Na Slovensku poskytuje studium teologie sedm teologických fakult - pět fakult je katolických (z toho jedna řeckokatolická) v rámci čtyř univerzit.

Katolické teologické fakulty tedy jsou:

- Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Bratislavě,
- Teologická fakulta v Ružomberku,
- Teologická fakulta v Košicích,
- Teologická fakulta v Trnavě,
- Řeckokatolická fakulta v Prešově.

Další fakulty jsou: evangelická, pravoslavná a reformovaná fakulta. V přehledné tabulce v příloze 1A, tabulka 1 pak nalezneme zaznamenané teologické fakulty na Slovensku, jak jsme již uvedli.¹⁰⁵

Analýza vyučování fundamentální teologie na konkrétních teologických fakultách poukazuje na úroveň vyučování a je zaměřena na tyto atributy:

- Vyučování fundamentální teologie jako samostatného předmětu nebo předmětu včleněného do rozsahu vyučování jiných předmětů, jejich rozdělení na jednotlivé části.
- Dotace hodin pro vyučování fundamentální teologie pro jednotlivé ročníky a semestry.

¹⁰² Srov. tamtéž

¹⁰³ Srov. tamtéž.

¹⁰⁴ Srov. <http://www.tftu.sk/index.php?stranka=hlavnastranka>

¹⁰⁵ Srov. http://arra.sk/sites/arra.sk/files/file/Hodnotenie%202013/ARRA_Sprava_2013.pdf

- Literatura doporučená teologickou fakultou pro studium daného předmětu, jako i literatura využívaná ve vyučovacím procesu.

Stručné porovnání s teologickou fakultou Karlovy univerzity. Přehled v příloze 1B, tabulka 2 uvádí, v jakých předmětech se na teologických fakultách vyučuje fundamentální teologie.

Čtyři fakulty (Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta Bratislava, Teologická fakulta v Ružomberku, Teologická fakulta v Košicích a Teologická fakulta v Trnavě) dělí fundamentální teologii na čtyři předměty, a to i v rámci kreditního systému. Řeckokatolická fakulta v Prešově ji vyučuje ve dvou.

Ve srovnání s Teologickou fakultou Karlovy univerzity: Teologická fakulta Karlovy univerzity na Katedře fundamentální a dogmatické teologie se ve **Fundamentální teologii 1**¹⁰⁶ věnuje otázkám identity fundamentálně-teologické disciplíny, její povaze, cílům a metodě. Předmět zahajuje analýzou antropologických východisek disciplíny, následuje pasáž věnovaná kategorii zjevení (revelatio) a pojmu víry. Zde pak přechází k problematice fundamentální christologie, konkrétněji k antropologické, historické a teologické credibilitě Ježíše Nazaretského.

Ve **Fundamentální teologii 2** se věnuje fundamentální ekleziologii. Historický pohled: apologetický traktát o církvi. Příspěvek 2. vatikánského koncilu. Církev a svědectví: Synod 1985. Církev ukotvená v Ježíši z Nazareta. Od Ježíše k církvi. Prvotní církev: norma a základ církve všech dob. Petrínská služba. "Místo" církve ve víře. "Credo ecclesiam": církev ve vyznáních víry. Svědectví církve jako důvod pro víru. Význam církve v aktu víry. Závěr: svědectví církve jako podmínka víry a ekleziální známka credibility. Svědectví: ekleziální známka credibility. Kategorie svědectví. Křesťanské svědectví: ekleziální známka credibility. Zakládající apoštolské svědectví: prvotní církev. Svědectví života: trvalá známka. Závěr: svědectví jako cesta věrohodnosti církve. Svědectví jako trojí pozvání k víře: od apoštolského svědectví ke svědectví života prostřednictvím svědectví Ducha.¹⁰⁷

Z tabulky v příloze vyplývá, že všechny teologické fakulty vyučují fundamentální teologii shodně v dvou semestrech. Jelikož se jedná o základní (fundamentální) teologii, všechny teologické fakulty situovaly vyučování daného předmětu do bakalářského studia, teologická fakulta Karlovy univerzity a Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Bratislavě do ročníku prvního, resp. jednoho semestru druhého ročníku, jak je uvedeno v tabulce 3. Je nutno říct, že v tabulce jsou uvedena data studia pro laiky.

¹⁰⁶ Srov. <http://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=predmet&kod=KSTE010>

¹⁰⁷ Srov. <http://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=predmet&kod=KSTE011>

Teologická fakulta Karlovy univerzity ve svém prezenčním magisterském studijním programu teologie v oboru „katolická teologie“ začíná studium fundamentální teologie v letním semestru prvního ročníku a pokračuje v zimním semestru druhého ročníku.

Rozdílné dotace hodin jednotlivých fakult jsou způsobené rozšířením vyučování daného předmětu. V případě Katolické univerzity v Ružomberku, pod kterou patří teologické fakulty v Ružomberku a Košicích, jde o religionistiku, u teologické fakulty v Trnavě je ve fundamentální teologii zahrnut i ekumenizmus, a to v obou případech ve shodné hodinové dotaci jako základní částí fundamentální teologie.

Graf 2 v příloze poukazuje na porovnání studia laiků a studia, které absolvují kněží, v dotaci hodin pro fundamentální teologii. Toto srovnání bylo možné provést u Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Bratislavě. Můžeme konstatovat, že pro studium kněží a laiků v denním studiu byla dotace hodin o 100% vyšší.

Ve třetím bodě týkajícím se využívání literatury – slovenské, české i zahraniční byla za základ vzata převážně doporučená literatura fundamentální teologie na teologické fakultě Karlovy univerzity. Následuje její přehled:

Dogmatická konstituce Dei verbum

Encyklika Fides et ratio

Instrukce o historické pravdivosti evangelií

Bouma D., Provokatér Klaus Berger, Ústí nad Orlicí 2011; 1. kapitola

Boublik V., Setkání s Ježíšem, Svitavy

Dulles A., Craft of theology: from symbol to system, New York 1995

Fiorenza F. S., Galvin J. P. (red.), Systematická teologie I. Praha 1998

Fries H., Fundamentaltheologie 2, Graz-Wien-Köln 1985

Hercsik D., Elementi di teologia fondamentale, Bologna 2006

Kern W, Pottmeyer H.J., Seckler M., Dulles A., Handbuch der Fundamentaltheologie 1-4, Tübingen-Basel 2000

Lang A., Němec D., Štampach O., Kristus, vrchol zjevení, Olomouc 1993

Latourelle R., Fisichella R., Pié-Ninot S.(edd.), Dizionario di teologia fondamentale, Assisi 1990

Neubauer Z., Víra a zázraky, v: Nový Areopag, Praha 1992, ss. 97-119

Niemann F. J., Jesus der Offenbarer, Bd. 1., Graz-Wien- Köln 1990

O'Collins G., Fundamental Theology, New York 1981

Pié-Ninot S., La teologia fondamentale, Brescia 2002

Pié-Ninot S., Ecclesiologia. La sacramentalità della comunità cristiana, Brescia 2008

Pospíšil, C. V., Hermeneutika mystéria, Praha - Kostelní Vydří 2010
 Rahner K., Základy křesťanské víry, Svitavy 2002
 Waldenfels H., Kontextuální fundamentální teologie, Praha 2000
 Pavel VI., Encyklika Evangelii Nuntiandi, 1975, (zejm. EN 21, EN 22, EN 41).
 Jan Pavel II., Apoštolský list Ad tuendam fidem, 1998
 Jan Pavel II., Encyklika Fides et ratio, 1998
 2. vatikánský koncil, Dekret o misijní činnosti církve Ad gentes, (zejm. AG 11, AG 12)
 2. vatikánský koncil, Dekret o ekumenismu Unitatis redintegratio
 2. vatikánský koncil, Deklarace o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím Nostra aetate
 2. vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi Lumen gentium
 2. vatikánský koncil, Pastorální konstituce o církvi Gaudium et spes
 Deklarace kongregace pro nauku víry Dominus Iesus¹⁰⁸
 Novinkou je loni vydaná knížka Zjevení, víra, církev, teologické skici k úvodu do křesťanství od prof. Davida Boumu (Ostrava 2013).

V grafu 3 viz - příloha, je znázorněn podíl literatury doporučené ke studiu fundamentální teologie k literatuře Teologické fakulty Karlovy univerzity (výše uvedený seznam). Největší procento shodné literatury využívané při studiu fundamentální teologie vykazují fakulty Katolické univerzity v Ružomberku. Nejméně shodné literatury ke studiu využívají Řeckokatolická fakulta v Prešově a Katolická univerzita v Trenčíně. Literatura společná téměř pro všechny uvedené univerzity v komparaci s Karlovou univerzitou byla zejména Dokumenty 2. vatikánského koncilu, Papežské encykliky, z českých autorů Vladimír Boublík a ze zahraničních Hans Waldenfels s dílem Kontextová fundamentální teologie.

V grafu 4 v příloze, je znázorněn podíl slovenské, české a zahraniční literatury využívané při studiu fundamentální teologie na slovenských teologických fakultách. Z grafu vyplývá, že tři slovenské teologické fakulty mají největší podíl (více než polovinu) literatury doporučené ke studiu fundamentální teologie od zahraničních autorů. Nejvíce slovenské literatury má Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Bratislavě. Lze konstatovat, že podíl literatury českých autorů je poměrně vysoký a tvoří u všech slovenských teologických fakult (kromě prešovské) 20 a více procent.

Na Slovensku se úroveň teologických fakult zabývá i agentura ARRA, jejíž nejnovější výsledky výzkumu pro přehlednost následně uvádím.

¹⁰⁸ Srov. <http://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=predmet&kod=KSTE011>

Akademická rankingová a ratingová agentura (ARRA) je občanské sdružení, které vzniklo v roce 2004 z iniciativy studentských lídrů a osobností z akademického prostředí s posláním přispívat ke zvyšování kvality vzdělávání a vědy na Slovensku prostřednictvím aktivního získávání, analýzy a zveřejňování všeobecně dostupných a ověřitelných údajů. Kromě pravidelného hodnocení kvality vzdělávání a výzkumu na fakultách vysokých škol na Slovensku agentura realizuje i hodnocení výzkumného potenciálu jiných výzkumných institucí, organizuje odborné akce a připravuje analýzy na související témata. Své výsledky opírají o veřejně dostupné a ověřitelné údaje o kvalitě vzdělávání a výzkumu jednotlivých fakult.

Podle výsledků za rok 2013 upozorňuje agentura na přetrvávající pokles zájmu o studium, které už tak dosahuje velmi nízké hodnoty. Na solidní úrovni se zájem udržuje jenom na Řeckokatolické fakultě Prešovské univerzity, za kterou se ještě mírně dotahují Pravoslavná teologická fakulta Prešovské univerzity a Teologická fakulta Katolické univerzity v Ružomberku. Ostatní fakulty se však už pohybují v extrémně nízkých hodnotách zájmu o studium.

Ukazovatele, které agentura sleduje, jsou veřejně dostupné kvantitativní údaje rozdělené do pěti základních skupin:

Vzdělávání (počty studentů, pedagogů, kvalita pedagogického zboru).

Atraktivita studia (zájem o studium, podíl zahraničních studentů, mobility, nezaměstnanost).

Věda a výzkum (počty publikací a citací, průměrná citovanost).

Doktorandské studium (podíl absolventů, podíl na studentské populaci, poměr vědeckého výkonu k počtu doktorandů).

Grantová úspěšnost (domácí granty, zahraniční granty, celkový příjem z grantů na tvořivého pracovníka).

V části věnované sedmi teologickým fakultám na Slovensku (TEOLÓG) za rok 2013 nejlepší ukazovatele prokazuje Teologická fakulta Trnavské univerzity.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Kolektiv autorů. 2013. Ranking fakúlt vysokých škôl v SR na základe porovnania ukazovateľov kvantity a kvality vzdelávania a výskumu. Bratislava. 2013. s. 35.

4. Výuka fundamentální teologie na teologické fakultě Karlové univerzity a v Hradci Králové

Výuka fundamentální teologie na teologické fakultě Karlovy univerzity a v Hradci Králové má svoji koncepci. Prof. Bouma vyučuje podle určité linie obsažené v teologické skice k úvodu do křesťanství Zjevení, víra, církev.

Autor díla se zabývá naukou o fundamentální teologii, objasňuje racionální základy křesťanské víry. V úvodu objasňuje Boží zjevení, jeho poznatelnost, věrohodnost (předznamenání antropologické, biblické a trinitární). Dále pak autor pokračuje naukou o zjevení a dále pokračuje modelem zjevení podle René Latourelle, Maxe Secklera a Avery Dullese. Později objasňuje biblický pojem - víru a co znamená věřit, jakou má víra povahu, vlastnosti a co znamená žít z víry a být spaseni. Postupně přechází ke kerygmatické teologii a především k odkazu christologickému. Pokračuje pak tematikou církve – fruhkatolicizmem a zabývá se věrohodností církve. Svoji výuku obohacuje exkurzem o třech obrazech církve a reflexí o křesťanské spiritualitě, etice a liturgickém roce.

Ve svých přednáškách se prof. Bouma odvolává na skripta Jutty Burggraf, na díla K. Bergera, H. Waldenfelsa. Dále se pak ve svých skriptech odvolává na sv. Augustina, H. Balthasara, K. Bartha, K. Bergera, K. Böhlera, R. Bultmannna, H. Conzelmanna, H. de Lubac, Jakuba Demla, H. Denzingera, A. Schönmetzera, A. Dullesa, L. Feuerbacha, R. Fischella, R. Latourella, S. Pié-Nienota, H. Heineho, D. Hercsika, W. Kerna, H. J. Pottmeyera, J. Secklera, H. Marroua, J. B. Metzeho, T. Petrůčka, S. Pié-Ninota, C. Pospíšila, A. Raffelta, K. Rahnera, J. Ratzingera, P. Říčana, Ch. Schönborna, A. Schweitzera, H. Verweyena, Z. Vybírala, J. Ratzingera, Jana Pavla II, dokumenty II. vatikánského koncilu, především na Dei verbum, na mezinárodní teologickou komisi, na různé lexikony a na svoji literaturu. Na základě daného výčtu vidíme, že čerpal především z německých, amerických a italských pramenů a též z českých teologů. V krátkosti se podíváme na obsahovou stránku skript.

V Antropologickém pohledu na člověka autor poukazuje na to, že člověk je schopen vnímat Boha a poukazuje na věci, které člověka přesahují. Každý člověk hledá štěstí a smysl života a tyto touhy a smysl života může plně naplnit jenom Bůh. V biblickém pohledu pak dokládá, že evangelia nejsou mýty a že zmrtevýchvstání Ježíše Krista je transcendentní skutečností, v trinitárním předznamenání autor popisuje trinitární tajemství ve svém historickém a teologickém kontextu a přechází ke zjevení. Prof. Bouma zdůrazňuje, že zjevení je personální, univerzální a sakramentální. Představuje tři modely zjevení. Zjevení podle R.

Latourelleho je biblicky orientovaný model zjevení s důrazem na komunikaci mezi Bohem a člověkem a vzájemné svědectví osob Nejsvětější Trojice. Druhým modelem je model M. Secklera, který své modely zjevení spojuje s jednotlivými úseky dějin spásy a tübingenský teolog nazývá tento model zjevení jako sebedarování, sebedílení či sebedělení. Třetí model je modelem Avery Dullese, který zjevení popisuje z pěti pohledů: zjevení jako nauka, dějiny, vnitřní zkušenost, dialektická přítomnost a zjevení jako nové vědomí.¹¹⁰

Po uvedení do modelů zjevení nacházíme v díle prof. Boumy kapitolu věnující se víře, která zdůrazňuje, že víra je dar, není iracionální a člověk má toto sebezjevení Boha přijmout a odpovědět na toto sebedarování svojí důvěrou, věrností a poslušností. Ve Starém zákoně je víra vnímaná jako odpověď na smlouvu s Bohem, v Novém zákoně stojí v centru víra ve spásu, kterou nám přinesla smrt a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Je úžasné a fascinující procházet dějinami Izraele i dějinami církve. Dotýkáme se Boží prozřetelnosti, která vede a řídí národy i jednotlivce tak, jak to nikdo nedokáže prostřednictvím vyvolených lidí, skrze znamení, symboly a zjevuje tak Boží moudrost, věrnost, svatost a moc. Velikost Boha člověk vnímá skrze jeho neskonalou lásku ke svému stvoření a skrze nenapodobitelné řízení lidských životů a osudů, kterým Bůh dává stále šanci. Víra v Boha je darem, je svobodná ve svém darování i přijetí, je ze slyšení a je odpovědí na radostnou zvěst, vyzařuje z lidí navenek, má svůj naukový aspekt, je rozumná, jistá, ale též temná a vzhledem k lidem i křehká a zranitelná.¹¹¹

V další kapitole autor seznámí čtenáře s kerygmatickou teologií. V centru stojí Ježíš Kristus, který zemřel, vstal z mrtvých a vykoupil nás. Dále se věnuje otázkám spojeným s církví, s apoštolem Pavlem, s křesťanstvím prvotní církve a jeho proměnami. Obeznamuje nás s frühkatholicizmem a jeho třemi modely - schématem dekadence, dialektickým schématem a jejich kombinací. Celou kapitolu o církvi uzavírá tématem o věrohodnosti církve a tendencí odcírkevňování ve smyslu Bůh ano, ale církev ne. V posledních staletích je tato otázka aktuální a už I. Vatikánský koncil v konstituci *Dei Filius* uvádí, že církev je konkrétní zjevení, je důvodem k víře bez výjimky a kredibilita církve je evidentní vzhledem k jejímu božskému Zakladateli, podivnému šíření, vynikající svatosti, nevyčerpatelné plodnosti v konání dobra, vzhledem ke katolické jednotě a nezničitelné pevnosti. II. vatikánský koncil příliš nenavazuje na předchozí koncil, ale podtrhuje souvislosti církve vzhledem k jejímu významu, protože Bůh přichází do světa skrze církev a Ježíš Kristus je s ní nerozlučně spojen.

¹¹⁰ Srov. BOUMA, David. *Zjevení, víra, církev. Teologické skici k úvodu do křesťanství*. 1. vyd. Ostrava: Moravapress, s.r.o., 2013, s. 20 - 24

¹¹¹ Srov. tamtéž, s. 25 - 30

Jedná se tedy o rozvinutí dimenze církve jako vnější a vnitřní zkušenosti a jejích třech cest – historické, vycházející ze zkušenosti s přítomnou církví a z cesty, která poukazuje na jednotu, svatost, všeobecnost a apoštolskost církve.

V závěru nacházíme odpovědi na to, proč věřit, proč věřit s církví a skrze církev a taky reflexi ke křesťanské spiritualitě, etice a k liturgickému roku.¹¹²

Když necháme na sebe působit toto malé dílo, vnímáme jakousi příjemnou změnu vůči jiným těžkým teologickým textům. Autor jako teolog zůstává stále srozumitelný, je blízký čtenáři, skica nepostrádá vědeckou úroveň a nadto jako bonus vnímáme prof. Boumu jako psychologa, který se pokusil vyzvednout člověka tam, kde se nachází, s čím bojuje a jaké má názory a otázky. Z textů lze vycítit jeho hlubokou osobní, živou víru, nadšení a humor. Toto vše můžeme dát do protikladu s tradičními, neosobními, složitými teologickými texty, se kterými se můžeme setkat i na Slovensku a vidíme, že fundamentální teologie se dá dělat i jinak.

V další podkapitole se budeme zabývat právě rozdílem ve způsobu a úrovni vyučování fundamentální teologie.

4.1. Rozdíl ve způsobu a úrovni vyučování fundamentální teologie na slovenských a zahraničních teologických fakultách

Když se podíváme na strukturovaný studijní program jednotlivých škol ve středoevropském kontextu, především když se podíváme na polské a rakouské univerzity, vnímáme už na web-stránkách univerzit rozdíl, nacházíme tu: komplexnost údajů o univerzitě, její historii, dostupnost informací, co se týče kontaktů, těžiště práce, informací o studiu, rozdělení fakult, dostupnosti literatury v elektronické formě, najdeme tam informace rozdělené a zařazené podle zaměření studia, využívání knihovny, kritiku literatury, návrhy, vize, pilotní učebnice. Nacházíme zde organizaci škol, výroční zprávy, plány, mezinárodní spolupráci, vědecký výzkum, co se týče propojení vědy a víry. Jsou to podněty na vzdělávání, výchovu a křesťanskou kulturu. Najdeme zde i anglický překlad.

Tuto rozdílnost mezi slovenskými univerzitami a univerzitami světového jména, jako jsou Sorbona, Oxford, Padova, Bologna, Lublin, Karlova univerzita nejenom tedy toho, co se týče jejich akademické činnosti, ale i prezentace, statistik, rozdělení fundamentální teologie

¹¹² Srov. BOUMA, David. *Zjevení, víra, církev. Teologické skici k úvodu do křesťanství*. 1. vyd. Ostrava: Moravapress, s.r.o, 2013, s. 31 - 76

na jednotlivé části a jejího obsahu. Studijní program bere do úvahy nejenom teologii náboženství, ale i metodologii, ekumenizmus, misijní činnost, historii misiologie, teologii poznání, antropologii, otázku inkulturace, poslání sociologů, swot analýzu).

Rozdíl zaznamenáme i v používání učebnic (v zastoupení zahraničních autorů), vydáváním pilotních učebnic univerzit, v používání skript, distančních pomůcek, v sylabech a v práci s dokumenty II. vatikánského koncilu, či s dokumenty magisteria vůbec. Můžeme zde nalézat i postavení fundamentální teologie vzhledem k ostatním disciplínám univerzity – například k dogmatice, apologetice, etice, či náboženské filozofii.

5. Přínos fundamentální teologie

Počátky fundamentální teologie sahají až k apologetům z druhého století. Apologetika fundamentální teologie nám pomáhá vymezit se vůči herezím i ateizmu. Pojmenování fundamentální teologie pochází z devatenáctého století a poprvé se vyučovala na teologické fakultě v Praze. Fundamentální teologie je však jen jedna část z celku teologie.¹¹³

Fundamentální teologii můžeme rozdělit i podle škol:

Římska škola – Boží Zjevení zkoumá bez rozdělení,

Německá škola – Obsah teologie dělí na teologii zjevení, kristologii a základní ekleziologii.¹¹⁴

Teologii můžeme rozdělit z různých hledisek a odborů. Akademická odvětví fundamentální teologie jsou:

- biblická teologie;
- dějiny teologie (patristická, scholastická teologie, církevní dějiny);
- systematická, dogmatická teologie;
- morální teologie;
- spirituální teologie;
- porovnávací teologie;
- praktická teologie (pastorální teologie, homiletika, katechetika,...).¹¹⁵

Graf 5 (z roku 2004 v příloze) poukazuje na významné místo fundamentální teologie i mezi jinými katedrami, (na základě počtu akademických pracovníků).

Jiné rozdělení metod fundamentální teologie najdeme například u českého autora ThDr. Bogdana Pelce, viz příloha 2A, schéma 1.

Fundamentální teologie jako součást systematické teologie, která zkoumá víru v Krista na základě rozumových argumentů, je důležitá, protože odpovídá na základní otázku křesťanů proč věřit. Víra i rozum jsou nutné při zkoumání Zjevení, i když Zjevení lidský rozum přesahuje.¹¹⁶ Fundamentální teologie prožívá v současnosti jedno z nejpłodnějších období, o čem svědčí i prestižní kongres fundamentálních teologů v Polsku i početné publikace. Současná literatura: P. Sequeri, *Il Dio affidabile. Saggio di teologia fondamentale*, Queriniana, Brescia 1996; C. Dotolo, *La teologia fondamentale davanti alle sfide del*

¹¹³ Srov. http://cs.wikipedia.org/wiki/Fundament%C3%A1ln%C3%AD_teologie (22. 4. 2014)

¹¹⁴ Srov. http://sk.wikipedia.org/wiki/Fundament%C3%A1lna_teol%C3%B3gia

¹¹⁵ Srov. <http://sk.wikipedia.org/wiki/Teol%C3%B3gia>

¹¹⁶ Srov. http://sk.wikipedia.org/wiki/Fundament%C3%A1lna_teol%C3%B3gia

„pensiero debole“ di G. Vattimo, Las, Roma 1999; J. Werbick, Der Glaube Verantworten. Eine Fundamentaltheologie, Herder, Freiburg i. B. 2000; H. - J. Verweyen, Gottes letztes Wort. Grundriss der Fundamentaltheologie, Friedrich Pustet, Regensburg 2000 (3. úplne prepracované vydanie); S. Pié- Ninot, La teología fundamental. „Dar razón de la esperanza“ (1 Pe 3,15), Secretariado Trinitario, Salamanca 2001. Tradiční setkání římských teologů se uskutečnilo 31. 5. 2013. Hlavní tématem teologů: Zjevení a fundamentální teologie z nedávno vydaného slovníka *Teologia-dizionario* (G. Barbaglio - G. Bof - S. Dianich, San Paolo, Cinisello Balsamo 2002). V České republice bylo publikováno dílo H. Waldenfelsa *Kontextová fundamentální teologie* (Vyšehrad, Praha 2000).¹¹⁷

V teologických textech a listech se katechetické sekce a biskupské konference věnují teoretickým i praktickým otázkám teologie už od roku 1978. Založil je kněz a teolog Oto Mádr, který chtěl živou teologii. Má dvanáct rubrik – Studie, Články, Téma, Osobnosti, Dokumenty, Lexikon, Ekumena, Dialog, Praxe, Panoráma, Kultura, Recenze, které umožňují specialistům i laikům věnovat se teologii a získat tak přehled o aktuálních otázkách i problémech teologie všeobecně, ale i samozřejmě i fundamentální teologie. Časopis vychází čtyřikrát ročně a má svoje i internetové stránky www.teologicketexty.cz, které poskytují kromě nejnovějších ročníků, doposud vyšlá čísla, nejnovější čísla lze získat v knihkupectvích, nebo prostřednictvím osobního předplatného.¹¹⁸

To, co jsme výše uvedli o fundamentální teologii, o jejím zaměření, úlohách a pojmech krátce vystihují i Albert Lang a Karel Skalický. Lang o úloze fundamentální teologie píše¹¹⁹: „*Fundamentální teologie má poskytnout racionální zdůvodnění křesťanské víry v systematicky vědecké formě. To je její primární a vlastní úkol. Druhotným úkolem je pak ukázat na motivy, které mohou vzbudit ochotu k víře*“. Karel Skalický definuje fundamentální teologii jako¹²⁰: „*...prověření věrohodností křesťanské víry, neboli jinak řečeno, jako objasnění a ozřejnění racionálních základů, na nichž křesťanská víra spočívá*“.

Kromě toho, že fundamentální teologie zkoumá základy křesťanské víry, vymezuje katolíky i vůči ostatním náboženstvím a světovým názorům.¹²¹

¹¹⁷ Srov. <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-3/Fundamentalna-teologia-v-Rime.html> (22. 4. 2014).

¹¹⁸ Srov. <http://katechet.cirkev.cz/katecheze/casopisy/casopis-teologicke-texty/>

¹¹⁹ LANG A., NĚMEC D., ŠTAMPACH O., Kristus, vrchol zjevení, Olomouc 1993.

¹²⁰ SKALICKÝ Karel: Fundamentální teologie na Papežské lateranské univerzitě, in: TT 3 (1993) 85 – 88, 85.

¹²¹ Srov. http://cs.wikipedia.org/wiki/Fundament%C3%A1ln%C3%AD_teologie (22. 4. 2014).

„Teologie a víra se nedají od sebe oddělovat. Tak jako od růžového keře se nedají oddělit růže, protože růžový keř nutně vykvetá v růžích, tak také od víry se nedá oddělit teologie, protože víra kvete ve své teologii.“¹²²

5.1. Významné osobnosti fundamentální teologie

Nejvýznamnějšími současnými teology z oblasti fundamentální teologií jsou: Eugen Biser, Gerald O'Collins, Avery Dulles, Heinrich Fries, Walter Kern, René Latourelle, Hermann Pottmeyer, Johann Baptist Metz, Karl Rahner, Josef Ratzinger, Francis Schüsler – Fiorenza, Max Seckler, Hansjürgen Verweyen, Hans Waldenfels, Jürgen Werbick, Vladimír Boublík, Damián Němec, Karel Skalický, Marian Rusecki, Łukasz Kamykowski.¹²³

Následně uvádím některé významné osobnosti fundamentální teologie v Polsku, v Německu, v Čechách a na Slovensku i s krátkými životopisy. Tento výběr byl dán výše uvedeným textem, týkajícím se sylabů výuky na Slovensku a jejich srovnání s jinými sylaby.

Prelát prof. ThDr. Stanislaw Rosa se narodil 6. prosince 1925 v Szczerbowě. Po absolvování semináře v Tarnowě byl 4. května 1952 vysvěcený za kněze. Pracoval jako vikář ve farnosti Gawłuszowice a v Tarnowě u svatého Josefa a Panny Marie z Fatimy. V letech 1961 - 1965 studoval teologii na Katolické univerzitě v Lublině. Až do roku 2000 přednášel na Institutu teologie v Tarnowě a v kněžském semináři v Tarnowě, kde učil fundamentální teologii, ekumenismus a religionistiku. Byl prorektorem na vysoké škole teologie v Tarnowě, diecézním delegátem na Katolické univerzitě v Lublině a biskupským delegátem pro výučbu a vzdělávání studentů. Od roku 1965 bol prefektem a od roku 1966 prorektorem, v letech 1973-1991 rektorem semináře v Tarnowě. Od roku 1983 bol nositelem titulu kaplan Jeho Svatosti, od roku 1991 čestným prelátem Jeho Svatosti, a o pět let později získal titul apoštolského protonotáře - Monsignor třetího stupně. Od roku 1974 bol kanovníkem Katedrální kapituly v Tarnowě, kde zastával úřad arciděkana. Po jeho odchode do důchodu sloužil v katedrále v Tarnowě, poslední období prožil v kněžském semináři v Tarnowě. Zemřel 10. května 2011 ve věku 85 let.¹²⁴

¹²² Srov. http://www.radiovaticana.cz/clanek_print.php?id=653 (17. 11. 2001)

¹²³ Srov. PELC, Bogdan. *Úvod do fundamentální teologie* +fundament%C3%A1ln%C3%AD+teologie&rls=com.microsoft:cs:IE-Address&ie=UTF-8&oe=UTF-8&rlz=1I7ACEW_csCZ498CZ498&gws_rd=cr&ei=5LIIUvb5JqGr4ATrmYCoAg ,(12. 8. 2013), s. 7

¹²⁴ <http://www.sadeczanin.info/wiadomosci,5/zmarl-ks-stanislaw-rosa-byly-rektor-tarnowskiego-seminarium,17573,archiwum#.VGm3f8kRLe0>

Ze světových teologů uvádím:

Hans Waldenfels, německý římskokatolický kněz, jezuita a fundamentální teolog se narodil 20. října 1931 v Essenu. V roce 1951 vstoupil do jezuitského řádu. V letech 1953 až 1956 studoval filozofii na Hochschule für Philosophie München v Pullachu u Mnichova a v období 1960 až 1964 teologii v Tokiu. V roce 1963 byl vysvěcen na kněze. V letech 1965 - 1968 studoval a promoval na Gregorianě a na münsterské univerzitě. V roce 1976 následovala habilitace na Universität Würzburg. O rok později se stal profesorem na bonnské univerzitě, kde v obdobích 1979 až 1980 a 1988 až 1990 zastával funkci děkana. V roce 1993 získal čestný doktorát varšavské univerzity, v roce 2003 spolkový kříž za zásluhy. Z jeho děl uvádíme *Zu Gast beim Andersen* (2005), *Einführung in die Theologie der Offenbarung* (2007), *Löscht den Geist nicht aus!* (2008).¹²⁵

Současní teologové fundamentální teologie podle rozvrhu Karlovy univerzity v Praze jsou:

Prof. dr. Ctírad Václav Pospíšil, Th.D., římskokatolický teolog, profesor systematické teologie na teologické fakultě v Olomouci, Katolické teologické fakultě a Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy se narodil 4. března 1958 v Trnavě. Věnuje se i překladu teologických dokumentů a studií z románských jazyků. Je spoluzakladatelem České christologické a mariologické akademie a autorem téměř šedesáti knižních děl. Z jeho bohaté tvorby uvádíme následovné tituly - *Problematika vědění a vědomí vlastní osobní identity Ježíše z Nazareta, Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel, Dar Otce i Syna. Základy systematické pneumatologie, Nanebevzetí Bohorodičky ve světle dokumentů magisteria, Teologie služby, Maria – mateřská tvář Boha, Hermeneutika mystéria. Struktury myšlení v dogmatické teologii, Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt trinitární teologie. Za významný přínos české teologii dílem Vlastní monografie z kristologie, pneumatologie, mariologie a četné překlady papežských dokumentů* byl v roce 2005 Ctírad Václav Pospíšil oceněn plakétou sv. Anežky České.¹²⁶

ThLic. David Bouma, Th.D.

2007 – dosud PdF UHK, Katedra Kulturních a náboženských studií, odborný asistent

2007 – dosud KTF UK Praha, Katedra fundamentální a dogmatické teologie, odborný asistent

¹²⁵https://www.google.sk/search?q=Hans+Waldenfels&ie=utf-8&oe=utf-8&rls=org.mozilla:sk:official&client=firefox-a&channel=fflb&gws_rd=cr&ei=KwRqVNikFKfaywORioHACA

¹²⁶ http://cs.wikipedia.org/wiki/Ctírad_V%C3%A1clav_Posp%C3%ADl

2007 – 2009 Farnost Pražské předměstí Hradec Králové, kaplan
2007 – 2009 Biskupské gymnázium Bohuslava Balbína Hradec Králové, spirituál
2001 - 2003 Církevní gymnázium Sv. Voršily Kutná Hora, spirituál a pedagog
1999 - 2001 Jičínská farnost, kaplan
1997 - 1999 Teologický konvikt Litoměřice, prefekt
Vzdělání a další specializace, rekvalifikace
2008 - 2011 CMTF UP Olomouc, Katedra systematické teologie, Distanční doktorské studium
2003 - 2007 Teologická fakulta Papežské Gregoriánské Univerzity, Řím, postgraduální specializace ve fundamentální teologii
1992 - 1997 KTF UK Praha, studium katolické teologie (absolutorium 1997: summa cum laude)
1991 - 1992 Teologický konvikt Litoměřice, jazyková příprava – řečtina, latina
1989 - 1991 FF UP Olomouc, obor Psychologie
1985 – 1989 Gymnázium J. K. Tyla, Hradec Králové
Z bibliografie uvádíme Provokatér Klaus Berger: Kritika východisek současné novozákonní exegeze v díle Klause Bergera a její možné využití ve fundamentální teologii, Vývoj apologetiky mezi Prvním a Druhým vatikánským koncilem, Ateismus jako téma fundamentální teologie. Fundamentálně-teologická skica na pozadí českého ateismu, Fundamentálně-teologické podněty pro evangelizaci v Česku. Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku, 2010, č. 1, s. 18–20.¹²⁷
Další současní teologové fundamentální teologie Karlovy univerzity v Praze jsou Doc. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D. a ThLic. Mgr. Denisa Červenková, Th.D.

Mons. Prof. ThDr. Karel Skalický, český římskokatolický teolog, duchovní, vysokoškolský pedagog a aktivní účastník exilového boje proti komunistické totalitě, se narodil 20. května 1934 v Hluboké nad Vltavou. Emigroval do Říma a přednášel teologii na Lateránské univerzitě, od roku 1967 redigoval exilový časopis Studie. Od roku 1994 přednáší znovu na české akademické půdě, je profesorem a vedoucím katedry systematické teologie na Teologické fakultě Jihočeské univerzity, jako děkan stál v jejím čele v letech 1996-1999. Roku 2006 mu byl prezidentem republiky propůjčen Řád Tomáše Garrigua Masaryka za vynikající zásluhy o stát v oblasti rozvoje demokracie, humanity a lidských práv.

¹²⁷ http://www.transkulturnikomunikace.cz/in/41/thlic_mgr_david_bouma_th_d.url

Z bibliografie uvádíme *Za nadějí a smysl, Hermeneutika a její proměny, Pace e religione nel mondo contemporaneo, Po stopách neznámého Boha, V zápase s posvátnem.*¹²⁸

Na Slovensku k významným osobnostem fundamentální teologie patří:

Prof. PaedDr. PhDr. ThDr. Jozef Jurko PhD.¹²⁹

Pedagogická činnost profesora Jurka:

1993 - 1995 – RK CMBF UK;

1994 - 2003 RK CMBF UK, Teologický institut, Košice;

2003 - Teologická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku;

2005 - profesor, Teologická fakulta Košice;

Akademická činnost: Vysokoškolské studia: RK CMBF UK Bratislava (1968 – 1973);

Další studia:

licenciát: (ThLic.)1994 – 1997, PAT Krakov, Teologická fakulta;

doktorát: (ThDr.)1997 1999, PAT Krakov;

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta, 2003; doktor pedagogiky (PaedDr.);

Katolícka univerzita v Ružomberku, Filozofická fakulta, 2004; doktor filozofie (PhDr.);

Habilitace docenta (Doc.) 2004;

Od 26. října 2004 získal oprávnění používat akademický titul philosophie doktor (PhD.).

Jmenovaný prezidentem Slovenské republiky 10. dubna 2006 za vysokoškolského profesora v odboru katolícká teologie.¹³⁰

¹²⁸ Srov. http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Skalick%C3%BD

¹²⁹ Srov. http://www.tf.ku.sk/index.php?option=com_comprofiler&task=userProfile&user=1273

¹³⁰ Srov. http://www.tf.ku.sk/index.php?option=com_comprofiler&task=userProfile&user=1273

Závěr

Místo fundamentální teologie ve studiu na slovenských teologických fakultách je zásadní, a to zejména počtem hodin věnovaným dané problematice. Do fundamentální teologie jsou zahrnuty všechny její čtyři základní části.

Jedná se o problematiku se širším záběrem, které jednotlivé fakulty využívají na včlenění předmětů úzce souvisejících s fundamentální teologií, respektive vyučují se, jako její součást, ne jako samostatný předmět (viz religionistika na Katolické univerzitě v Ružomberku, či ekumenizmus na Trnavské univerzitě). Proto ve srovnání s Teologickou fakultou Karlovy univerzity sice tři fakulty vykazují zvýšenou dotaci hodin fundamentální teologie, částečně je to způsobeno výše uvedeným faktem.

Součástí vysokoškolského studia všech teologických fakult uváděných univerzit je samostatné studium odborné literatury. Na počátku semestru obdrží seznam povinné a pomocné literatury. Znalost této literatury musejí prokázat u zkoušky. Pomocná literatura má rozšířit znalosti studujících, protože jsou to hodnotné a přínosné odborné práce.

Bázi literatury pro vyučování fundamentální teologii Teologické fakulty na Slovensku tvoří encykliky a vysoký podíl zahraniční literatury. Je zajímavé, že kolem dvaceti procent tvoří literatura českých autorů. Dvě slovenské teologické fakulty (Košická a Ružomerská) v jedné třetině využívají shodnou literaturu s literaturou Teologické fakulty Karlovy univerzity pro vyučování fundamentální teologie.

Kněz Anton Ziolkovský říká, že „...snad v žádné době nebylo tolik náboženské lhostejnosti jako dnes. Výsledkem jsou tisíce lidí, kteří sice deklarují víru navenek, ale ve skutečnosti v jejich životě nehraje žádnou roli.“ Uvádí příklad setkání Jana Pavla II. s mládeží v Nitře v roce 1995, kdy Svatý Otec varoval před náboženským indiferentizmem. Záhy se mimo projev zeptal: „Indiferentizmus. Rozumíte tomu?“ Mladí lidé křičeli, že ano.

Srovnání jednotlivých fakult, respektive jejich podrobná analýza a následná komparace i s fakultami zahraničními, zejména teologickou fakultou Karlovy univerzity, bylo ztíženo nedostatečnou spoluprací a vleklou komunikací s dotčenými fakultami univerzit. Byla jsem nucena čerpat často jen z volně přístupných materiálů, což pro potřeby práce nebylo úplně dostačující. Příčinou může být víc faktorů, například pracovní vytížení kontaktních osob, problém s distribucí studijních materiálů, nedostatečné zveřejnění informací o studiu v dostupných médiích, zejména na webu. Jedním z faktorů může být i obava z následné konfrontace po sdělení tématu diplomové práce.

Poznatky, ke kterým se mnozí osvícení teologové dopracovali skrz hluboké systematické studium, modlitbu, ticho i otevřenost srdce a mysli, jsou pokladem, z kterého se dostává v bohaté míře právě studentům. Úlohou studentů je tedy přijmout z něho v míře, jaké jsou schopni, a úlohou představitelů univerzit a teologů odevzdávat ho v pravdě, plnosti a zodpovědnosti, aktuálně. Je důležité, aby i slovenské univerzity na svých teologických fakultách výuku fundamentální teologie aktuálně inovovaly jak ve tvorbě studijních materiálů, tak i v akceptaci a implementaci publikací současných teologů zabývajících se fundamentální teologií, která ve své existenci procházela složitými obdobími.

Seznam použitých zkratk

ŘCBF nebo (RKCMBF UK) - Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta
v Bratislavě

ARRA - Rankingová a ratingová agentura

Prof. - profesor

Tj. - to jest

Seznam literatury

ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. Vatikánského koncil.* 1. vyd. Brno: Barrister &Principal, s.r.o., 2008, ISBN 978-80-7364-047-7

BOUMA, David. *Zjevení, víra, církev. Teologické skici k úvodu do křesťanství.* 1. vyd. Ostrava: Moravapress, s.r.o., 2013, ISBN 978-80-87853-08-5

DEI VERBUM. *Komentár k dogmatickej konštitúcii Druhého vatinského koncilu.*(Anton Tyrol, zostavovateľ). 1. vyd. Bratislava: LÚČ – vydavateľské družstvo Bratislava, (vydala Katolícka univerzita v Ružomberku), 2003, ISBN 80-89039-22-7

ELIADE, Mircea. *Obrazy a symboly.* vyd. neuvedeno. Brno: Computer Press, 2004, ISBN 80-722-6902-X

ELIADE, Mircea, CULIANU, Ioan P. *Slovník náboženství.* 2. vyd. Praha: Argo, 2001, ISBN 80-7203-393-X

HELLER, Jan, MRÁZEK, Milan. *Nástin religionistiky.* vyd. neuvedeno. Praha: Kalich, 1988, ISBN neuvedeno

JÁN PAVOL II. *Vertatis Splendor.* vyd. neuvedeno. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1994, ISBN 80-7162-057-2

JÁN PAVOL II. *Prekročiť prah nádeje.* 1. vyd. Nové mesto, s.r.o, v spolupráci s Bratislavou: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1995, ISBN 80-85487-26-8

JÁN PAVOL II. *Redemptoris Mater.* Vyd. neuvedeno. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1999, ISBN 80-7162-282-6

JURKO, Jozef. *Príručka z Ekleziológie.* 1. vyd. Košice: Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach, 2008, ISBN 978-80-89361-18-2

JURKO, Jozef. *Príručka z Kristológie.* 1. vyd. Košice: Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach, 2008, ISBN 978-80-89361-19-9

Kolektív autorů. 2013. Ranking fakúlt vysokých škôl v SR na základe porovnania ukazovateľov kvantity a kvality vzdelávania a výskumu. Bratislava. 2013. 35 s. ISBN: 978-80-89472-16-1

MESSORI, Vittorio. *Hypotézy o Ježíšovi* 1. vyd. Praha: Portál, 1994, ISBN 80-85282-53-4

RATZINGER, Joseph. - Benedikt XVI. *Úvod do křesťanstva*. vyd. neuvedeno. Trnava: Dobrá kniha, 2007, ISBN 978-80-7141-562-6

RATZINGER, Joseph kardinál, SCHÖNBORN; Christoph: Malý úvod ku Katechizmu katolíckej Cirkvi, ISBN 80-85487-27-6

ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Ekleziológia*. Vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, ISBN 80-968225-5-1

ROSA, Stanislav. *Fundamentálna teológia. Kristológia*. vyd. neuvedeno. Kapušany: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 2000, ISBN 80-88998-07-7

SEŇČÍK, Štefan. *Kresťanstvo medzi svetovými náboženstvami*. vyd. neuvedeno. Trnava: Dobrá kniha, 1999, ISBN 80-7141-230-9

SCHMAUS, Michael. *Božie zjavenie*. 2. vyd. Rím: Slovenský ústav Svätého Cyrila a Metoda, 1988, ISBN neuvedeno

STANČEK, Ľubomír. *Cirkvi na Slovensku a ekumenizmus*. 1. vyd. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2002, ISBN 80-7142-102-2

STANČEK, Ľubomír. *Pastoračné dokumenty Jána Pavla II*. 1. vyd. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2003, ISBN 80-968909-4-8

Internetové zdroje

<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-4/M-Rusecki-K-Kaucha-I-S-Ledwon-J-Mastej-Leksykon-teologii-fundamentalnej.html>

PELC Bogdan, Úvod do fundamentální teologie, skripta pro bakalářské studium, http://www.google.sk/search?sourceid=ie7&q=Stanislav+Rosa+fundament%C3%A1ln%C3%AD+teologie&rls=com.microsoft:cs:IE-Address&ie=UTF-8&oe=UTF-&rlz=117ACEW_csCZ498CZ498&gws_rd=cr&ei= 5LIIUvb5JqGr4ATrmYCoAg, s. 7, 10, 12

www.kapitula.sk/files/usr007/osnovy_fundament_lnej_teol_gie.doc

http://www.tf.ku.sk/index.php?option=com_comprofiler&task=userProfile&user=1273

<http://www.tf.ku.sk/ouniverzite.html>

<http://www.unipo.sk/greckokatolicka-teologicka-fakulta/charakteristika>

http://www.unipo.sk/public/media/2125/Dlhodoby_zamer%20GTF%202008-2013.pdf

<https://www.frcth.uniba.sk/index.php?id=118>

<https://www.frcth.uniba.sk/index.php?id=105>

<https://www.frcth.uniba.sk/>

<https://www.frcth.uniba.sk/index.php?id=2081>

http://www.tftu.sk/index.php?stranka=aktuality-vypis&kurz_del_id=615

<http://www.tftu.sk/index.php?stranka=historia&tg=1>

<http://www.tftu.sk/index.php?stranka=katedry>

<http://www.tftu.sk/index.php?stranka=hlavnastranka>

http://arra.sk/sites/arra.sk/files/file/Hodnotenie%202013/ARRA_Sprava_2013.pdf

http://www.ktf.cuni.cz/KTF-193-version1-vyrocn_i_zprava_2004.pdf

http://sk.wikipedia.org/wiki/Fundament%C3%A1lna_teol%C3%B3gia

<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-3/Fundamentalna-teologia-v-Rime.html>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Fundament%C3%A1ln%C3%AD_teologie

<http://www.ku.sk/ouniverzite.html>

<http://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=predmet&kod=KSTE010>

<http://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=predmet&kod=KSTE011>

<http://katechet.cirkev.cz/katecheze/casopisy/casopis-teologicke-texty/>

<http://www.sadeczanin.info/wiadomosci,5/zmarl-ks-stanislaw-rosa-byly-rektor-tarnowskiego-seminarium,17573,archiwum#.VGm3f8kRLe0>

Seznam příloh

PŘÍLOHA 1 Seznam tabulek

- Příloha 1A** Tabulka 1 Přehled teologických fakult na Slovensku
Příloha 1B Tabulka 2 Předměty zabývající se fundamentální teologií
Příloha 1C Tabulka 3 Ročník a semestry
Příloha 1D Tabulka 4 Osnovy výuky fundamentální teologie
Příloha 1E Tabulka 5 Chronologický přehled druhého vatikánského koncilu

PŘÍLOHA 2 Seznam schémat

- Příloha 2A** Schéma 1 Struktura metod fundamentální teologie
Příloha 2B Schéma 2 Formy ateismu

PŘÍLOHA 3 Seznam grafů

- Příloha 3A** Graf 1 Dotace hodin jednotlivých fakult pro studium fundamentální teologie
Příloha 3B Graf 2 Dotace hodin fundamentální teologie na teologických fakultách na Slovensku
Příloha 3C Graf 3 Zastoupení shodné literatury k studiu fundamentální teologie na jednotlivých fakultách ve srovnání s Teologickou fakultou KU
Příloha 3D Graf 4 Podíl slovenské, české a zahraniční literatury k studiu fundamentální teologie na jednotlivých teologických fakultách
Příloha 3E Graf 5 Katedry podle přepočteného počtu akademických pracovníků

PŘÍLOHA 4 Dokumenty

- Příloha 4A** Dokumenty Druhého vatikánského koncilu
Příloha 4B Dokumenty Jána Pavla II.
Příloha 4C Jiné důležité encykliky, exhortace, apoštolské listy papežů, vyhlášení papežské rád, kongregací, a pastorační dokumenty (1986 – 2000)

PŘÍLOHA 5 Sylaby teologické fakulty v Košicích Katolické univerzity v Ružomberku

PŘÍLOHA 6 Informační listy předmětů

- Příloha 6A** Informační list předmětu Fundamentální teologie II Řeckokatolické fakulty Prešovskej univerzity v Prešově
Příloha 6B Informační list Teologické fakulty Trnavské univerzity

PŘÍLOHA 7 Seznam doporučené literatury pro studium fundamentální teologie na RKCMBF UK

PŘÍLOHA 8 Významní osobnosti fundamentální teologie

PŘÍLOHA 1

Tabulka 1 Přehled teologických fakult na Slovensku

Tabulka 2 Předměty zabývající se fundamentální teologií

Tabulka 3 Ročník a semestry

Tabulka 4 Osnovy výuky fundamentální teologie

Tabulka 5 Chronologický přehled druhého vatikánského koncilu

Příloha 1A

Tabulka 1 Přehled teologických fakult na Slovensku

Univerzita	Teologická fakulta	Teologický institut
Katolická univerzita Ružomberok	Teologická fakulta v Ružomberku	Teologický institut Spišská kapitula
	Teologická fakulta v Košicích	
Prešovská univerzita v Prešově	Řeckokatolická teologická fakulta	
	Pravoslavná bohoslovecká fakulta	
Univerzita Komenského Bratislava	Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta Bratislava	Teologický institut při Kněžském semináři sv. Gorazda v Nitře
		Teologický institut při Kněžském semináři sv. Františka Xaverského v Banské Bystrici
	Evangelická bohoslovecká fakulta	
Trnavská univerzita v Trnavě	Teologická fakulta v Trnavě	
Univerzita J. Selyeho v Komárně	Fakulta reformované teologie UJS	

Příloha 1B

Tabulka 2 Předměty zabývající se fundamentální teologií

FAKULTA	NÁZOV PŘEDMĚTU
ŘCBF v Bratislavě	<ul style="list-style-type: none">- Fundamentální teologie - úvod- Teologie zjevení- Základní kristologie- Základní ekleziologie
Teologická fakulta v Ružomberku	<ul style="list-style-type: none">- Religionistika- Teologie zjevení- Kristologie- Ekleziologie
Teologická fakulta v Košicích	<ul style="list-style-type: none">- Religionistika- Teologie zjevení- Kristologie- Ekleziologie
Teologická fakulta v Trnavě	<ul style="list-style-type: none">- Základní teologie 1- Základní teologie 2- Základní teologie 3- Základní teologie 4
Řeckokatolická teologická fakulta v Prešově	<ul style="list-style-type: none">- Fundamentální teologie 1- Fundamentální teologie 2

Příloha 1C

Tabulka 3 Ročník a semestry vyučování fundamentální teologie a dotace hodin pro tento předmět na jednotlivých fakultách

FAKULTA	ROČNÍK	SEMESTRY	DOTACE HODIN/týdně	DOTACE HODIN/celkem
	1.	2 (5.- 6.)	neuvedeno	30
Teologická fakulta v Ružomberku	3.	2 (5.- 6.)	4	112
Teologická fakulta v Košicích	3.	2 (5.- 6.)	4	112
Teologická fakulta v Trnavě	3.	2 (5.- 6.)	4	130
Řeckokatolická teologická fakulta PU	3.	2 (5.- 6.)	2	52
Teologická fakulta Karlovy univerzity	1.- 2.	2 (2.- 3.)	3	54

Příloha 1D

Tabulka 4 Osnovy výuky fundamentální teologie¹³¹

OSNOVY VÝUKY FUNDAMENTÁLNÍ TEOLOGIE	
FUNDAMENTÁLNÍ TEOLOGIE	Člověk jako „homo religiosus“ a poznání transcendentna
	Náboženství a jeho místo v životě člověka; fenomén náboženstev
	Teologie jako věda, její povaha a předmět
	Definice teologie
	Zjevení jako pramen teologického zkoumání
	Definice, hlavní témata, metody, modely fundamentální teologie
	Vývoj a historie FT
TEOLOGIE ZJEVENÍ	Zjevení ve Starém a Novém zákoně
	Nauka církevních otců o zjevení
	Zjevení v teologické tradici a v nauce magisteria
	Teologická reflexe zjevení
CHRISTOLOGIE	Credibilita zjevení
	Druhý vatikánský koncil
	Historická věrohodnost evangelíí
	Kázání, účinkování, smrt a zmrtvýchvstání Ježíše, christologické tituly
	Trojčinná láska a komunikace mezi Bohem a člověkem, ale i odpověď člověka na Boží zjevení
EKLEZIOLOGIE	Vznik Kristové Církve
	Prameny Božího zjevení, vznik Svatého písma a vývoj tradice, vztah mezi bibli a tradici
	Vývoj dogmat – vyhlášená, nevyhlášená dogmata a jejich interpretace
	Dokumenty magisteria, Druhého vatikánského koncilu, vztah mezi církevním učitelským úřadem a teologií
EXCURS	Křesťanství a ateismus
	Křesťanské náboženské tradice a vztah k jiným náboženstvím, problematika spásy
	Křesťanské náboženské tradice a vztah k jiným náboženstvím, problematika spásy

¹³¹ Srov. www.kapitula.sk/files/usr007/osnovy_fundament_lnej_teol_gie.doc (17. 4. 2014).

Příloha 1E

Tabulka 5 Chronologický přehled druhého vatikánského koncilu¹³² a přehled dokumentů:

1959	25. 1.	Jan XXIII. oznamuje rozhodnutí svolat koncil a začíná předpřípravná fáze
	14. 7.	Koncil je označen jako II. vatikánský
1960	24. – 31. 1.	Římská synoda
	březen – červen	Jmenování přípravných komisí
		Redakce „Otázek předložených přípravným komisím“
1961	červen	Začátek prací ústřední přípravné komise
1962	2. 2.	Jan XXIII. stanoví začátek koncilu na 1. října 1962
	11. 9.	Rozhlasové poselství Jana XXIII. <i>Lumen Christi – Ecclesia Christi: „chudí především“</i>
	11. 10.	Zahájení II. vatikánského koncilu ve sv. Petru: <i>Gaudet mater Ecclesia</i> („ <i>Matka Církev se raduje</i> “)
	20. 10.	Koncilní poselství lidstvu
	20. 11.	Návrh o „Dvou pramenech zjevení“ je zamítnut většinou
	8. 12.	Závěrečné zasedání I. období
1962 - 1963		Druhá příprava koncilu
1963	6. 1.	<i>Mirabilis ille</i> dopis Jana XXIII. Biskupům
	11. 4.	Encyklika <i>Pacem in terris</i>
	3. 6.	Umírá Jan XXIII.
	21. 6.	Zvolen Pavel VI.
	29. 9.	Zahájení II. období
	30. 9.	Hlasování o <i>De ecclesia</i>
1964	4. – 6. 1.	Pout' Pavla VI. Do Jeruzaléma a setkání s patriarchou Athenagorou
	13. 1.	Ustanovení Rady pro provedení konstituce „O posvátné liturgii“
	14. 9.	Zahájení III. období
	14. - 21. 11.	„Černý týden“
	21. 11.	Závěrečné zasedání III. období, schválení konstituce o církvi (<i>Lumen gentium</i>) a dekretů o ekumenismu (<i>Unitatis redintegratio</i>) a o východních katolických církvích (<i>Orientalium ecclesiarum</i>)
1965	7. 3.	Uvedení reformované eucharistické liturgie
	14. 9.	Zahájení IV. období
	28. 9.	Zasedání, schválení dekretů o biskupech (<i>Christus Dominus</i>), o řeholním životě (<i>Perfectae caritatis</i>), o výchově ke kněžství (<i>Optatam totius</i>) a deklaraci o křesťanské výchově (<i>Gravissimum educationis</i>) a o vztahu církve k nekřesťanským náboženstvím (<i>Nostra aetate</i>)
	18. 9.	Zasedání, schválení konstituce <i>Dei verbum</i> („Boží slovo“) a dekretu <i>Apostolicam actuositatem</i> o apoštolátu laiků

¹³² Srov. ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. Vatikánského koncilu*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, s.r.o., 2008, s. 164.

	7. 12.	Závěrečné zasedání IV. a posledního období; schválení konstituce <i>Gaudium et spes</i> („Radost a naděje“), dekretů o misijní činnosti (<i>Ad gentes</i>) a o službě a životě kněží (<i>Presbyterium ordinis</i>) a deklarace o náboženské svobodě (<i>Dignitas humanae</i>)
	8. 12.	Slavnostní zakončení – čtení „Poselství lidstvu“

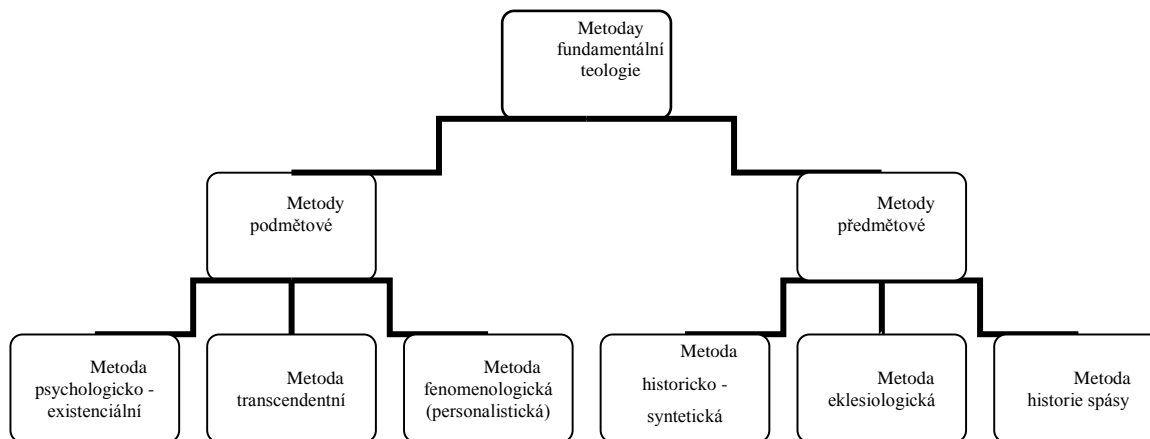
PŘÍLOHA 2 Seznam schémat

Schéma 1 Struktura metod fundamentální teologie

Schéma 2 Formy ateismu

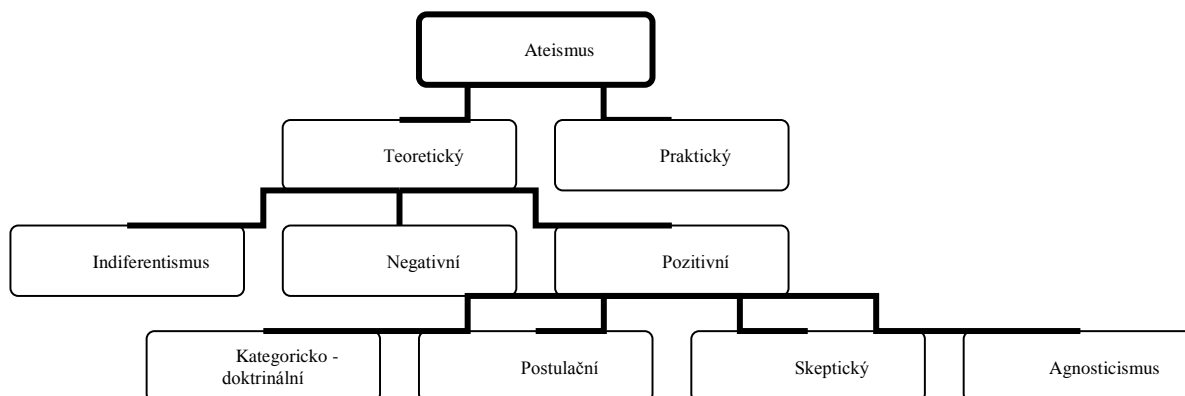
Příloha 2A

Schéma 1 Struktura metod fundamentální teologie¹³³

Příloha 2B

Schéma 2 Formy ateismu¹³⁴

¹³³ Srov. PELC Bogdan, *Úvod do fundamentální teologie*, skripta pro bakalářské studium, http://www.google.sk/search?sourceid=ie7&q=Stanislav+Rosa+fundament%C3%A1ln%C3%AD+teologie&rls=com.microsoft:cs:IE-Address&ie=UTF-8&oe=UTF-8&rlz=117ACEW_csCZ498CZ498&gws_rd=cr&ei=5LIUvb5JqGr4ATrmYCoAg, (12. 8. 2013), s. 10.

¹³⁴ Srov. PELC Bogdan, *Úvod do fundamentální teologie*, skripta pro bakalářské studium, http://www.google.sk/search?sourceid=ie7&q=Stanislav+Rosa+fundament%C3%A1ln%C3%AD+com.microsoft:cs:IE-Address&ie=UTF-8&oe=UTF-8&rlz=117ACEW_csCZ498CZ498&gws_rd=cr&ei=5LIUvb5JqGr4ATrmYCoAg, (12. 8. 2013), s. 12.

PŘÍLOHA 3 Seznam grafů

Graf 1 Dotace hodin jednotlivých fakult pro studium fundamentální teologie

Graf 2 Dotace hodin fundamentální teologie na teologických fakultách na Slovensku

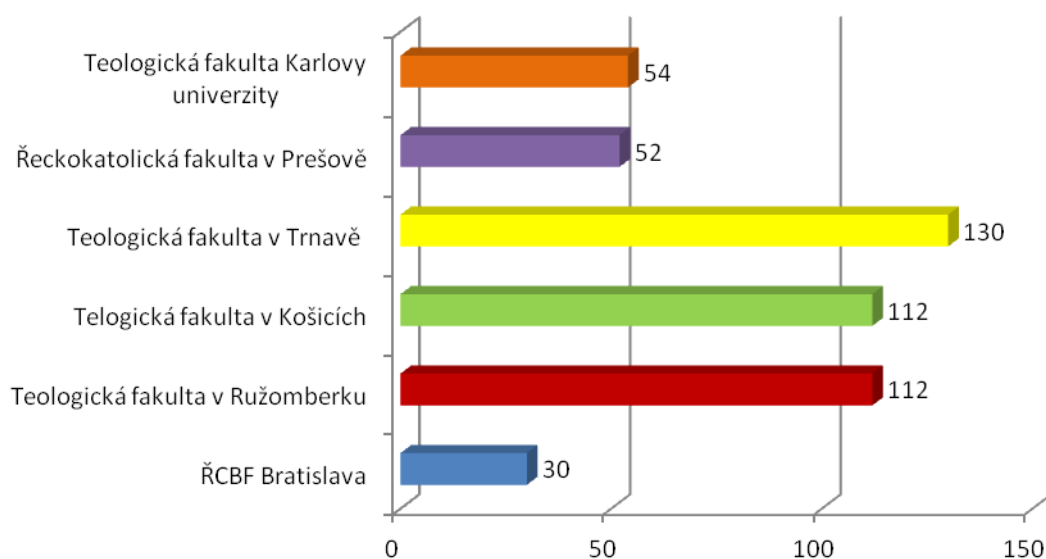
Graf 3 Zastoupení shodné literatury k studiu fundamentální teologie na jednotlivých fakultách ve srovnání s Teologickou fakultou KU

Graf 4 Podíl slovenské, české a zahraniční literatury k studiu fundamentální teologie na jednotlivých teologických fakultách

Graf 5 Katedry podle přepočteného počtu akademických pracovníků

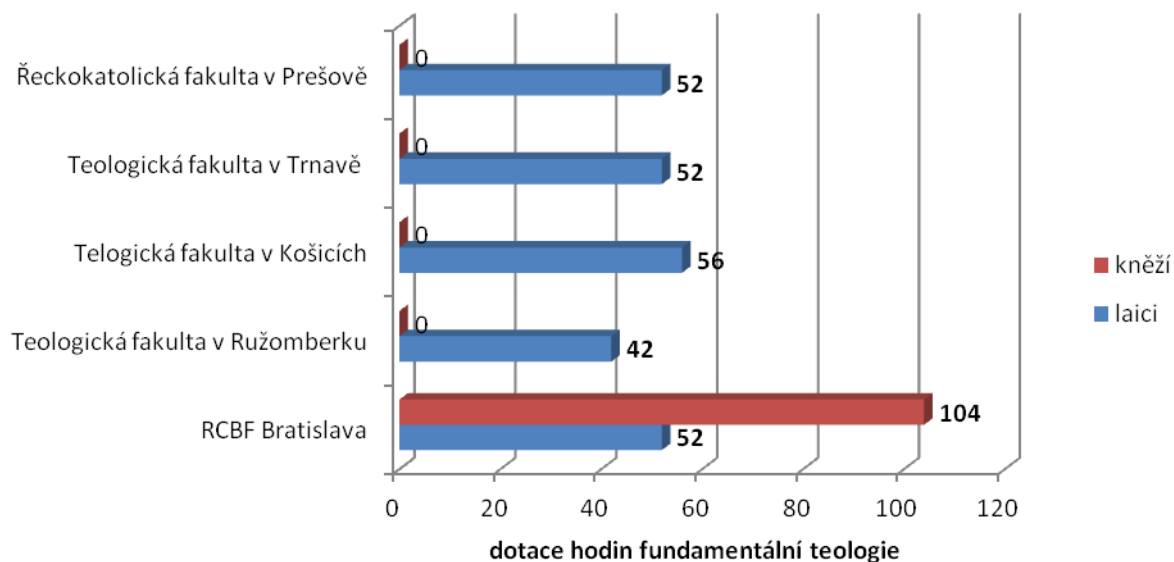
Příloha 3A

Graf 1 Dotace hodin jednotlivých fakult pro studium fundamentální teologie

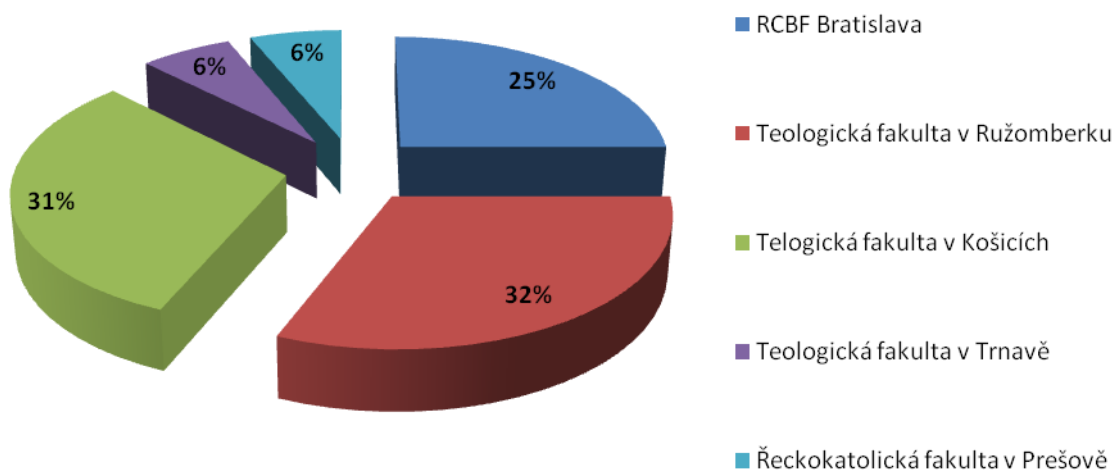
Příloha 3B

Graf 2 Dotace hodin fundamentální teologie na teologických fakultách na Slovensku

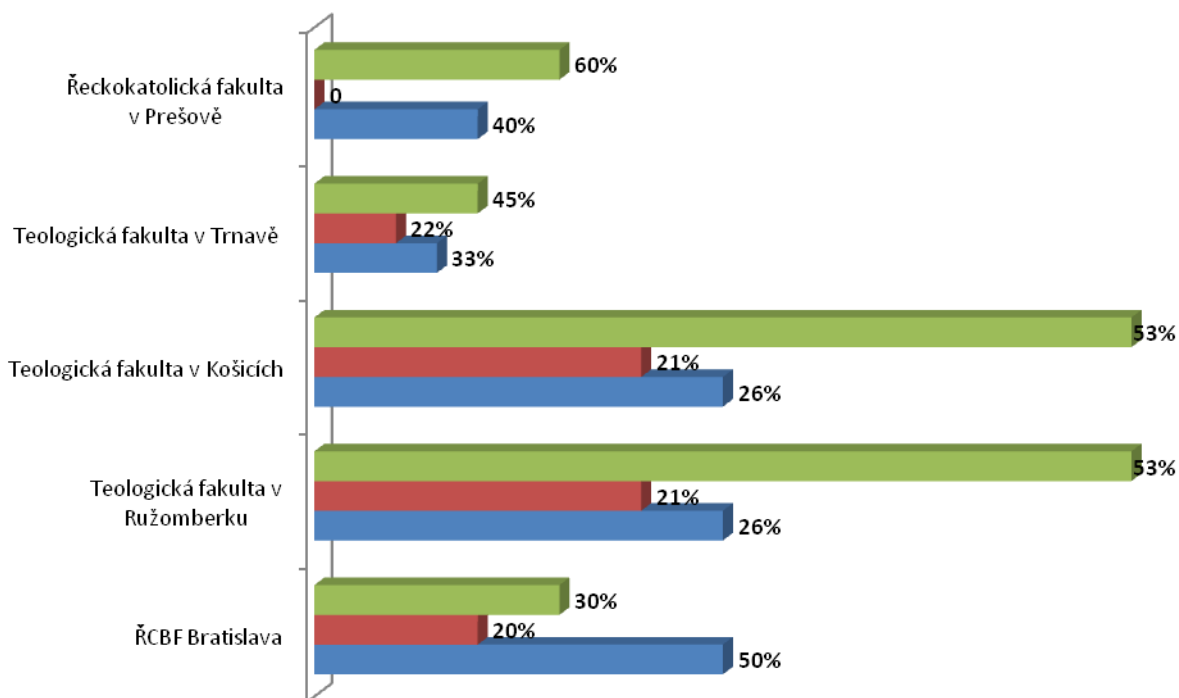
Příloha 3C

Graf 3 Zastoupení shodné literatury k studiu fundamentální teologie na jednotlivých fakultách ve srovnání s Teologickou fakultou Karlovy univerzity

Příloha 3D

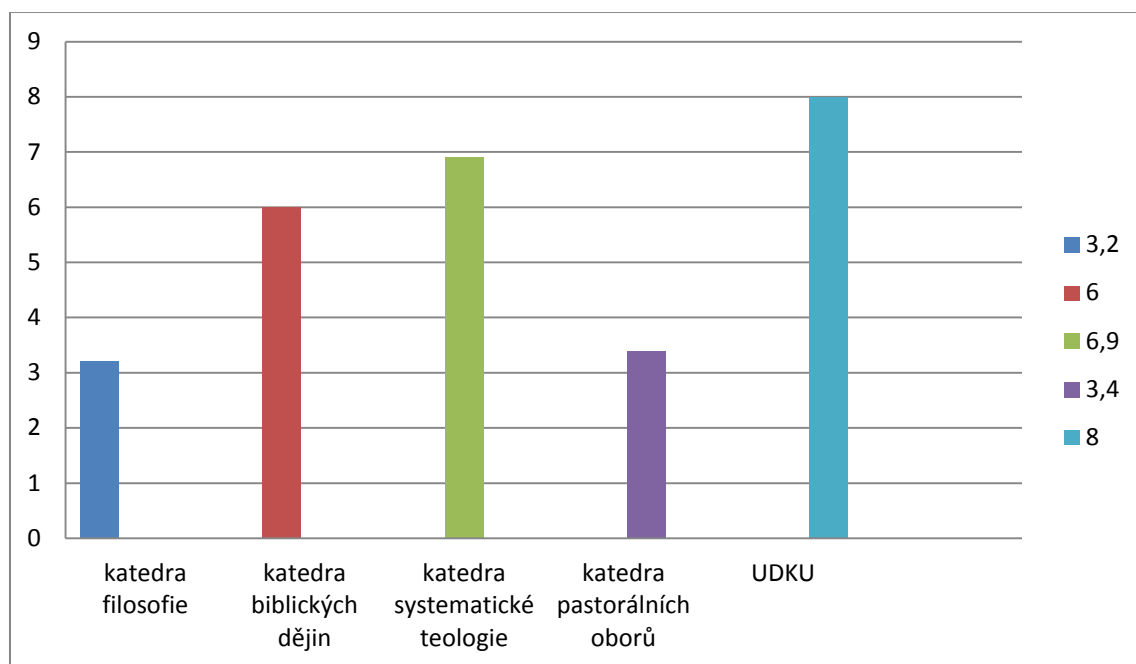
Graf 4 Podíl slovenské, české a zahraniční literatury k studiu fundamentální teologie na jednotlivých teologických fakultách

	ŘCBF Bratislava	Teologická fakulta v Ružomberku	Teologická fakulta v Košicích	Teologická fakulta v Trnavě	Řeckokatolická fakulta v Prešově
■ zahraniční	6	20	20	4	6
■ česká	4	8	8	2	0
■ slovenská	10	10	10	3	4

Příloha 3E

Graf 5 Katedry podle přepočteného počtu akademických pracovníků ¹³⁵

UDKU = Ústav dějin křesťanského umění

¹³⁵ Srov. http://www.ktf.cuni.cz/KTF-193-version1-vyrocní_zprava_2004.pdf

PŘÍLOHA 4 Dokumenty

Dokumenty Druhého vatikánského koncilu

Dokumenty Jána Pavla II.

Jiné důležité encykliky, exhortace, apoštolské listy papežů, vyhlášení papežských rád, kongregací, a pastorační dokumenty

Příloha 4A

Dokumenty Druhého vatikánského koncilu

Dei Verbum (DV) – věroučná konstituce o Božím zjevení,

Sacrosanctum concilium (SC) – konstituce o posvátné liturgii,

Gaudium et spes (GS) – pastorační konstituce o Církvi v současném světě,

Christus Dominus (CD) – dekret o pastorační službě biskupů,

Presbyterorum ordinis (PO) – dekret o kněžském účinkování a životě,

Optatam totius (OT) – dekret o kněžské výchově,

Perfectae caritatis (PC) – dekret o přiměřené obnově řeholního života,

Apostolicam actuositatem (AA) – dekret o laickém apoštolátě,

Orientalium ecclesiarum (OE) – dekret o katolických východních církvích,

Unitatis redintegratio (UR) – dekret o ekumenizmu,

Ad gentes (AG) – dekret o misijní činnosti církve,

Inter mirifica (IM) – dekret o společenských komunikativních prostředcích,

Gravissimum educationis (GE) – deklarace o křesťanské výchově,

Nostra aetate (NA) – deklarace o postoji církve k nekřesťanským náboženstvím.

Příloha 4B

Dokumenty Jána Pavla II.

Encykliky (1979 -1998):

Redemptor Hominis (RH) – o Vykupiteli člověka.

Dives in misericordia (DM) – o Božím milosrdenství, ale i o pastorační rodin - mimo jiné však i o antikoncepčním myšlení.

Laborem exercens (LE) – o lidské práci.

Slavorum apostoli (SA) – o apoštolích Slovanů.

Dominum et Vivificantem (DeV) – o Duchu Svatém a o životě církve,
Redemptoris Mater (RM) – o Matce Vykupitele a mariánské úctě,
Sollicitudo rei socialis (SRS) – o sociální starostlivosti církve,
Redemptoris missio (RM) – o poslání Vykupitele,
Centesimus annus (CA) – (k stému výročí encykliky *Rerum novarum*) - i o pastoraci rodin,
Evangelium vitae (EV) – o hodnotách a neporušitelnosti lidského života, ale i o pastoraci rodin,
Veritatis splendor (VS) – o základních otázkách církevní nauky o mravnosti,
Ut unum sint (UUS)– „aby všichni byli jedno“ – o ekumenismu a o ateizmu, ale i naději na vzkříšení i pro nevěřící,
Fides et Ratio (FR) – víra a rozum - dnešní společnost je pluralitní, sekularizovaná, individualistická a konzumní a často podléhá nástrahám masmédií,

Apoštolské konstituce (1979, 90, 96):

Sapientia christiana (SCH) – o křesťanské moudrosti, o církevních univerzitách, i o problémech v pastoraci mládeže,
Ex corde Ecclesiae (ECE) – o univerzitách i o poslání biskupa,
Universi dominici gregis (UDG) – o smrti a volbě nového papeže.

Apoštolské exhortace (1979 – 1999):

Cathechesi tradendae (CT) – zkvalitnění farské katecheze, přejítí od tradiční pastorace k misijní a přivést křesťany k osobní víře má být cílem pro kněze,
Familiaris consortio(FC) – o úlohách křesťanské rodiny,
Reconciliatio et poenitentia (ReP) – o smíření a o pokání, ale i o postavení rodin a snaze zrovnoprávnit homosexuální vztahy s manželstvím,
Redemptionis donum (RD) – o daru vykoupení,
Christifideles Laici (ChL) – o účinkování laiků, o poslání pokřtěných věřících v církvi,
Redemptoris custos (RC) – o svatém Josefovi,
Pastores dabo vobis (PDV) – o formaci kněží a i jejich budování vztahu k ženám,
Vita consecrata (VC) – o zasvěceném životě, o jejich poslání,
Ecclesia in Asia (EA) – o Církvi v Asii.

Příloha 4C

Jiné důležité encykliky, exhortace, apoštolské listy papežů, vyhlášení papežských rád, kongregací, a pastorační dokumenty (1986 – 2000)

Encykliky vybraných papežů:

Rerum novarum (RN) – sociální encyklika Lva XIII. – 1891,

Quadragesimo anno (QA) – sociální encyklika Pia XI. – 1931,

Divini redemptoris (DR) – sociální encyklika Pia XI. – 1937,

Mater et Magistra (MeM) – sociální encyklika Jána XXIII. – 1961,

Pacem in terris (PiT) - sociální encyklika Jána XXIII. - 1961 *Populorum progressio* (PP) – encyklika Pavla VI. – o rozvoji lidství – 1967,

Humanae vitae (HV) - encyklika Pavla VI. – o regulovanosti porodnosti – 1968.

Exhortace:

Evangelii nuntiandi – o ohlasování evangelia – Pavol VI. – 1975.

Apoštolské listy (1984 - 2001):

O eucharistickém tajemství a kultě (OETaK) – list Jána Pavla II.,

Salvifici Doloris (SD)- o křesťanském smyslu lidského utrpení i o pastorační rodin,

Oriente Lumen (OL),

Mulieris dignitatem(MD) – o důstojnosti a povolání ženy, ale i o nových společenstvích a nových evangelizačních formách a osobním setkání s Ježíšem Kristem,

Tertio millennio adveniente (TMA),

Novo millennio ineunte (NMI) – o začátku nového tisíciletí.

Vyhlášení papežských rád:

Inter oecumenici (IM) – (Jak správně používat SC) instrukce o zrevidování teologických předmětů a učebnic podle koncilního nařízení vést dialog i s nevěřícími lidmi – 1964,

Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis (RF) - o formaci kněží a i jejich budování vztahu k ženám – 1985,

Pokyny pro formaci budoucích kněží ... společenská komunikace (FK) – 1986,

Communio et progressio (CP) – o dnešní společnosti, která je pluralitní, sekularizovaná, individualistická a konzumní a často podléhá nástrahám masmédií – 1971,

Direktorium na vykonávaní princípů a norem o ekumenismu (DirE) – o ateizmu a naději na vzkříšení i pro nevěřící – 1993,

Direktorium o službě a životě kněží (DirS) – 1994,

Nové povolání pro novou Evropu (NPE) – 1998,

Důstojnost starého člověka a jeho poslání v Církvi a světě (DČ) – 1998,

Etika v společenské komunikaci (EK) – 2000.

Vyhlášení kongregací:

Dokumenty o teologii osvobození (TO) – o zábavném průmyslu, obchodě, materiálních hodnotách, sektách, a jak se s nimi vypořádat – 1986,

Donum vitae – o daru života a o respektování života a plození – 1987,

List o některých aspektech křesťanské meditace (KM) – 1989,

Dominus Iesus (DI)- o jedinečnosti a spásonosném poslání Ježíše Krista i o nových společenstvích a nových evangelizačních formách a osobním setkání s Ježíšem Kristem – 2000,

Instrukce o modlitbách za uzdravení – 2000.

Pastorační dokumenty:

Pastýřský list biskupům Slovenska o Evropské integraci,

Ježíš Kristus, který žije ve své Církvi, prameň, naděje pro Evropu.¹³⁶

Současné požadavky

Zároveň jsou v tomto dokumentu pojmenované i současné požadavky, kterým musí církev čelit, a to je propojit filozofické učení s křesťanskou tradicí a vyrovnat se s eklekticismem, historicismem, scientismem, pragmatismem, nihilizmem.¹³⁷

¹³⁶ Srov. STANČEK, Ľubomír. *Pastoračné dokumenty Jána Pavla II.* 1. vyd. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtáššáka, 2003, s. 7- 20

¹³⁷ Srov. STANČEK, Ľubomír. *Pastoračné dokumenty Jána Pavla II.* 1. vyd. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtáššáka, 2003, s. 109

¹³⁷ Srov. ELIADE, Mircea, CULIANU, Ioan P. *Slovník náboženství.* 2. vyd. Praha: Argo, 2001, s. 21

PŘÍLOHA 5 Sylaby teologické fakulty v Košicích - Katolické univerzity v Ružomberku

Příloha A Sylaby Teologické fakulty v Košicích - Katolické univerzity v Ružomberku

Zdroj: emailová korespondence

Předmět: Religionistika

1. Všeobecný úvod o konciloch v histórii.
2. Príprava, program a potreba koncilu.
3. Chronológia II. vatikánskeho koncilu.
4. Konštitúcie, dekréty, deklarácie.
5. Lumen gentium.
6. Sacrosanctum concilium.
7. Dei verbum.
8. Gaudium et spes.
9. Christus Dominus, Presbyterorum ordinis.
10. Optatam totius, Perfectae caritatis.
11. Apostolicam auctuositatem, Orientalium ecclesiarum.
12. Unitatis redintegratio, Ad gentes, Inter mirifica.
13. Gravissimum educationis, Nostrae aetate, Dignitatis humanae.
14. Recepcia koncilových dokumentov do života

Pramene a literatura:

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Dokumenty DVK II.* (prekl. POLČIN, S. a zrevid. GAVENDA, M.) Trnava: SSV, 2008; DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL *DOKUMENTY DRUHÉHO VATIKÁNSKEHO KONCILU 1963-1965.* prekl. POLČIN, S. Rím : SÚSCM, 1968 – 1970; JURKO, J. a kol.: *Synopsa dokumentov DVK.* Prešov: VMV, 1998; BEŇO, J.,A.: *II. vatikánsky koncil 1962 – 1965.* Nitra: Rodina 1992.; PESCH, O.-H.: *Druhý vatikánsky koncil 1962 – 1965.* Praha: Vyšehrad, 1996; JURKO, J.: *O dokumentoch Druhého vatikánskeho koncilu.* Bardejov: Bens, 2000.; JURKO, J.: *Druhý vatikánsky koncil a Slovensko.* Bardejov: Bens 1999; JURKO, J.: *Approfondimento DVK.* Košice : Seminár sv. Karola Boromejského, 2008, 156 s. JURKO, J.: *Druhý vatikánsky koncil a Slovensko.* Bardejov: Bens, 1999, 276s.; WILTGEN, R. - M.: *Rýn se vlévá do Tibrry.* Frýdek-Místek: Michael s.a., 2007; SVIDERCOSCHI, G.-F.: *Sobór, ktorý trwa.* Kraków: Wydawnictwo „M”, 2003; PESCH, O. - H.: *Druhý vatikánsky koncil 1962-1965.* Praha: Vyšehrad, 1996; ALBERIGO, G.: *Stručné*

dějiny II. Vatikánského koncilu. Brno: Barrister and Principal, 2008; BEJZE, B.: *Kronika Soboru Watykańskiego II*. Czenstochowa : Niedzela, 2000; CZAJKOWSKI, Z.: *Na soborze i poza Soborem*. Warszawa: PAX, 1965; JEDIN, H.: *Malé dejiny koncilu*. Praha: Česká katolická charita, 1990; MICHALIK, A.: *Odkryć sobór*. Tarnów: Biblos 2006; WENZEL, K.: *Mala historia Soboru Watykańskiego II*. Krakow: WAM, 2007.

Předmět: Dokumenty Magisteria

1. Všeobecný úvod o konciloch v histórii.
2. Príprava, program a potreba koncilu.
3. Chronológia II. vatikánskeho koncilu.
4. Konštitúcie, dekréty, deklarácie.
5. Lumen gentium.
6. Sacrosanctum concilium.
7. Dei verbum.
8. Gaudium et spes.
9. Christus Dominus, Presbyterorum ordinis.
10. Optatam totius, Perfectae caritatis.
11. Apostolicam auctuositatem, Orientalium ecclesiarum.
12. Unitatis redintegratio, Ad gentes, Inter mirifica.
13. Gravissimum educationis, Nostrae aetate, Dignitatis humanae.
14. Recepčia koncilových dokumentov do života

Pramene a literatura

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Dokumenty DVK II*. (prekl. POLČIN, S. a zrevid. GAVENDA, M.) Trnava: SSV, 2008; DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL *DOKUMENTY DRUHÉHO VATIKÁNSKEHO KONCILU 1963-1965*. prekl. POLČIN, S. Rím : SÚSCM, 1968 – 1970; JURKO, J. a kol.: *Synopsa dokumentov DVK*. Prešov: VMV, 1998; BEŇO, J., A.: *II. vatikánsky koncil 1962 – 1965*. Nitra: Rodina 1992.; PESCH, O.-H.: *Druhý vatikánsky koncil 1962 – 1965*. Praha: Vyšehrad, 1996; JURKO, J.: *O dokumentoch Druhého vatikánskeho koncilu*. Bardejov: Bens, 2000.; JURKO, J.: *Druhý vatikánsky koncil a Slovensko*. Bardejov: Bens 1999; JURKO, J.: *Approfondimento DVK*. Košice: Seminár sv. Karola Boromejského, 2008, 156 s. JURKO, J.: *Druhý vatikánsky koncil a Slovensko*. Bardejov : Bens, 1999, 276s.; WILTGEN, R. - M.: *Rýn se vlévá do Tibrry*. Frýdek-Místek: Michael s.a., 2007;

SVIDERCOSCHI, G.-F.: *Sobór, ktorý trwa*. Kraków: Wydawnictwo „M”, 2003; PESCH, O. - H.: *Druhý vatikánsky koncil 1962-1965*. Praha: Vyšehrad, 1996; ALBERIGO, G.: *Stručné dějiny II. Vatikánského koncilu*. Brno: Barrister and Principal, 2008; BEJZE, B.: *Kronika Soboru Watykańskiego II*. Czenstochowa : Niedzela, 2000; CZAJKOWSKI, Z.: *Na soborze i poza Soborem*. Warszawa : PAX, 1965; JEDIN, H.: *Malé dejiny koncilu*. Praha: Česká katolícka charita, 1990; MICHALIK, A.: *Odkrytý sobór*. Tarnów : Biblos 2006; WENZEL, K.: *Mala historia Soboru Watykańskiego II*. Krakow: WAM, 2007.

Předmět: Kristologie

1. Božie zjavenie. Prirodzené zjavenie. Poznanie faktu zjavenia. Vieryhodnosť.
2. Posúdenie kritérií zjavenia. Zázrak ako kritérium zjavenia. Rozlíšenie zázraku ako kritérium zjavenia.
3. Historická existencia a činnosť Ježiša Krista. Židovské svedectvá. Rímske svedectvá. Apokryfy.
4. Evanjeliá ako svedectvo. Historickosť evanjelií. Škola histórie foriem. Historickosť evanjelií vo svetle konštitúcie Dei Verbum.
5. Ježiš Kristus. Mesiášske vedomie. Interpretácia mesiášskeho poslania. Ježišove vedomie.
6. Ježiš Kristus - vieryhodnosť. Ježišova osobnosť ako kritérium Jeho mesiášskeho vedomia. Ježišove zázraky ako kritérium Jeho mesiášskeho vedomia. Proroctvá Starého zákona.
7. Kristovo zmŕtvychvstanie a jeho apologetická hodnota. Svedectvo prvotnej katechézy o Kristovom zmŕtvychvstaní.
8. Symboly viery a liturgické hymny ako svedectvá. Evanjeliá - svedectvá Kristovho zmŕtvychvstania. Základy kresťanskej viery v zmŕtvychvstaní. Naturalistické teórie o zmŕtvychvstaní Krista.
9. Tradícia. Kresťanská tradícia. Podmet tradície. Vzťah Tradície k Svätému písmu.
10. Viera. Objasnenie pojmu. Náboženská viera.
11. Koncepcia viery a úloha fundamentálnej teológie. Otvorenosť a pripravenosť človeka na prijatie zjavenia.
12. Kristus - ikona Boha, kristologická literatúra. Umenie a film.
13. Kristológia v základoch viery a vyznania veriaceho človeka.

Pramene a literatura:

SVATÉ PÍSMO STARÉHO A NOVEHO ZÁKONA 1995. Trnava: SSV, 2002.

KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI 1997. Trnava: SSV, 1998.

Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu 1963-1965. prekl. POLČIN, S. Rím : SÚSCM, 1968-1970.

NEMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCIA: *Katolícky katechizmus pre dospelých.* Red.

MATEJE, A. H.: *Viem komu som uveril.* Bratislava: SSV, 1990.

ROSA, S.: *Kristológia.* Bardejov: Bens, 2000.

RATZINGER, J. – BENEDIKT XVI.: *Ježiš Nazaretský.* I. Trnava: Dobrá kniha, 2007.

RATZINGER, J. – BENEDIKT XVI.: *Ježiš Nazaretský.* II. Trnava: Dobrá kniha, 2011.

Předmět: Ekleziologie

1. Apologetická ekleziológia. Súčasný človeka a problematika Cirkvi. Opis Cirkvi.
2. Cirkev ako Boží ľud. Kristovo Telo. Sviatosť spásy. Cirkev ako Ecclesia.
3. Ustanovenie Cirkvi v spasiteľskom poslaní Krista. Idea Božieho kráľovstva. Božie kráľovstvo v knihách Nového zákona.
4. Eschatologicko-dočasný charakter Božieho kráľovstva. Duchovný a zároveň viditeľný charakter Božieho kráľovstva. Apoštolský zbor a ustanovenie Cirkvi. Eucharistia.
5. Spoločenská štruktúra Cirkvi. Apoštolát. Biblické základy poslania. Charakteristika moci apoštolov a svedectvá jej vykonávania.
6. Primát. Prísľub primátu - autentickosť textu. Interpretácia textu. Ustanovenie primátu.
7. Večné trvanie. Nástupníctvo apoštolátu a primátu. Najstaršia kresťanská obec a jej spoločenská organizácia. Monarchický episkopát v rannom kresťanstve.
8. Peter - rímsky biskup - primát rímskej Cirkvi. Najstarší biskupi mali v Ríme prvenstvo v spravovaní. Katolícka Cirkev uznávala primát rímskych biskupov. Základ pápežskej moci, kolegiálnosť moci v Cirkvi, príslušnosť k Cirkvi.
9. Identita Kristovej cirkvi. Metóda znakov. Znaky. Jednota Kristovej cirkvi. Katolíckosť Kristovej cirkvi. Svätosť Kristovej cirkvi. Apoštolskosť Kristovej cirkvi.
10. Ekleziálna metóda. Zázračný charakter Cirkvi.
11. Učiteľský úrad v Cirkvi. Pôvod a prirodzenosť Magistéria. Neomylnosť Magistéria. Subjekt neomylnosti.
12. Neomylnosť kolégia biskupov. Neomylnosť pápeža. Predmet neomylnosti. Učiteľský úrad a teológia.
13. Cirkev v pluralistickej spoločnosti.

Pramene a literatura:

SVATÉ PÍSMO STARÉHO A NOVEHO ZÁKONA 1995. Trnava: SSV, 2002.

KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI 1997. Trnava: SSV, 1998.

Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu 1963-1965. prekl. POLČIN, S. Rím : SÚSCM 1968-1970.

BEŇO, J. A.: *II. vatikánsky koncil 1962-1965.* Nitra: Rodina, 1992.

NEMECKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCIA: *Katolícky katechizmus pre dospelých.* Red.

MATEJE, A. H.: *Viem komu som uveril.* Bratislava: SSV, 1990.

ROSA, S.: *Kristológia.* Bardejov: Bens, 2000.

ROSA, S.: *Ekleziológia.* Bardejov: Bens, 1999.

SCHMAUS, M.: *Cirkev.* Rím : SÚSCM,1979.

ZVĚŘINA, J.: *Teologie agapé. I. - II.* Praha: Scriptum, 1994.

BOUBLÍK, V.: *Boží lid.* Rím : Křesťanská akademie, 1967.

RATZINGER, J.: *Úvod do křesťanství.* Brno: Petrov, 1991.

PŘÍLOHA 6 Informační listy předmětů

Informační list předmětu Fundamentální teologie II Řeckokatolické fakulty Prešovské univerzity v Prešově

Informační list Teologické fakulty Trnavské univerzity

Příloha 6A

Informační list předmětu Fundamentální teologie II Řeckokatolické fakulty Prešovské univerzity v Prešově

Název vysokej školy

Prešovská univerzita v Prešove

Název fakulty

Gréckokatolícka teologická fakulta

INFORMAČNÝ LIST PREDMETU

Kód: 4KFR/FTLG2/08	Název: Fundamentálna teológia II.	
Študijný odbor:		
Garantuje: doc. ThDr. PaedDr. Andrej Slodička, PhD. Zabezpečuje: Katedra filozofie a religionistiky doc. ThDr. PaedDr. Andrej Slodička, PhD., ThDr. Štefan Paločko, PhD.		
Obdobie štúdia predmetu: LS	Forma výučby: Prednáška Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): Týždenný: 2/2/2/2/2 Za obdobie štúdia:	Počet kreditov: 4
Podmieňujúce predmety:		
Spôsob hodnotenia a skončenia štúdia predmetu: Skúška		
Priebežné hodnotenie: písomka	Záverečné hodnotenie: ústna skúška	

Cieľ predmetu:

Cieľom predmetu je poukázať, že kresťanstvo a Cirkev majú Kristov charakter.

Stručná osnova predmetu:

1. Katolícka ekleziológia
2. Božie kráľovstvo a genéza Cirkvi
3. Hierarchia cirkvi
4. Pápežský primát
5. Všeobecné koncily
6. Nekatolícke ekleziológie

Literatúra:

1. SLODIČKA, A.: Theologia fundamentalis - De Ecclesia. Prešov: 2005.
2. Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2008.
3. Katechizmus Katolíckej cirkvi. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2007.
4. KIŠIDAY, A. F.: Základná bohoveda. Košice: 1992.
5. MATEJE, H. A.: Viem, komu som uveril. Rím: 1987.

Jazyk, v ktorom sa predmet vyučuje:

Podpis garanta a dátum poslednej úpravy:

Zdroj: emailová korespondencia

Příloha 6B

Informační list Teologické fakulty Trnavské univerzity

Názov vysokej školy, názov fakulty: TRNAVSKÁ UNIVERZITA, TEOLOGICKÁ FAKULTA

INFORMAČNÝ LIST PREDMETU

Kód: ST1Z0005	Názov: Základná teológia 1 – Zjavenie, Viera	
Študijný odbor: filozofia a katolícka teológia <i>Špecializácia:</i>		
Garantuje: Katedra systematickej teológie		Zabezpečuje: prof. Dr. hab. Józef Kulisz SJ
Obdobie štúdia predmetu: zimný semester	Forma výučby (prednáška, seminár, lab. cvičenia...): prednášky Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 26 Týždenný: 2-0-0 Za obdobie štúdia: 26-0-0	Počet kreditov: 3
Podmieňujúce predmety: nijaké		
Spôsob hodnotenia a skončenia štúdia predmetu: záverečné hodnotenie (zh) Priebežné hodnotenie (napr. test, samostatná práca...): napísaný referát Záverečné hodnotenie (napr. skúška, záverečná práca...): skúška		
Cieľ predmetu: Kontext našej súčasnosti je ovplyvňovaný osvietenstvom, modernizmom, ba ozýva sa v ňom aj evolucionizmus filozofov ako je Feuerbach, Marx, Nietzsche, Freud, Sartre a Bloch. V tomto kontexte hľadáme zmysel kresťanského náboženstva.		

Stručná osnova predmetu:

Fundamentálna teológia sa venuje otázke kresťanského zjavenia ako hodnoty, ktorá utvára kultúru, historicity Ježiša ako človeka a Boha, ktorý svoje Božstvo zjavuje v plnosti zmŕtvychvstaním.

Literatúra:

KULISZ, J.: *Ježiš Kristus v dejinách.*

KULISZ, J.: *Czasy nowożytne dla chrześcijaństwa.*

KRAPKA, E.: *Verbum fidei I.*

RICCIOTI, J.: *Život Ježiša Krista.*

Jazyk, v ktorom sa predmet vyučuje:

slovenský

Podpis garanta a dátum

poslednej úpravy listu: 30. 6.

2010

zdroj: emailová korespondence

Příloha 7 Seznam doporučené literatury pro studium fundamentální teologie
na RKCMBF UK

1. Ježíš Kristus - Pramen živé vody. Křesťanská úvaha o new age, SSV, Trnava 2005.
2. List biskupom Kat. cirkvi o niektorých aspektoch kresťanskej meditácie, Rím 1990.
3. CHESTERTON G. K., Ortodoxie, Academia, Praha 2000;
4. JÁN PAVOL II., Prekročiť prah nádeje, Bratislava 1995.
5. SENČÍK Š., Kresťanstvo medzi svetovými náboženstvami, Dobrá kniha, Trnava 1999.
6. Pápežská biblická komisia, Interpretácia biblie v Cirkvi, Spišská Kapitula 1995.
7. ANZELM Svätý, Proslogion, český překlad: Kalich 1995.
8. KIŠIDAY F., Základná bohoveda I. (skriptá), RKCMBF UK, Bratislava 1993.
9. Schmaus M., Božie zjavenie, RKCMBF UK, Bratislava 1992.
10. AA. VV., Posolstvo, SÚSCM, Rím 1975.
11. BOUBLÍK V., Setkání s Ježíšem, Křesťanská akademie, Rím 1970.
12. KIŠIDAY F., Základná bohoveda II. (skriptá), RKCMBF UK, Bratislava 1993.
13. MESSORI V., Hypotézy o Ježíšovi, vydavateľstvo Don Boska, Bratislava 1994.
14. Rosa S., Kristológia– Fundamentálna teológia, Bardejov 2000.
15. HAHN S. a K., Naše cesta do katolíckej cirkve, Ronov nad Doubravou 2000.
16. KIŠIDAY F., Základná bohoveda II. (skriptá), RKCMBF UK, Bratislava 1993.
17. ROSA S., Ekleziológia– Fundamentálna teológia, Bardejov 1999.
18. SCHMAUS M., Cirkev, RKCMBF UK, Bratislava 1993.
19. WALDENFELS H., Kontextová fundamentální teologie, Vyšehrad, Praha 2000.

zdroj: emailová korespondence

Příloha 8 Významné osobnosti fundamentální teologie

Prelát prof. ThDr. Stanislav Rosa

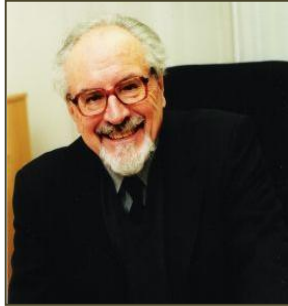
Hans Waldenfels, Th.D.

Prof. dr. Ctirad Václav Pospíšil

ThLic. Mgr. David Bouma, Th.D.

Mons. Prof. ThDr. Karel Skalický

**Prof. PaedDr. PhDr. ThDr. Jozef
Jurko PhD.**

